SLIKARI I KIPARI
ČLANOVI RAZREDA
ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

1866

1986

ZAGREB
4. III do 14. IV
1986

SLIKARI I KIPARI
ČLANOVI RAZREDA
ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

1866 1986

ZAGREB
4. III. do 14. IV.
1986.

SLIKARI I KIPARI ČLANOVI RAZREDA ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

SLIKARI I KIPARI
ČLANOVI RAZREDA
ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

1866 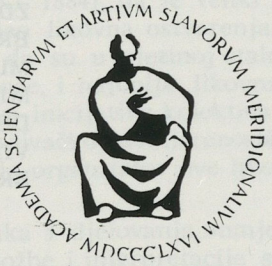 1986

ZAGREB
4. III do 14. IV
1986

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti donijela je 1. X 1985. odluku da se u okviru proslave 120. obljetnice njezina osnutka i djelovanja organizira izložba »Slikari i kipari članovi Razreda za likovne umjetnosti«, od 4. III do 14. IV 1986.

Organizacijski odbor:

ANDRE MOHOROVIČIĆ (predsjednik)
VOJIN BAKIĆ
BORIS DOGAN
DRAGO GALIĆ
LJERKA GAŠPAROVIĆ
EDO KOVAČEVIĆ
JOSIP SEISSEL
FRANO ŠIMUNOVIĆ
ANTE VULIN
VINKO ZLAMALIK

Organizacija i postav izložbe kolektiv Strossmayerove galerije:

Vinko Zlamalik, upravitelj
Ljerka Gašparović, muzejski savjetnik
Miroslav Gašparović, kustos
Damir Grubić, knjižničar
Đuro Vanđura, kustos
Žarka Vujić, muzejski tehničar
Ankica Novačić, pomoćni službenik

Autori kataloga:

Vinko Zlamalik, predgovor
Miroslav Gašparović, biografije
Damir Grubić, biografije

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti najsrdačnije se zahvaljuje muzejsko-galerijskim ustanovama i vlasnicima privatnih kolekcija koji su za ovu izložbu stavili na raspolaganje umjetnička djela:

ATELJE MEŠTROVIĆ
ALEKSANDAR BUHA
OBITELJ ČALDAROVIĆ
DRUŠTVO SVEUČILIŠNIH NASTAVNIKA
OBITELJ DUJMIĆ-LABAR
GALERIJA »BENKO HORVAT«
GALERIJE GRADA ZAGREBA
GALERIJA SUVREMENE UMJETNOSTI
NIKOLA GAVELLA
GLIPTOTEKA JAZU
MANDA GOLDONI
BOŽIDAR GRGIĆ
VINKO HOTKO
ZVONIMIR JUGINOVIĆ
JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
KABINET GRAFIKE JAZU
PAJO KANIŽAJ
SLAVICA KERDIĆ
ĐURO KOKŠA
BRANKO KOROLIJA
MIJO KOVAČIĆ
MARIJA KRŠINIĆ
MODERNA GALERIJA
EVA POSTRUŽNIK
OBITELJ PUČAR
VLADIMIR STIPETIĆ
OBITELJ SVEŠTAROV
ZDENKO ŠENOA
BRANKO ŠEPIĆ
MLADENKA ŠOLMAN
MIRA TARTAGLIA-KELEMEN
DEAN VUČETIĆ
VINKO ZLAMALIK
BRANKO ZMAJEVIĆ

PREDGOVOR

U kulturnoj povijesti naših naroda Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti predstavlja već punih sto dvadeset godina vrlo vitalnu i konstruktivnu komponentu. Polazeći od prosvjetiteljskih intencija i romantično-preporodnih ideja i htijenja njezina utemeljitelja i doživotnog pokrovitelja biskupa J. J. Strossmayera (1815—1905), Akademija je bila lucidan radni organizator i najdjelatniji poticatelj zanosa, stvaralačke energije i istraživačke nadarenosti generacija naših intelektualaca. U ulozi i funkciji koje su joj već samim nazivom namijenjene, Akademija je bila, a i danas je, plodno žarište ne samo hrvatskih nego i južnoslavenskih znanstvenih i umjetničkih stremljenja. U veoma slojevitim društvenim, političkim i materijalnim okolnostima ona je, u kronološkom slijedu i dimenzijama vremena, sve intenzivnije i sustavnije granala svoju djelatnost na sve šira znanstvena i umjetnička područja a ostvarene rezultate njezinih specijaliziranih razreda, znanstvenih zavoda, odbora za provođenje pojedinih zadataka i radnih jedinica, bogato i očigledno dokumentira jubilarna proslava. Uz izložbu izdavačke djelatnosti Akademije predstavljena je javnosti i publikacija »Popis izdanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 1867—1985« koji obuhvaća 2431 tiskom izdani naslov. Ta više nego markantna i sadržajno bogato strukturirana »biblioteka« nesumnjivo dokazuje značajnu društvenu funkciju znanstvene i umjetničke aktivnosti u službi potreba pojedinca i ljudske zajednice, o čemu je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti dosljedno vodila računa. U okviru te izložbe vidno mjesto zauzeli su objavljeni rezultati rada povjesničara i teoretičara umjetnosti, dakle kulturnog područja čije su izučavanje i unapređivanje, u globalnom radnom programu Akademije, već godine 1866. stavljeni u djelatnost IV. umjetničkog razreda. Na njegovo postojanje i djelatnost skrenula je pažnju reprezentativna izložba »Slikari i kipari članovi Razreda za likovne umjetnosti JAZU«, u organizaciji kolektiva Strossmayerove galerije starih majstora, jer uz pisanu riječ snažno sredstvo nacionalne i kulturne identifikacije na specifičan način predstavljaju autentična ostvarenja likovnih umjetnika. U mnogo navrata i biskup Strossmayer je isticao veliko edukativno značenje umjetnosti u estetskom i moralnom smislu; njoj je, uz znanost i »usklađivanje i ujedinjavanje jezika i književnosti«, pridavao ulogu medija u duhovnom ujedinjenju jugoslavenskih naroda. Ni ovom zgodom ne smije biti zaboravljeno da je Strossmayerova galerija nastala iz dragocjene privatne zbirke biskupa Strossmayera (otvorena 9. XI. 1884), da je veliki mecena vodio o njoj brigu do kraja života, da je za nju nabavljao likovna ostvarenja suvremenih hrvatskih, slavenskih i jugoslavenskih umjetnika i da su u njezinoj stalnoj postavi sve do godine 1947. bila izlagana, uz strane stare majstore, i najbolja likovna djela umjetnika jugoslavenskih naroda. Ta činjenica objašnjava inicijativu kolektiva Strossmayerove galerije starih majstora da, unatoč znanstveno-istraživačkoj usmjerenosti na djela inozemnih slikarskih škola ranijih stilskih razdoblja, bude organizator ove likovne manifestacije moderne jugoslavenske umjetnosti.

Skicozan povijesni prikaz nastanka i djelovanja »umjetničkog razreda« JAZU pretpostavljamo tumačenju koncepcije izložbe i interpretacije sadržajnih, formalnih i stilsko-morfoloških značajki izložaka.

»Pravilima Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti«, potvrđenim »kraljevskim odpisom« 2. siječnja 1966. g., Akademija je označena kao »zavod zemaljski« i »Njezina svrha jesu samostalna iztraživanja na polju znanostih i umjetnostih, svestrano unapređenje istih, a osobito njegovanje jugoslavenskoga jezika i književnosti« (čl. 1). Među razredima kao radnim tijelima, osim povijesnog i jezikoslovnog, mudroslovnog i pravoslovnog, matematičkog i prirodoslovnog, citiran je i »IV. umjetnički razred«, sa zadaćom i ciljem njegovanja i unapređivanja »krasnih umjetnosti sa njihovom književnošću i znanstvenimi na njih se odnosećimi raspravami« (čl. 3). Posredništvom toga razreda Akademija »... nabavlja umotvoritne i priugotavlja izložbe istih« (čl. 4). U razredima su bila predviđena tri tipa članstva: pravi, počasni i dopisujući članovi. Uz pokrovitelja (J. J. Strossmayer), predsjednika (dr. Franjo Rački) i dva tajnika, »Akademija ima trideset i dva prava člana, najviše šestnaest počastnih članovah, i dopisujuće članove, kojih će broj akademija sama ustanoviti« (čl. 5). U »Poslovniku« prihvaćenom iste godine, utvr-

đen je broj od 60 dopisujućih članova. Premda je numerus clausus omogućio izbor 108 članova u utvrđene razrede, IV. umjetnički razred nije konstituiran sve do godine 1919. To, međutim, ne znači da nikakve aktivnosti na planu likovnih umjetnosti nije bilo. Nakon što je pokrovitelj J. J. Strossmayer darovao Jugoslavenskoj akademiji dragocjenu zbirku djela starih majstora (1868), formiran je galerijski odbor od šest pravih članova Akademije, koji je pripremio teren za prihvat zbirke, a u vremenu od 1877. do 1880. g. izgrađena je palača JAZU, »hrvatski ateneum« (Strossmayer) u kojem će se 21. X. 1880. održati prva sjednica Akademijinih razreda. Značajna je za taj period intenzivna suradnja dr. Izidora Kršnjavog s biskupom Strossmayerom i upravo njemu je povjereno preuzimanje umjetnina u Đakovu (27. II. 1883), kao ravnatelju Strossmayerove galerije imenovanom na pet godina (1882—1887). Novi ravnatelj odmah pristupa postavi umjetnina u šest izložbenih dvorana i u atriju II. kata, uz pomoć projektanta Hermanna Bollea. Strossmayerova galerija je svečano otvorena 9. XI. 1884, a već iduće godine izdan je njezin prvi katalog koji navodi 256 umjetnina.

U razdoblju od 1884. do 1919. g. svi su pothvati na polju »krasnih umjetnosti« organizirani u okvirima djelatnosti galerijskog odbora. Uz dobro organiziranu edukativnu aktivnost intenzivno se radi na proučavanju fundusa umjetnina, na njihovu restauriranju i konzerviranju. Taj rad prati kontinuirano izdavanje novih kataloga (1891, 1895, 1911. i 1917) i proširivanje umjetničkog inventara nizom donacija (1892. dr. I. Ružića, 1903, 1905. i 1911. Marquis Étienne de Piennesa, 1907. i 1911, cara Franje Josipa, Aleksandre Mlinarić i mnogih darovatelja pojedinih umjetničkih slika. Pod nadzorom galerijskog odbora djelatnost su organizirali ravnatelji Nikola Mašić, slikar (1894—1902) i dr. Josip Brunschmid, arheolog (1906—1920). Posebno polje djelatnosti predstavljalo je organiziranje izložbi domaćih i stranih likovnih umjetnika, a godine 1916. u sastavu Strossmayerove galerije osnovan je grafički odsjek.

Stvarna povijest IV. umjetničkog razreda počinje 26. IV. 1919. g., kad su na Svečanoj sjednici JAZU, na temelju »kandidacija« od 26. III, izabrani: počasni članovi Vlaho Bukovac, Celestin Medović, Paja Jovanović i Ivan Mestrović; pravi članovi Bela Čikoš Sesija, Menci Clement Crnčić i Martin Pilar; članovi dopisnici Ferdo Kovačević, Oton Iveković, Robert Frangeš Mihanović i Rudolf Valdec. Uz te likovne umjetnike u razred su izabrani književnici Aleksa Šantić, Josip Stritar, Ljubo Babić Gjalski, Dragutin Domjanić i Vladimir Nazor, te »glazbotvorci« Matej Hubad, Franjo Dugan i Vjekoslav Rosenberg Ružić. Od raspoloživih mjesta po »numerusu claususu« popunjen je samo broj za dopisne članove (7), za počasne članove iskorišteno je 8 od 14 raspoloživih mjesta, a za prave 4 od predviđenih 8. Do početka II. svjetskog rata u umjetnički razred ući će, kao dopisni članovi, slikari Tomislav Krizman (1928), Ljubo Babić (1928), Vladimir Becić (1929), Branko Šenoa (1931), Poljak Wladyslaw Skoczylas (1933) i Čeh Alfons Mucha (1930), te arhitekti Ćirić Iveković (1922), Josip Vancaš (1929), Hugo Ehrlich i Janko Holjac (1935). Konstituiranje umjetničkog razreda omogućilo je intenzivniji i sustavniji rad na području likovnih umjetnosti i arhitekture, a posebnu ulogu u tom unapređivanju i djelatnosti imat će dr. Artur Schneider, direktor Strossmayerove galerije od 1928. do 1946. g. i član umjetničkog razreda od 1931.

U toj fazi modernizira se i reorganizira postava izložaka u Strossmayerovoj galeriji (po koncepciji Bele Čikoša i M. C. Crnčića, ravnatelja galerije od 1920. do 1928), verificiraju se mnogobrojne atribucije (uz pomoć dr. Gabrijela Tereya, direktora Galerije starih majstora u Budimpešti), nastavlja se izdavanje kataloga stalnog postava (Petar Knoll — 1922, Artur Schneider — 1926, 1932. i 1939) i provodi se sustavno restauriranje umjetnina (Ferdo Goglia). Godine 1929. osnovano je »Društvo prijatelja SG« i organizirana reprezentativna izložba slikarske generacije rođene u desetljeću 1885—1895. (A. Schneider i Lj. Babić). Za to razdoblje karakterističan je procvat likovne kritike i izdavanje monografija o modernim umjetnicima (A. Schneider: M. Kraljević, V. Lunaček: Bela Čikoš Sesija i Robert Frangeš Mihanović i dr.), te naše prve povijesti moderne umjetnosti (Lj. Babić: Umjetnost kod Hrvata u XIX. st., 1934). Mnoge rasprave o likovnom i arhitektonskom stvaralaštvu objavljene su u Akademijinoj ediciji »Rad«. Članovi umjetničkog razreda organiziraju sustavno teorijsko i povijesno-analitičko proučavanje kulturne baštine i rad na sistematskom popisivanju umjetničkih spomenika na tlu Hrvatske. Tokom 10 godina (1930—1940), dr. A. Schneider izvršio je snimanje 2.786 značajnih

umjetničkih objekata na području Hrvatskog primorja, Dalmacije i dijela kontinentalne Hrvatske, danah pohranjenih u »Fotografijskom arhivu starih umjetničkih spomenika« u Strossmayerovoj galeriji. Djelo M. Pilara i J. Holjca: »Hrvatski građevni oblici« rezultat je dugogodišnjeg proučavanja i snimanja seljačke i povijesne arhitekture u Hrvatskoj, te tvori bazu za izgradnju topografskih elaborata za mnoga uža područja Hrvatske.

Godine 1934. otvorena je Moderna galerija »Hrvatskog društva umjetnosti Strossmayer«, u kojoj su izlagana djela živih umjetnika, dok je radove nastale prije 1914. g. zadržala u svojoj postavi Strossmayerova galerija. Djelatnost na problemima moderne hrvatske umjetnosti dokumentira i niz izložbi priređen u atriju akademijine palače u povodu proslave pedesete obljetnice Strossmayerove galerije (1884—1934), koncipiranih kao retrospektiva stvaralaštva kroz minulih 100 godina (A. Schneider i Lj. Babić). Ova fragmentarna i skicozna informacija o djelatnosti IV. umjetničkog razreda jasno pokazuje da su likovni umjetnici, arhitekti i povjesničari umjetnosti okupljeni u njemu svojim stvaralačkim radom predvodili na mnogim područjima kulturnog života, što naročito vrijedi za studijsku obradu kiparskih, slikarskih, grafičkih i arhitektonskih ostvarenja, te za promicanje i afirmaciju tekućeg likovnog stvaralaštva. Gledajući retrospektivno, ostvareni rezultati čine nam se značajnim i pažnje vrijednim. U Akademijinu »Ljetopisu«, međutim, nailazimo na pesimistične ocjene materijalnih mogućnosti za ostvarivanje planiranih programa, jer »... državna godišnja pomoć nikad ne prelazi veoma skromnu svotu od najviše 650.000 dinara, koja se pred samu okupaciju opet snizuje... na ciglih 250.000 dinara«. Simptomatična je i tvrdnja da se u ovom razdoblju »... Akademija udaljuje od osnovnih pogleda svojih osnivača« i mišljenje predsjednika Akademije izrečeno godine 1940. da se »u naučnom radu nameće zadatak, da Akademija svoj interes upravi u prvom redu na vlastito životno područje«.

Ratne godine značile su prekid u kontinuitetu djelovanja Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1941—1945), da bi se nakon oslobođenja pristupilo temeljitoj obnovi i reorganizaciji. Odlukom Ministarstva prosvjete od 25. IV. 1946. povjereno je privremeno vodstvo Jugoslavenske akademije njezinim ranijim pravim članovima sa zadatkom da izvrše pripremne radove za reorganizaciju. Slijedi donošenje Zakona o Jugoslavenskoj akademiji (13. XII. 1947) i Svečana sjednica povodom 80-obljetnice Akademije (28. XII. 1947), na kojoj je maršal Jugoslavije Josip Broz Tito imenovan njezinim počasnim članom. Istoga dana ugledni je gost prisustvovao otvaranju nove postave Strossmayerove galerije. Na Izvanrednoj skupštini Jugoslavenske akademije (24. III. 1948) izabrana je nova uprava JAZU i prihvaćen statut, po kojem je umjesto ranija četiri konstituirano p e t odjela. Kao četvrti formiran je Odjel za jezik i književnost, dok je peti postao Odjelom za likovne umjetnosti i muziku. Napredno orijentirani intelektualci i uvaženi znanstvenici preuzeli su Upravu Akademije (Andrija Štampar, predsjednik; Miroslav Krleža, potpredsjednik i Branimir Gušić, glavni tajnik. Tajnikom Odjela za likovne umjetnosti izabran je kipar Vanja Radauš). Po čl. 3. Statuta svaki je odjel mogao imati najviše 8 pravih članova i 8 radnih članova dopisnika, pa su u novom sastavu bili: pravi članovi Antun Augustinčić, Vladimir Becić, Krsto Hegedušić, Tomislav Krizman, Frano Kršinić, Vanja Radauš, Marino Tartaglia i Đuro Tiljak, te članovi dopisnici u radnom sastavu Cvito Fisković, Edo Šen, Stjepan Šulek i Žganec Vinko. Rođeni pretežnim dijelom početkom našeg stoljeća, ti su umjetnici i znanstvenici predstavljali stvaraoce u punom naponu snage i vrlo su ambiciozno pristupili realizaciji programa obnove likovnih institucija Akademije, sustavnom proširivanju znanstveno-umjetničkog osoblja u njima, stvaranju funkcionalnih pomoćnih i tehničkih službi, i moderne restauratorske radionice. Nailazeći na puno razumijevanje nadležnih organa vlasti, Odjelu su stavljena na raspolaganje znatna financijska sredstva, pa se intenzivan obnoviteljski rad mogao besprijekorno organizirati. Odlukom Predsjedništva vlade NRH broj 6147, od 30. VI 1947. stavljena je pod starateljstvo Jugoslavenske akademije i Moderna galerija u zgradi nekadašnjeg »Seljačkog doma«, Zrinski trg 12, a nešto kasnije Skupština grada dat će na upravu Odjelu i »Gliptoteku«, Medvedgradska 2. Rezultat planskog djelovanja Odjela predstavlja osnivanje Instituta za likovnu umjetnost, što ga je odobrilo Predsjedništvo JAZU zaključkom od 25. XII. 1951, usvojivši istovremeno Pravilnik Instituta. Ujedinjujući djelatnost Stare galerije (ranije: Strossmayerove), Moderne gale-

rije, Grafičkog kabineta, Gipsoteke, Kabineta za numizmatiku i medalje, Zavoda za arhitekturu i urbanizam, Arhiva za likovne umjetnosti, Knjižnice i Restauratorskog zavoda, Institut je u vremenu od 1951. do 1964. g. razvio izvanredno živu muzejsko-galerijsku, znanstvenoistraživačku, izložbenu, edukativnu i restauratorsku djelatnost, kojoj su opseg i sadržajna vrijednost teško uporedivi s bilo kojim razdobljem u prethodnoj ili kasnijoj povijesti umjetničkog razreda JAZU. Posebno je značajno da je već 1952. izašao iz tiska prvi broj veoma sadržajno i na suvremen način uređivanog »Bulletina Instituta za likovne umjetnosti JAZU«, koji kontinuirano izlazi sve do danas. U rasporedu sadržaja koji je obuhvaćao »Radnje i studije«, »Iz ustanova Instituta«, »Izložbe priređene u organizaciji Instituta«, »Novija izdanja JAZU« i »Likovna kronika« naći će zainteresirani stručnjaci očiglednu prezentaciju izvanrednih rezultata rada članova Odjela, stručnjaka radnih jedinica i vanjskih suradnika, pa stoga u ovom osvrtu nije potrebno posebno ocrtavati i sistematizirati tadašnja dostignuća. Istakao bih samo činjenicu da su netom nabrojnim radnim jedinicama neposredno rukovodili članovi Odjela za likovne umjetnosti, a i na čelu »Odbora« za izdavanje »Bulletina« nalazio se član Odjela (1952. Lavoslav Horvat, 1953—1957. Jerolim Miše, 1958—1967. Ljubo Babić, 1978—1986. Edo Kovačević, tajnik Razreda za likovne umjetnosti).

Godine 1964. djelatnost rasformiranog Instituta nastavlja Zavod za likovne umjetnosti, organiziran na samoupravnim načelima. Zavodom i radnim jedinicama rukovode upravitelji u stalnom radnom odnosu, dok se veza s Odjelom za likovne umjetnosti ne prekida, jer rad jedinica pomaže i nadzire poseban odbor od tri člana s predstojnikom, članom Odjela, na čelu. Sloboda izbora statusa muzejsko-galerijskih jedinica, omogućena propozicijama »Zakona o udruženom radu«, rezultira prestankom rada Zavoda za likovne umjetnosti« (9. III. 1967), iz kojeg se izdvajaju kao samostalne radne organizacije Moderna galerija i Restauratorski zavod. Danas muzejsko-galerijske jedinice udružuju rad u Radnoj zajednici muzejsko-galerijskih jedinica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Strossmayerova galerija starih majstora, Kabinet grafike i Gliptoteka), ostvarujući programe rada koje odobrava Skupština Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. U međuvremenu je Odjel za likovne umjetnosti i glazbu transformiran u samostalne razrede, pa se naša suradnja veoma funkcionalno i plodno razvijala s VII. razredom za likovne umjetnosti. Rezultat te suradnje predstavlja i ova izložba, posvećena slikarima i kiparima članovima Razreda za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Nakon Zagreba (4. III. do 14. IV. 1986) izložba će biti predstavljena beogradskoj publici u prostorijama Galerije Srpske akademije nauka i umtenosti (15. IV. do 15. V. 1986), a zatim se prenosi u Berlin, glavni grad Njemačke Demokratske Republike, u okviru tradicionalne kulturne razmjene između Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Akademije umjetnosti Njemačke Demokratske Republike. Sa zadovoljstvom ističem da je i dosadašnje likovne manifestacije u okviru spomenute razmjene, u suradnji sa Razredom za likovne umjetnosti, organizirao i realizirao kolektiv Strossmayerove galerije starih majstora.

Dr. Vinko Zlamalik

KATALOG DJELA

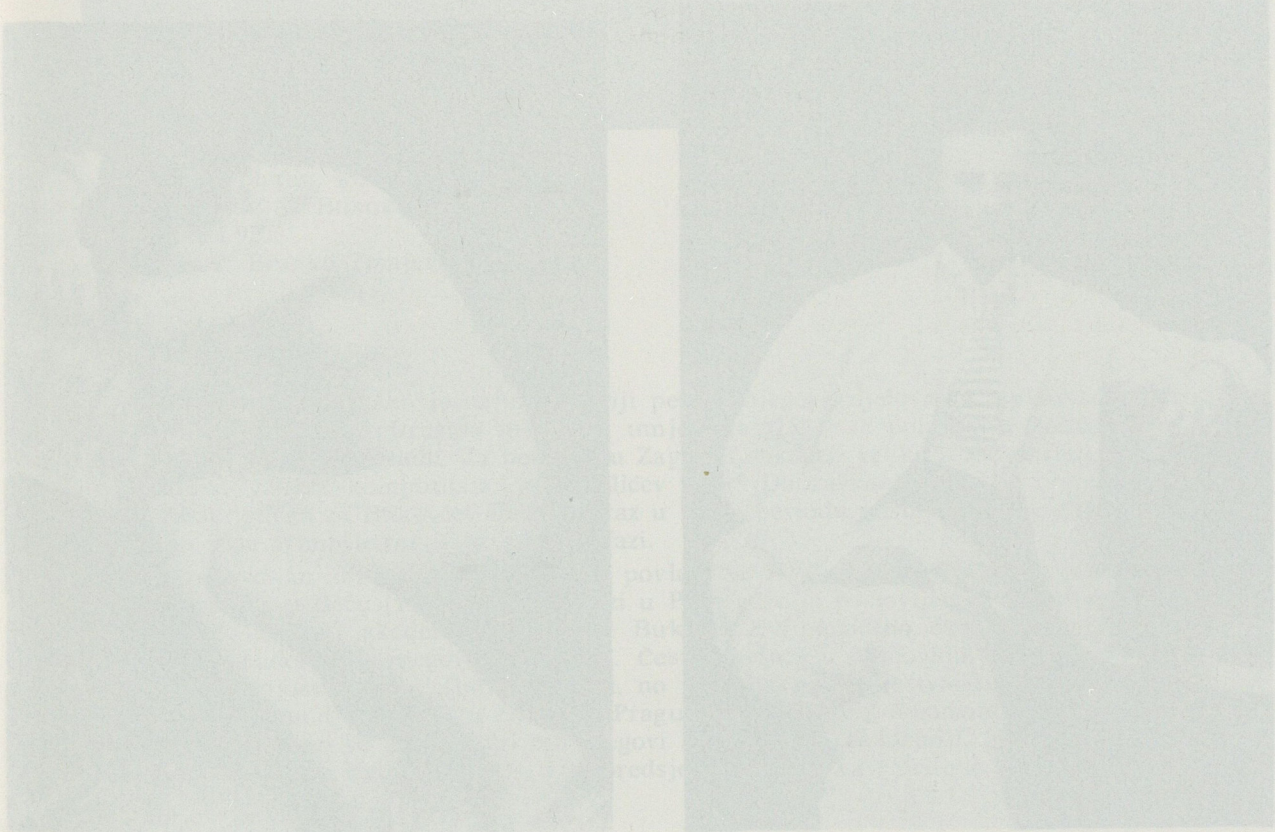

VLAHO BUKOVAC

Slikar. Cavtat, 4. VIII 1855. — Prag, 24. IV 1922. Počasni član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti od godine 1919.

Bukovac je već od najranije mladosti pokazivao izrazitu sklonost ka slikarstvu, no prve odlučnije korake čini prilikom drugog boravka u SAD (1874—1876), kad su ga prvi manji uspjesi nagnali da se vrati u Evropu i u potpunosti posveti slikarstvu. Uz financijsku pomoć odlazi na studij slikarstva u Pariz (1877). Upisuje se na École des Beaux Arts kod Cabanela, čiju akademsku maniru ubrzo prihvaća i već iduće godine prvi put izlaže na pariškom salonu. Nekoliko godina kasnije (1822) postiže slikom »Velika Iza« golem uspjeh, koji ga svrstava u prve redove tadašnjih pariških oficijelnih umjetnika. Paralelno sa slikama izlaganim na Salonu nastaje niz manjih, intimnih, pejzaža kojima se Bukovac dijelom priklanja u tom momentu još maltene prohibiranim impresionistima. Te »zabilješke« oslobađaju potez, otvaraju paletu što se tokom vremena polako uvlači i u javni dio Bukovčeva slikarstva i upućuje ga k plenerizmu.

Bukovčev dolazak u Zagreb 1884. jedan je od najznačajnijih trenutaka u razvoju hrvatskog slikarstva. Njegov dolazak privlači mnoge slikare koji su se do tada školovali u Evropi da se vrate u Zagreb i ožive likovni život grada. Zagrebačka faza Bu-

2 PORTRET GUSTAVA PONGRATZA
(1893)
ulje na platnu, 130 × 93 cm
sign. dolje lijevo: Vlaho Bukovac: Veldes 1893.
vlasnik: Dr. Božidar Grgić, Zagreb

3 SRAMEŽLJIVA (1906)
ulje na platnu, 72 × 50 cm
sign. dd: V. Bukovac, Prag 906.
vlasnik: Pajo Kanižaj, Zagreb

1 PORTRET BRAČNOG PARA (1892)
ulje na platnu, 48,5 × 60,5 cm
sign. ddu: V. Bukovac; dlu: Dubrovnik 2. I 92.
vlasnik: Branko Zmajević, Zagreb

kovčeva života svakako je najintenzivniji period njegova djelovanja: slikarskog i društvenog. Osnivač je Društva hrvatskih umjetnika (1897) te pokretač i poticatelj svih likovnih zbivanja u gradu. Za boravka u Zagrebu slika, uz veliki broj portreta i aktova, nekoliko velikih kompozicija: »Gundulićev san«, »Dubravka«, »Hrvatski preporod« itd. Karakterističan za Bukovčev likovni izraz u ovom periodu postaje divizionizam, koji će se do svog vrhunca razviti u praškoj fazi.

Nezadovoljan zbivanjima u Zagrebu, povlači se 1898. u Cavtat, a zatim nakon kraćeg boravka u Beču (1902—1903), prelazi u Prag gdje je postavljen za profesora na tamošnjoj likovnoj akademiji. U Pragu Bukovac živi povučeno, osnovni su mu interesi rad na akademiji i njegovo slikarstvo. Često navraća u domovinu, svaki put s pritajenom žudnjom da se definitivno vrati, no ta želja mu se ostvarila tek posthumno. Usprkos tihom i povučenom životu u Pragu, njegove veze s domovinom nisu se nikad prekinule. Mnogi su naši slikari bili njegovi studenti na Akademiji. Za člana Srpske akademije nauka izabran je 1904, a za predsjednika Društva »Medulić« 1908. godine.

M. G.

CELESTIN MEDOVIĆ

Slikar. Kuna, 17. XI 1859 — Sarajevo, 21. I 1921. Počasni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Slikarsku naobrazbu stjecao je u Italiji i Münchenu. U Italiji boravi od 1880. do 1886. U Rimu su mu bili učitelji L. Seitz i F. Grandi, a u Firenzi A. Ciseri. Nezadovoljan stečenim akademskim znanjem, odlazi u München, gdje studira od 1888. do 1893. Opredijelio se za historijsko slikarstvo Pilotyjeve manire. U klasi prof. Wagnera slika čuvenu kompoziciju »Bakanal« (1890—1893).

Dolaskom u Zagreb priključio se krugu slikara oko Bukovca, koji je u našu sredinu unio nova stilska obilježja i posebnu tehniku slikanja. Medović je prihvatio plenerizam, slobodniji duktus i bogatiju kromatsku skalu. U njegovu opusu značajno mjesto, pored mrtvih priroda i portreta zauzimaju historijske slike iz nacionalne prošlosti (»Splitski sabor«, 1897, »Krunjenje kralja Ladislava«, 1905, i dr.), na kojima prevladava suho objektiviziranje masa u scenskom prostoru i nešto življi kolorit u nošnjama likova i na idealiziranim fizionomijama.

U najznačajnija ostvarenja spadaju pejzaži koji idu u red najboljih slika toga žanra u hrvatskom slikarstvu. Iako se zanosi poput Čikoša ili Bukovca helenističkom tradicijom, te slika Grkinju pri toaleti, Faune ili Pompejke na terasi, ili u pejzaže unosi simbolističku mističnost (»Mjesečina«, »Groblje na Kuni«), slikarsku apoteozu doživljava otkrićem elementarne pikturalne draži u pelješkim motivima. Od boravka u Dalmaciji 1898. i sloma naše moderne nakon Prvog hrvatskog salona, Medović se povlači sve više u prirodu i slika realističke prizore. Pelješke faze odišu ekstatičnim slikarskim rukopisom, oslobođenog kanona i deskripcije predmetnog svijeta. Boje dosežu zasićenost senzualnih poteza i mrlja, a oslobođena emocionalnost i impulsivan temperament registriraju vizualne utiske radošću vitalističkog slikarskog nerva, neoimpresionističke manire.

D. G.

4 POMPEJANKA I (1901)
ulje na platnu, 101 × 84 cm
sign. dlu: MC (mon.) Medović
vlasnik: obitelj Sveštarov, Zagreb

5 MARINA (1907)
ulje na platnu, 36 × 59 cm
sign. dlu: CM (mon.) Medović
vlasnik: Pajo Kanižaj

6 POGLED NA DUBROVNIK (1909)
ulje na platnu, 72 × 102 cm
sign. dlu: CM (mon.) Medović
vlasnik: Društvo sveučilišnih nastavnika, Zagreb

PAVLE JOVANOVIĆ

Slikar. Vršac, 4. VI 1859 — Beč, 30. XI 1957. Počasni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Prve poduke o crtanju dobiva od vršačkog slikara Vodeckog. Stipendija Matice srpske koju dobiva 1877, omogućuje mu studije na bečkoj likovnoj akademiji, koje završava 1884. Osnove njegova slikarstva nalaze se upravo u utjecajima koje je preuzeo od svojih profesora Karla Würzingera, vrsnog slikara historijskih motiva, i Leopolda Karla Müllera, slikara istočnjačkih genre-motiva, što je otprilike i raspon Jovanovićeva slikarstva. Po završetku akademije nastanjuje se u Münchenu te putuje po Crnoj Gori, Hercegovini i Albaniji. U Pariz prelazi 1886, a 1888. posvećuje se više temama iz srpske povijesti. Radi niz skica za slike velikih formata (»Bitka na Mišaru«, neizvedeno), osim tema iz nacionalne radi i slike s tematikom svjetske povijesti (»Los Barbaros« itd.). Pavle Jovanović nije poznat samo po svom historijskom slikarstvu već i kao vrstan portretist. Portretirao je Franju Josipa, A. Obrenovića, T. Masaryka i mnoge druge ugledne i krunjene glave s prijeloma stoljeća. Po narudžbi patrijarha Georgija Brankovića izveo je 1895. »Seobu Srba 1690«. Posebno interesantan no neusporedivo manje poznat dio Jovanovićeva opusa jest njegovo crkveno slikarstvo, a također značajan dio njegova djela čine pejzaži Egipta, Kavkaza, Maroka, naših krajeva i mnogih drugih zemalja koje je prilikom svojih čestih putovanja upoznavao.

Jovanović je svakako jedan od najvrsnijih slikara akademskog realizma koji je radio na našem tlu, njegov rad karakterizira snažna sugestivnost i visoka metijerska savršenost.

M. G.

7 ŽENSKI AKT (1899)
ulje na platnu, 100 × 150 cm
sign. ddu: Paul Ivanovitch
vlasnik: Branko Korolija, Zagreb

8 PORTRET GOSPOĐE (1911)
ulje na platnu, 90 × 60 cm
sign. dlu: Paul Jovanovitch 1911
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

9 CRKVENI INTERIJER (oko 1914)
ulje na platnu, 75 × 58,5 cm
sign. ddu: Paul Ivanovitch; dlu: Pajo
vlasnik: Dr Đuro Kokša, Zagreb

ALFONS MUCHA

Slikar i grafičar. Ivančice, 24. VII 1860 — Prag, 8. I 1939, Počasni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1930.

Već od najranije mladosti pokazuje izrazit crtački talent. Zbog loših ekonomskih prilika nije mogao po završetku gimnazije nastaviti studij na umjetničkoj akademiji u Pragu. Usprkos tim preprekama Mucha je ostao čvrst u svom opredjeljenju i nastavio samostalno svladavati slikarsko umijeće. Izdržava se slikajući portrete. Nekoliko godina kasnije, nakon boravka u Beču, susreće se s grofom Khuen-Belassi koji mu povjerava dekoriranje svojih dvoraca Hrušovany i Emmahof. Zadovoljan izvršenim radovima, grof ga šalje u svoj dvorac u Tirolu da tamo proučava prirodu. Ovdje ga otkriva minhenski slikar Kray, koji nagovara grofa da Muchi omogući studije u Münchenu. Period od 1885. do 1887. provodi studirajući na Minhenskoj akademiji odakle po završetku studija odlazi u Pariz. Upisuje se na Academie Julien, koju već iduće godine napušta i prelazi na Academie Colarossi. Te godine gubi stipendiju od grofa Khuen-Belassi, što ga stavlja u nezavidnu financijsku situaciju. U to vrijeme dobiva nekoliko narudžaba od izdavača, a nešto kasnije preuzima i veliku narudžbu Armanda Collina za ilustriranje Seiggnobsova djela »Scenes et épisodes de l'histoire de l'Alemagne« koju Mucha ukrašava s četrdeset kompozicija, postigavši velik uspjeh dobiva daljnju narudžbu za »Scenes et épisodes de l'histoire d' Espagne«.

Godine 1894. radi prvi plakat za glumicu Sarah Bernardt kojim postiže golem uspjeh, tako da glumica s njim iduće godine sklapa ugovor za višegodišnju suradnju. Kao rezultat svih tih uspjeha Mucha otvara 1898. školu slikanja. Početkom novog stoljeća na velikoj svjetskoj izložbi uređuje paviljon Bosne i Hercegovine. Od 1904. često boravi u SAD, gdje nalazi podršku za ostvarivanje svojega sna — ciklusa slika »Slavenska epopeja«, na kojem radi sve do smrti. Alfons M. Mucha bio je nosilac velikog broja međunarodnih priznanja i odlikovanja.

M. G.

10 SARAH BERNHARDT (1896)
kolorirana litografija, 105 × 37,8 cm
sign. ddu: Mucha; sredina dolje: Imp. Champenois, Paris
vlasnik: Kabinet grafike, Zagreb

11 SARAH BERNHARDT (1899)
kolorirana litografija, 105 × 38,2 cm
sign. dlu: Mucha 99; sredina dolje: F. Champenois, Paris
vlasnik: Kabinet grafike, Zagreb

LA TOSCA
THEATRE-SARAH-BERNHARDT
Mucha

LORENZACCIO
PIÈCE EN V ACTES
D'ALFRED DE MUSSET
ADAPTATION DE M. ARMAND D'ARTOIS
SARAH BERNHARDT
ANNO DOMINI
MDCCCXCVI
Mucha
THEATRE DE LA RENAISSANCE

BELA ČIKOŠ-SESIJA

Slikar. Osijek, 27. I 1864 — Zagreb, 11. II 1931. Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Odrastao je u staroj ratničkoj i plemićkoj obitelji. Njegovo životno opredjeljenje nije dolazilo ni u jednom momentu u pitanje. Vojnu školu završava u Közsegu i Karlovcu, a služi kao mladi poručnik u Osijeku. Od najranije mladosti pokazivao je izuzetnu slikarsku nadarenost, te je i tokom vojničkog školovanja intenzivno crtao i slikao. Godina 1877. donosi veliku prekretnicu u njegovu životu. Prilikom izbora održavanih te godine naređeno mu je da vrši osiguranje mađaronskog kandidata, što Csikos odbija. Takva politička odluka odalečuje ga od bilo kakvih vojničkih ambicija i okreće ga definitivno k slikarstvu. Tako započinje ostvarenje Csikoseve davnašnje želje da se upiše na likovnu akademiju u Beču. Usprkos nedostatnom formalnom umjetničkom obrazovanju primljen je na akademiju, gdje ostaje do 1892. Studira kod prof. J. Bergera i L. K. Müllera. Tokom studija upoznaje se s Izidorom Kršnjavi koji će ga dugo financijski potpomagati i utjecati na njega svojim stavovima o umjetnosti. Na nagovor I. Kršnjavog boravi 1893—1894. u Bosco tre Case u Italiji. Kraće vrijeme ostaje u Zagrebu, odakle odlazi ponovo na studij, ali sada u München. Nezadovoljan ubrzo ga napušta i definitivno se nastanjuje u Zagrebu. Zbližava se sa Vlahom Bukovcem, kod kojega neko vrijeme i uči. Godine 1896. surađuje na aranžiranju Hrvatskog paviljona na milenijskoj izložbi u Budimpešti. Izuzetno značajnu ulogu ima u hrvatskoj secesiji 1900. i pri osnivanju Društva hrvatskih umjetnika. Zajedno sa R. Auerom odlazi 1902. u SAD, no već 1903. vraća se u domovinu. Iste godine otvara s M. Cl. Crnčićem privatnu slikarsku školu koja kasnije prerasta u Zagrebačku likovnu akademiju. Od tog momenta Csikos se uz slikarstvo intenzivno bavi i pedagoškom djelatnošću.

12 JUSTINA I PAULI (1899)
ulje na platnu, 100 × 70 cm
sign. dlu: Csikos 1899
vlasnik: Marija Čikoš, Zagreb

13 PORTRET SUPRUGE JUSTINE (1909)
ulje na platnu, 165 × 108 cm
sign. ddu: B. Csikos Sesia/1909
vlasnik: Strossmayerova galerija, Zagreb

14 APOKALIPTIČKA MADONA (1920)
ulje na platnu, 124,5 × 87,6 cm
sign. ddu: B. Čikoš-Sesia Z-1920
vlasnik: Pajo Kanižaj, Zagreb

Bela Csikos Sessia je uz Vlahu Bukovca ključna ličnost zbivanja na likovnoj sceni Zagreba u prijelomu stoljeća. Njegov se razvojni put kretao od akademskih historicističkih kompozicija, poput onih u Odjelu za bogoštovlje i nastavu (1892), psihološkog portreta, slobodnog pejzažizma, do simbolistički koncipiranih kompozicija iz klasične literature. Pravo mjesto u historiografiji tog vremena dobio je tek nedavno revalorizacijom secesije i simbolizma kao najsvjetlijih točaka u povijesti hrvatskog slikarstva.

M. G.

MENCI CLEMENT CRNČIĆ

Slikar i grafičar. Bruck na Muri, 3. IV 1865 — Zagreb, 9. XI 1930.
Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Slikarstvo studira na akademiji u Beču 1882—1884. Studij nastavlja 1889—1892. u Münchenu (prof. N. Gysis). Grafiku specijalizira u Beču kod prof. W. Ungera. S B. Čikošem pokreće slikarsku školu 1903, koja će poslije prerasti u Likovnu akademiju. Kao pedagog i profesor radi do kraja života. Obavlja funkciju direktora Strossmayerove galerije u Zagrebu (1920—1928).

Crnčić se proslavio marinama Istre i okolice Novog Vinodolskog. Značajni su njegovi ciklusi Plitvičkih jezera i Velebita, Bohinja, Zagreba i okolice. Jednom će trebati istražiti razloge i specifičnosti koje su naše slikare razdoblja »moderne« naveli na okretanje prirodi kao slikarskoj građi. Jer, Medović, Crnčić, Kovačević, početkom XX. st. slikarska uporišta traže u konkretnom (realističkom, empirijskom), a ne u dekadenciji simbolizma. Oslonac je u njih na empirizam vizualnog iskustva koji se nadovezuje na tradiciju XIX. st. i to obogaćen tehničkim invencijama plenerizma, divizionizma; otvorenošću palete, razigranošću poteza. Crnčić će naglašeni kolorizam prigušiti u tonove i nijanse krajem prvog desetljeća poput F. Kovačevića. Gusti splet boja zamijenit će lazurnijim namazom. Ali potreba za osobnim iskustvom nije napuštena. Riječ je o stanovitom povratku prirodi i estetici elementarne istine: magiji optičkih utisaka, poeziji vizualnog.

Crnčić je slikar oka i realističkih vizija predmetne datosti. On registrira jednostavne prizore i ljepotu čistog krajolika, nijanse optičkog privida, čudesne prostorne iluzije u svjetlosnom spektru koji preobražava tlo, more, nebo, sunce, vegetaciju, materiju i eter u titravu razigranost pastoznog poteza. Crnčić je prvi naš školovani grafičar. Radio je kolorirane bakropise. U toj grani ostvario je vrhunske domete i pionirske pedagoške korake u formiranju zagrebačke grafičke škole.

D. G.

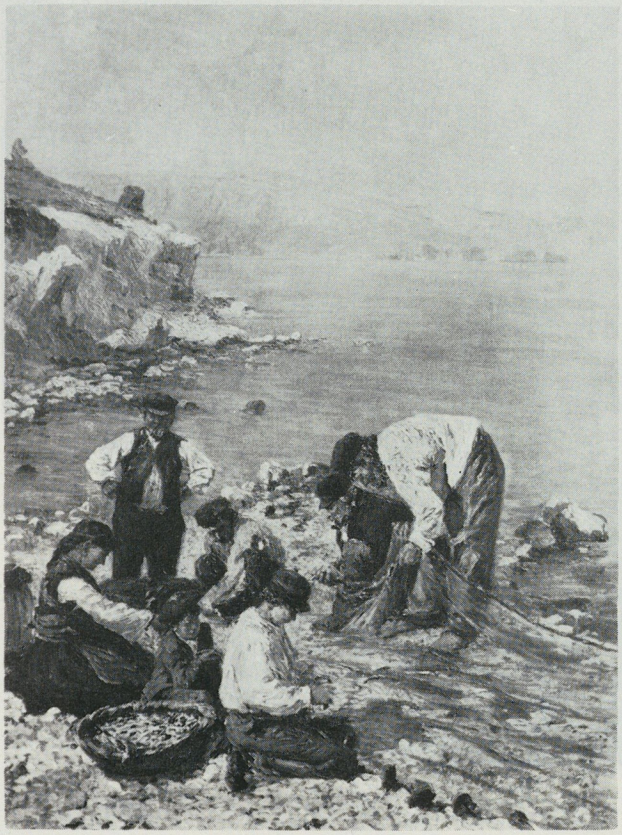

17 LINA CRNČIĆ-VIRANT UZ ŠTAFELAJ
(1919)
ulje na platnu, 57,5 × 43 cm
sign. dlu: M. Cl. Crnčić
vlasnik: Branko Zmajević, Zagreb

15 MARINA (oko 1902)
ulje na platnu, 76,5 × 89 cm
sign. dlu: M. Cl. Crnčić
vlasnik: Jugoslavenska akademija, Zagreb

16 RIBARI (1903)
ulje na platnu, 119,1 × 90 cm
sign. dlu: Menci Cl Crnčić
vlasnik: Moderna Galerija, Zagreb

OTON IVEKOVIĆ

Slikar. Klanjec, 17. IV 1869 — Zagreb, 4. VII 1939. Dopisni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Slikarske je poduke primio kod F. Quiquereza u Zagrebu. Odlazi u Beč 1886. (Ch. Griepenkerl, A. Eisenmenger), a zatim, 1892. u München (W. Lindenschmidt) i Karlsruhe (F. Keller). Na povratku u Zagreb prima mjesto nastavnika crtanja na zagrebačkoj realnoj gimnaziji (1894). Iduće godine prelazi na obrtnu školu. Od 1908. predaje na Umjetničkoj školi (kasnije Akademiji). Putovao je domovinom, boravio je u Italiji, Njemačkoj i Americi. Bio je predsjednik jugoslavenskog umjetničkog društva Lada (1908). Privržen idealima oslobođenja, slika militantne motive za vrijeme I. svjetskog rata.

Iveković je svoje slikarsko uvjerenje posvetio ideološkim ciljevima. Njegov prvi učitelj F. Quiquerez i I. Kršnjavi usmjerili su ga na povijesno slikarstvo. Iako nam se takva odluka čini likovno jednosmjerna, Iveković je ostavio iza sebe velik opus u kojem pronalazimo vrhunska ostvarenja toga žanra. Čuvene su i popularne njegove scene iz života plemenitaških obitelji Zrinskih i Frankopana. Težio je realističkoj vjernosti i objektivnoj suzdržanosti, te je naglašavao ikonografski sloj djela. »Provala Nikole Zrinskog iz Sigeta« (1889), »Smrt Krste Frankopana pred Varaždinom« (1911) i dr. nisu samo puke deskripcije starih predložaka i ilustracija literarnog sadržaja. U njima pronalazimo ruku vještog majstora, koji je besprijekorno svladao veoma složene kompozicijske probleme, iluzionističku dekorativnost planova, kostimografsku vjerodostojnost i zamjetnu tehničku perfekciju. Iveković je usvojio Bukovčevu pleneurističku tehniku, koja je naročito svoju autonomnost i svježinu dosegla u njegovim manje poznatim žanr-slikama (Seoska kola na cesti, Mlin na Sutli), te u pejzažima (»Zima«) i vedutama (»Zagreb zimi«).

D. G.

19 POGLED NA IVANČICU S VEL. TABORA (1920)
ulje na platnu, 64 × 43 cm
sign. ddu: Iveković / 1920
vlasnik: Vinko Hotko, Zagreb

20 MATIJA GUBEC NA STRATIŠTU (1921)
ulje na platnu, 90 × 120 cm
sign. dlu: O. Iveković/1921.
vlasnik: Vinko Hotko, Zagreb

18 KRAJIŠNICI (1913)
ulje na platnu, 62,5 × 82,5 cm
sign. ddu: O. Iveković 1913
vlasnik: Zvonimir Juginović, Zagreb

D.IVEKOVIĆ

FERDO KOVAČEVIĆ

Slikar. Zagreb, 10. IV 1870 — Zagreb, 1. IX 1927. Dopisni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Upisao se u dekorativno-slikarski odio novoosnovane Obrtne škole (s Frangešom, Valdecom i Tišovom). Studij je nastavio u Kunstgewerbeschule u Beču. Sudjelovao je u formiranju »Društva hrvatskih umjetnika« 1897. i prvog »Hrvatskog salona« 1898. U razdoblju »moderne«, u koje možemo svrstati njegov opus, Kovačević nije zauzimao mjesto revolucionara u formi i novih stilskih invencija, ali mu je dao svoj osobni biljeg u osamostaljivanju i produbljivanju pejzažnog žanra. Kritika na »Hrvatskom salonu« zapaža njegovu sliku »Na groblju« kao »neoimpresionističkiju« (Dežman), rađenu u pointilističkoj tehnici. Na prijelazu i početkom stoljeća u motive unosi simbolističku notu zagasitih ugođaja. Motive pojavne zbilje zaodijeva u lirske impresije. Faktura je sve pastoznija a potezi široki (»Izvor Korane«, 1902). Priroda se slikaru otkriva kao nepresušan izvor poticaja i vizualnih utisaka. Kovačević razodijeva u pejzažu ono što o njemu konvencionalno znamo i nevinošću pogleda profinjeno registrira svjetlosne mijene u različito doba dana i godišnjih doba. Neobičan spektar živih boja, sfumatno ili koloristički smjelog intenziteta, sve bujnije i sigurnije biva prenesen na platno. Kovačević je pjesničkom istančanošću slikao svoje omiljene savske rukavce, odraze neba u vodi, grafizam vrbinih grana. Orljavska faza od 1908. do 1911. donijela je odvažne modrozelene isječke prirode neuobičajenih vizura i kadrova. Neshvaćanje kritike u drugom desetljeću vraća ga sanjarskim i melanholičnim kompozicijama, smirenijem rukopisu i prigušenijim tonovima. Kovačević je slikao gotovo tri desetljeća u duhu zakašnjelog impresionizma. Ostavio je iza sebe golem opus pejzaža koji su svjedočanstvo o njemu romantiku i o njemu pleneristu zrelog stila, te o jednom specifičnom načinu promatranja prirode.

Kao pedagog djelovao je na Obrtnoj školi, a od 1913. na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu.

D. G.

21 PROLJEĆE II (1905)
ulje na platnu, 70 × 120 cm
sign. ddu: F. Kovačević
vlasnik: Vinko Hotko, Zagreb

22 ORLJAVA (1910)
ulje na platnu, 40 × 58,5 cm
sign. ddu: F. Kovačević
vlasnik: Dr. Božidar Grgić, Zagreb

23 NA SAVSKOJ OBALI II (1917)
ulje na platnu, 81 × 139 cm
sign. dlu: F. Kovačević 17
vlasnik: Dr. Božidar Grgić, Zagreb

EMANUEL VIDOVIĆ

Slikar. Split, 24. XII 1870 — Split, 1. VI 1953. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1949.

Prekida školovanje i uči crtanje kod graditelja i svojega gimnazijskog profesora E. Vecchiettija. Upisuje se na Accademia di belle arti (kiparski odjel) 1887, a zatim prelazi na studij slikarstva. Napušta Akademiju 1890. nezadovoljan zastarjelim podukama. Odlazi u Milano 1892. Izlaže na »Esposizini Riunite«, 1894. U Veneciji je tražio oslonac u idejama »macchiaiola« (G. Fattori, T. Signorini i G. Abbatea), pa ipak kasnije njegovo slikarstvo prima ozračje plenerizma, slikara romantičnih ili realističkih »impresija« Fontanesija i Grubicyja. Godine 1898. izabran je za suplenta crtanja na Velikoj realci u Splitu. Jedan je od utemeljitelja hrvatskog umjetničkog društva »Medulić« 1908. Bavio se karikaturom u humorističkom listu »Duji Balavcu«. Umirovljen je godine 1939. kao profesor obrtne škole. Godine 1922. izabran je za dopisnog člana Srpske kraljevske akademije nauka. Dopisni član JAZU postaje 1949,

Emanuel Vidović neosporno je jedan od naših najznačajnijih kreatora modernog likovnog izraza. Djelujući u talijanskoj sredini, razvijao je svoj stil pod neposrednim utjecajem suvremenih strujanja. Osamostaljuje se do impresionistički zvonke palete, smione fakture zrcaljenog svjetla mimetički odraženog motiva (»Venecija«, »Kanal, impresija«, »Giudecca«), 1898. Visoke domete secesijskog stila ostvario je u slikama prve decenije XX. st. (»Angelus«, 1906/7, »Luka u sutonu«, 1908). Rastvara iluzionizam euklidskog prostora, te svodi sliku na dvodimenzionalnu površinu. Dematerijalizacija motiva kreće se do gotovo apstraktne neodređenosti. Ostvaruje iznimno profinjenu autonomiju likovnog govora izraženog pointilističkom tehnikom. Sutonska i metafizička ozračja nekog ugašenog svijeta.

Vidović svojim motivima uvijek pridaje subjektivnu notu svoje egzistencijalne zapitanosti. Od 1926. počinje slikati mrtve prirode i svoj atelijer. Ciklus pejzaža Trogira (oko 1930) kulminira do ekspresionističke gestualnosti (Trogir, oko 1936).

Ne povodeći se za stilskim mijenama, otkriva simboličnu jednostavnost unutrašnjosti svojega atelijera, enterijera splitskih i trogirskih crkvi, varirajući na već usvojenim slikarskim postupcima kontemplativnu doživljajnost predmetne datosti i njihova zaglušenog života.

D. G.

24 GIUDECCA — IMPRESIJA (1898)
ulje na platnu, 50 × 94 cm
sign. dlu: E. Vidović
vlasnik: Dr. Vinko Zlamalik, Zagreb

25 SVITANJE (oko 1912)
ulje na platnu, 82 × 136,5 cm
sign. dlu: Vidović
vlasnik: Branko Zmajević, Zagreb

26 KAD SUNCE UMIRE (oko 1937)
ulje na platnu, 64 × 89 cm
sign. dlu: E. Vidović
vlasnik: Dr Vinko Zlamalik, Zagreb

ROBERT FRANGEŠ-MIHANOVIĆ

Kipar i medaljer. Sremska Mitrovica, 2. X 1872 — Zagreb, 12. I 1940. Dopisni član od 1919, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1924.

Obrtnu školu završava u Zagrebu 1889, nakon čega nastavlja umjetničko školovanje na Bečkoj obrtnoj školi kod profesora A. Khünea i O. Königa. Prvu značajniju narudžbu dobiva 1891. od Izidora Kršnjavog za izradu supraporta u palači Odsjeka za bogoštovlje i nastavu s temama alegorija Teologije, Medicine, Justicije i Filozofije. Studije nastavlja na Bečkoj umjetničkoj akademiji (1894—1895) kod prof. Kundmanna. Prvi Frangešovi radovi, uz već navedene reljefe, »Rimljanin«, »Savijač željeza«, kojima se 1894. predstavio zagrebačkoj publici, ukazuju na visoku umjetničku kvalitetu tada mladog umjetnika. Njegovi su se interesi kretali u vrlo širokom rasponu, od medaljerstva i sitne plastike preko portreta i grobne skulpture do monumentalne skulpture kao što je Spomenik vojnicima Šokčevićeve pukovnije i kralju Tomislavu. Značajan utjecaj na Frangeša izvršio je A. Rodin kod kojega se usavršavao tijekom 1900—1901, kad je u Parizu dobio zlatnu medalju na Svjetskoj izložbi. Frangeš je svojim radom otvorio mnoga do tada gotovo nedirnuta područja kiparstva u nas; psihološki portret, medaljerstvo, animalističku plastiku, područja u kojima, premda je bio prvi začetnik u nas, ipak ostvaruje djela vrlo visoke umjetničke razine. Njegov se izraz kretao od secesijske stilizacije, početaka umjetničkog djelovanja, uzgibanosti površine impresionističkog razdoblja (suradnja s A. Rodinom) do čvrste, lapidarne obradbe skulpture. Frangešova djelatnost kao promicatelja umjetnosti i umjetničkog života nije

ništa manje značajna od njegova umjetničkog rada. Jedan je od utemeljitelja Društva hrvatskih umjetnika (1897), udruženja »Lada« (1904) i, konačno, Umjetničke akademije u Zagrebu (1907), pri kojoj je osnovao i prvu umjetničku ljevaonicu u gradu.

M. G.

27 VADE (1922)
bronca, vis. 71 cm
vlasništvo: Gliptoteka JAZU, Zagreb

28 OTMICA EVROPE (1907)
sadra, vis. 44 cm
vlasništvo: Gliptoteka JAZU, Zagreb

29 VIDA (1922)
bronca, vis. 58,5 cm
vlasništvo: Gliptoteka JAZU, Zagreb

RUDOLF VALDEC

Kipar i medaljer. Krapina, 8. III 1872 — Zagreb, 1. II 1929. Dopisni član od 1919, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1924.

Završio Obrtnu školu u Zagrebu 1889. Studij kiparstva nastavlja u Beču na Kunstgewerbeschule (A. Kühne, 1890), zatim na akademiji u Münchenu (S. Eberle, 1891—94), te na akademiji u Beču (1894—95). U svrhu studija boravio kraće vrijeme u Italiji, Rusiji, Njemačkoj i Francuskoj. God. 1895. dobiva atelier u Zagrebu, gdje se stalno nastanjuje i djeluje do smrti. Nastavnik i prof. na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu 1908—1929. Skulptorsku aktivnost započinje izradbom plastičkih ornamentalnih ukrasa za arhitektonske objekte (Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu); i kasnije, kao afirmirani kipar, ukrašuje skulpturama i figuralnim kompozicijama značajnije građevine u Zagrebu (Sveučilišna biblioteka, bankovne zgrade i dr.). Za vrijeme studija u Beču i u toku posljednjeg decenija XIX st., pod utjecajem mlade generacije bečkih secesionista, izrađuje više reljefa, tretiranih slikovito, s narativnim prikazima alegorijskog sadržaja (Magdalena, Ljubav sestra smrti, Memento mori). Nedostatak osjećanja za punu skulptorsku formu, sklonost slikovitoj obradbi materije, ilustrativnosti, simbolici i primjeni secesionističkih aranžmana s tipično stiliziranim vegetabilnim elementima može se protumačiti znatnijim utjecajem slikara B. Čikoša Sesije. Valdecova sklonost realističkoj i minucioznoj deskripciji detalja kao i vjernoj reprodukciji viđenoga rezultirala je najuspjelijim ostvarenjima u okviru portretne plastike. Modelirajući po prirodi, Valdec je u brojnim portretnim bistama postigao uvjerljivu sličnost i individualnu karakterizaciju. Uz R. Frangeša, Valdec je i prvi moderni hrvatski medaljer koji u nizu spomenica pačetvorinastoga formata, izvedenih u niskom reljefu, ostvaruje svoj specifičan secesijski izraz. U znatnoj je mjeri bio angažiran narudžbama za izradbu nadgrobnih i javnih spomenika. Zadatke je rješavao izvođenjem poprsja ili alegorijskih figu-

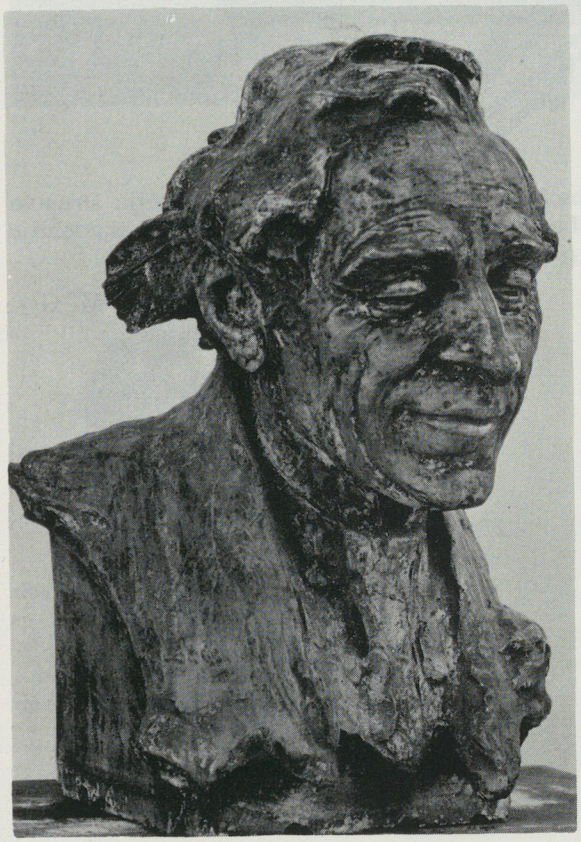

ralnih prikaza u visokom reljefu ili u obliku herma s poprsjem u punoj plastici (F. Rački u Zagrebu). U punoj plastici izveo neke javne spomenike (Dositej Obradović, Beograd; Petar Karađorđević, Veliki Bečkerek i Bijeljina). Valdec se isticao kao kulturni i javni radnik, a postigao je znatne uspjehe kao likovni pedagog.

V. Zk.

30 MAGDALENA (1898)
bronca, 91 × 66,5 cm; dlu: R. Valdec
vlasnik: Dr. Vladimir Stipetić, Zagreb

31 »CAVE CRITICUM« — V. LUNAČEK (1905)
sadra, vis. 60 cm; sign. dd: R. Valdec
vlasništvo: Gliptoteka JAZU, Zagreb

32 BISKUP J. J. STROSSMAYER (1905/1910)
bronca, vis. 71 cm; bez signature
vlasnik: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

BRANKO ŠENOA

Slikar. Zagreb, 7. VII 1879 — 4. XII 1939. Dopisni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1931.

Klasičnu gimnaziju završio je u Zagrebu (1897). Studirao je pravo (1902) i filozofiju (1905). Doktorirao je iz povijesti umjetnosti (1912). Slikarsko naukovanje pohađao je kod O. Ivekovića (1899—1906). Grafički tečaj polazio je 1903. kod M. C. Crnčića. Bio je najprije učiteljem, pa tajnikom te ravnateljem privremene Više škole za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. Postavljen je za direktora te škole, koja je zatim prerasla u Umjetničku akademiju (1921). Bavio se scenografijom, konzervatorskim problemima, a obnašao je odgovorne institucionalne i organizatorske dužnosti u bivšoj Kraljevini SHS.

Šenoa je tihi kroničar svojega vremena. Odabrani motiv predmetnog svijeta bilježi čednom objektivnošću fotografa. Njeguje »hladni« realizam, minucioznu oblikovnu perfekciju, neporemećene i odmjerene kadrove, čvrstu arhitektoniku masa i planova, čistoću percepcije. Poznate su njegove vedute iz starog Zagreba i turopoljski pejzaži, te motivi Gorskog kotara i Jadrana. U njegovim slikarskim prizorima osjećamo suzdržanu notu sjete. Oni su fiksirani, ukočeni i daleki; isječak iz realnosti poput neke stare fotografije ili razglednice budi evokacije nečeg prošlog, nepovratnog. Šenoa je bez naglašena sentimenta ostvarivao neobična zračenja realističkog motiva koji, gledan iz njegove a i naše povijesne distancije, sadržava smirenu ljepotu dokumenta o nekom prošlom vremenskom segmentu. Značajan je njegov grafički opus: kaligrafski crtež i filigramski rukopis. Linijom je precizno opisivao predmete jasnih obrisa. Oblici zgusnutog grafizma, čistoća bijelih površina, gradacija svijetlotamnih valera akvatinte — u funkciji su smirene naracije. Grafički opus grupiran je u nekoliko ciklusa: »Stari Zagreb« (1914—1918, 18 listova), »Stari Osijek« (1916, 6 listova), »Stara zagrebačka katedrala« (1926—1935, 4 lista), »Brodogradilište u Korčuli« (1934, 5 listova) i »Stari Zagreb« II (1934—1936, 4 lista).

D. G.

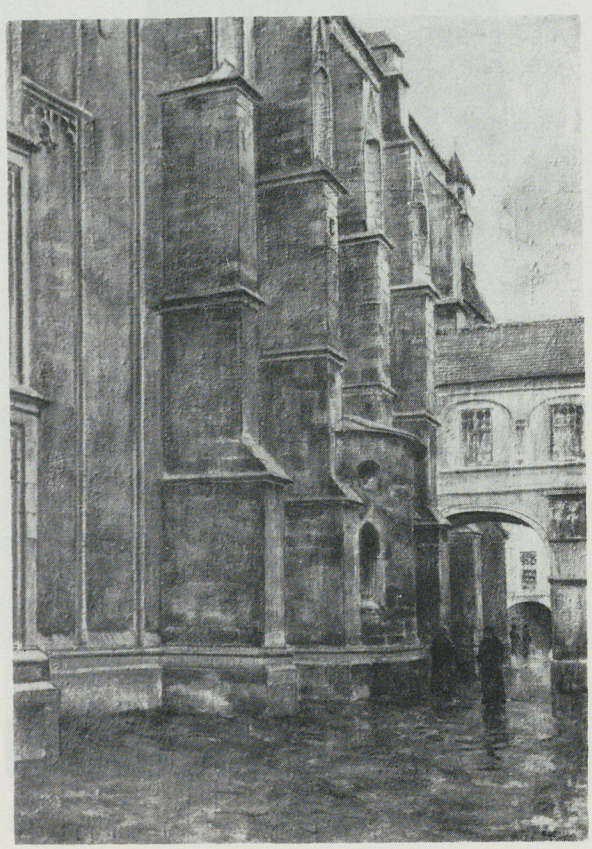

33 KATEDRALA (1906)
ulje na platnu, 103 × 73,7 cm
sign. ddu: Šenoa 1906
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

34 STARA HARMICA (1932)
ulje na platnu, 40 × 60 cm
sign. dlu: B. Šenoa/Zagreb
vlasnik: Zdenko Šenoa, Zagreb

35 MOTIV IZ PEKRE (1936)
ulje na platnu, 42 × 56 cm
sign. dlu: Šenoa 1936
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

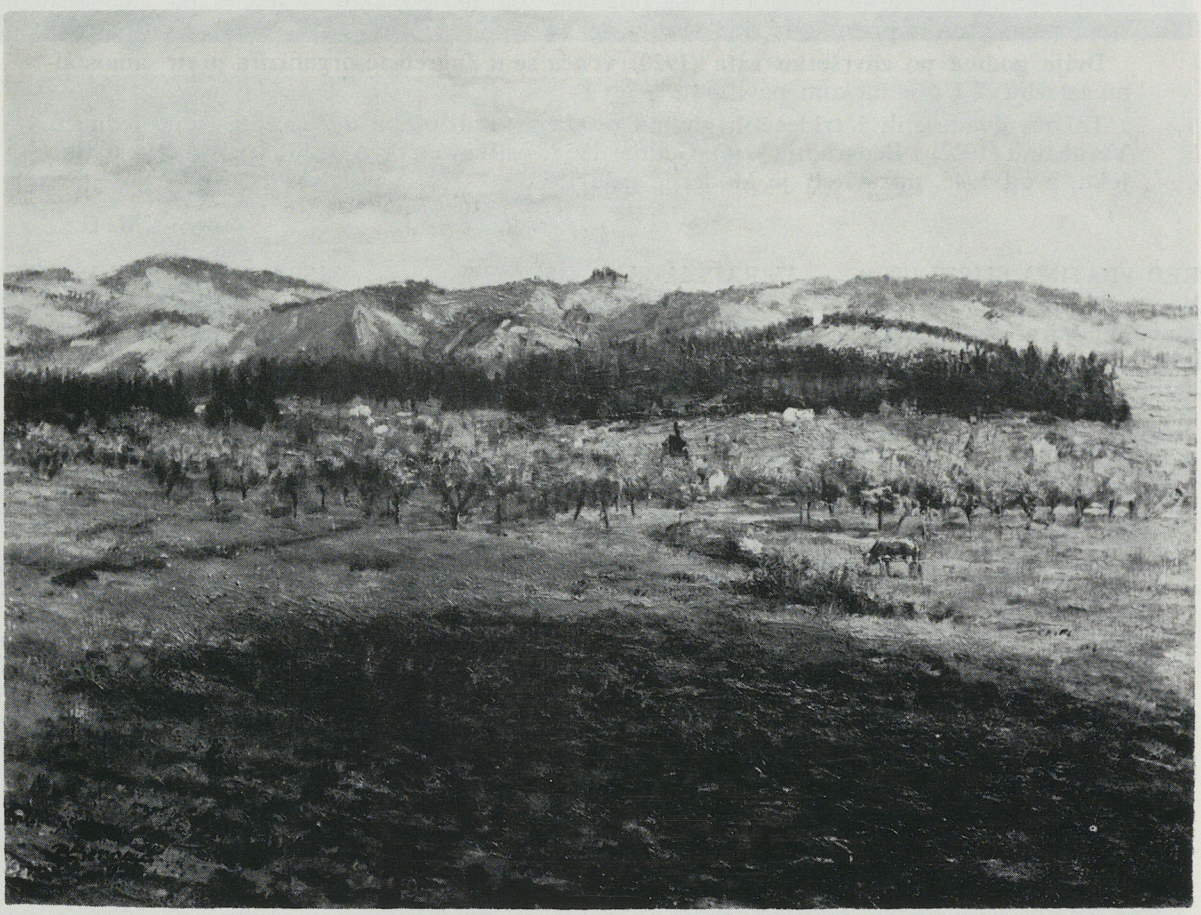

MIRKO RAČKI

Slikar i grafičar. Novi Marof, 13. X 1879 — Split, 21. VIII 1982. Dopisni član Razreda za likovne umjetnosti od 1921. do 1947. godine.

U Zagrebu svršava preparandiju tokom koje čini prve slikarske korake. Neko vrijeme radi kao učitelj u Šćitarjevu odakle odlazi čvrsto odlučivši da se definitivno posveti slikarstvu. Uz minimalnu financijsku pomoć odlazi u Beč, ali se ne uspijeva upisati na likovnu akademiju. U to vrijeme upoznaje Izidora Kršnjavog, koji će mu umnogome pomagati i biti mentor posebno prilikom slikanja tema po Danteu.

Od 1901. uči na jednoj privatnoj školi u Beču, 1903, na poziv Vlaha Bukovca, koji je tada postao profesor na Praškoj likovnoj akademiji, prelazi na studij u Prag. Po završetku studija u Pragu kraće vrijeme boravi u Veneciji, a kasnije nastavlja studij grafike u specijalki W. Ungera u Beču. Nakon godinu dana napušta Beč i prelazi u München, gdje ostaje do 1914.

U tom razdoblju njegova stvaranja dominantne su teme Danteove »Božanske komedije« (»Grad Dis«, »Prijelaz preko Aheronta«, »Francesca da Rimini« i dr.). Na kraju toga perioda vidljiv je utjecaj I. Meštrovića i bečke secesije.

Godine 1911. izlaže s ostalim hrvatskim umjetnicima u paviljonu Srbije u Rimu. I. svjetski rat provodi dijelom u Rimu, a dijelom u Genevi, te sudjeluje na nizu izložaba organiziranih da podupru akcije Jugoslavenskog odbora.

Prva dva desetljeća dvadesetog stoljeća kreativni su vrhunac slikarstva Mirka Račkog, period kad on postavlja temelje svojega stvaralaštva. Njegov slikarski opus bitno je određen simbolističkim poimanjem umjetnosti. Već od prvih radova »danteovskog ciklusa« jasno se iskazuje nadređivanje ideje samoj likovnosti umjetničkog djela. Sazrevši kao cjelovita ličnost u vrijeme dominacije simbolizma evropskom »modernom«, Rački se nikada više ne odvaja od tog mladalačkog umjetničkog »creda«, pa čak kad slika pejzaž, on zapravo ilustrira motiv.

Dvije godine po završetku rata (1920) vraća se u Zagreb te organizira prvu samostalnu izložbu u Umjetničkom paviljonu.

Tokom dvadesetih i tridesetih godina održava niz izložaba u Zagrebu, te po jednu u Varaždinu (1922) i Beogradu (1936). Godine 1938. oslikava crkvu sv. Petra i Pavla u Osijeku, a od 1946. upravitelj je Moderne galerije.

M. G.

36 PRED VRATIMA SMRTI (1904)
ulje na platnu, 89 × 106 cm
sign. ddu: Mirač — Prag 1904.
vlasnik: Galerija Benko Horvat, Zagreb

37 RAJSKA RUŽA (1914)
ulje na platnu, 76 × 100 cm
sign. ddu: M. Rački
vlasnik: Galerija Benko Horvat, Zagreb

38 PRIJELAZ PREKO STIKSA (19
ulje na platnu, 75,5 × 100,5 c
sign. ddu: M. Rački
vlasnik: Galerija Benko Horv
Zagreb

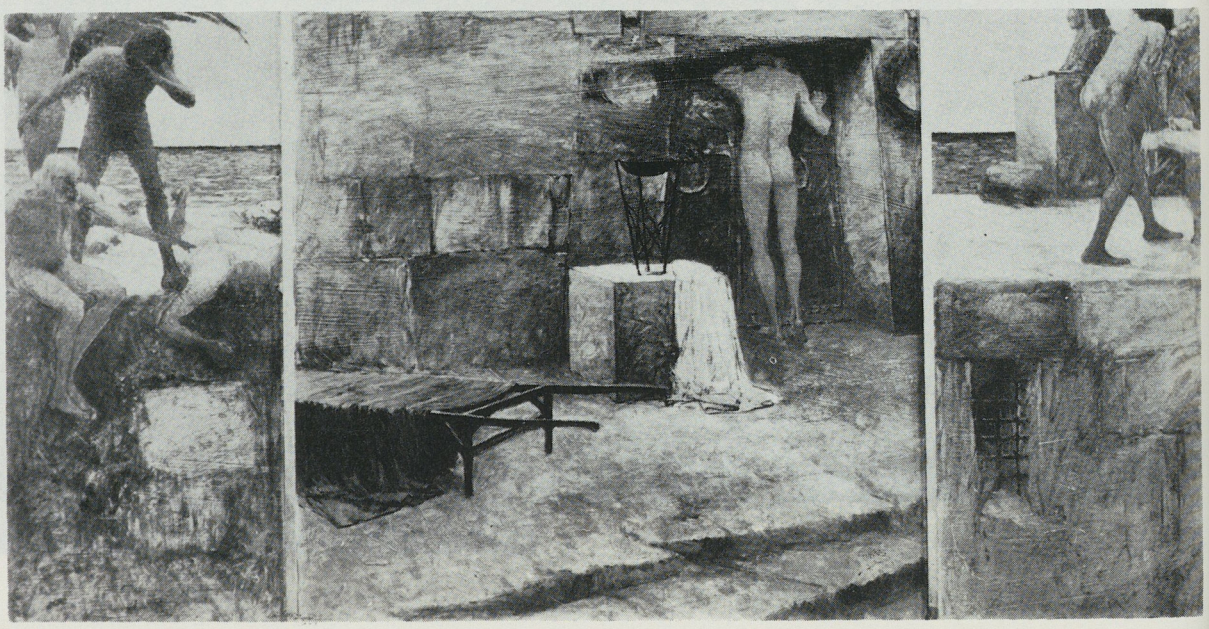

IVO KERDIĆ

Kipar i medaljer. Davor, 19. V 1881 — Zagreb, 27. X 1953. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1951.

Obrtnu školu završio je 1899. Radio je i zanatski se usavršavao u Beču i Parizu. Kerdićevo školovanje bilo je sistematično i iscrpno. Od 1903. polazi večernje tečajeve na Bečkoj školi za primijenjenu umjetnost, a 1906. primljen je kao student Majstorske škole za medaljersku umjetnost na Akademiji likovnih umjetnosti (prof. R. Marschall). Zaposlio se u Weiner Werkstätte kao specijalist za obradu i cizeliranje radova izvedenih u srebru (1911). Od 1913. vodi ljevaonicu bronce u Zagrebu. Strukovni je učitelj Kraljevske zemaljske obrtne škole i predavač na Višoj školi za umjetnost i umjetni obrt. Redovit je profesor Akademije likovnih umjetnosti od 1940. do umirovljenja 1947.

I. Kerdić je nekom samozatajnom ustrajnošću ostvario velik opus medalja i plaketa, sitne plastike i predmeta primijenjene umjetnosti. Utemeljitelj je graverskog i medaljerskog umijeća i jedan od nenadmašnih majstora te grane likovne umjetnosti u našoj sredini. Boravak i školovanje u značajnim kulturnim evropskim centrima pridonijelo je njegovu razvoju, jer je osim recentnih ostvarenja na polju umjetnosti upoznavao na samom mjestu dostignuća prošlih epoha. Poznanstvo s I. Meštrovićem, T. Krizmanom i T. Rosandićem formiralo je njegovu nacionalnu svijest, te se u njegovim radovima u prvoj fazi za boravka u Beču isprepleću stilska obilježja secesije, rafinman medaljara Rotya, Marschalla i drugih s nacionalnom tematikom i folklornim karakteristikama. Uz suptilne portrete (Vera Pija Pilar, 1906) izvodi motive s angažiranom porukom (Ples Hrvata u Beču, 1912). I. Kerdić je u svojoj dugogodišnjoj medaljerskoj djelatnosti izradio niz portreta istaknutih društveno kulturnih ličnosti, obljetničku plastiku naručenu povodom značajnih kulturnih, društvenih, sportskih i dr. događaja ili jubileja. Sklonost realizmu i jasnoj naraciji trajne su kvalitete njegova izraza, koji je evoluirao do tehničkog majstorstva u kovanju, graviranju ili lijevanju medalja. Njegovao je istančan osjećaj za naglašavanje svojstava materijala, od glatkih do strukturalno bogatijih površina. Ostvario je profinjenu igru svjetla i sjena na reljefnim ispupčenjima i udubljenjima. Među najkvalitetnije uvrštavaju se plastički izražajne medalje slikara P. Dobrovića, 1921, V. Gecana, 1923, V. Becića, 1930.

D. G.

40 VIDICA (1916)
mramor, vis. 28 cm; bez signature
vlasnik: Slavica Kerdić, Zagreb

41 ZLATAROVO ZLATO (1928)
bronca, vis. 29 cm; bez signature
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

39 POLJUBAC (1912)
sadra, vis. 56 cm; bez signature
vlasnik: Gliptoteka JAZU, Zagreb

TOMISLAV KRIZMAN

Slikar i grafičar. Orlovac, 21. VII 1882 — Zagreb, 24. X 1955. Dopisni član od 1928, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1947.

Učio je slikarstvo i grafiku kod B. Čikoša Sesije i M. Cl. Crnčića. Od 1902. do 1905. nalazi se na Kunstgewerbeschule (prof. F. Myrbach), te 1905—1907. na Akademiji likovnih umjetnosti u Beču (prof. W. Unger). Usavršavao se u Münchenu i Parizu (1911—1912). Osnovao privatnu umjetničku školu u Zagrebu. Godine 1912. zaposlio se kao nastavnik na obrtnoj školi, a od 1922. do smrti profesor je grafike na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Bavio se grafičkim dizajnom, primijenjenom umjetnošću i scenografijom. Jedan je od osnivača grupe »Medulić« i »Proljetnog salona«. Izdao grafičke mape: »Zagorje«, »Bosna«, »Dalmacija«, 1907; »Motivi iz Beča«, 1909; »Bosna i Hercegovina«, 1910; »Makedonija«, 1918; »Naš Jadran«, 1936; »Bosna i Hercegovina«, 1937.

Slikao je u tehnici ulja i temperi mrtve prirode, portrete i pejzaže. Uzdigao je grafički medij do autonomne likovne discipline, visokih umjetničkih dometa i besprijekornog ovladavanja metjeom. U koloriranim litografijama (»Dubrovnik«, 1903, »Žrtvenici/Kain i Abel«, 1904; »Alegorija jeseni«, 1904), koristi se secesijskom stilizacijom i linearnošću u oblikovanju predmetne realnosti. Doživljaj iracionalnog, prolaznog i nos-

43 AUTOPORTRET (1917)
bakropis, 83 × 45 cm (93 × 53,5 cm)
sign. ddu: Tomislav Krizman
vlasnik: Galerije grada Zagreba, Zagreb

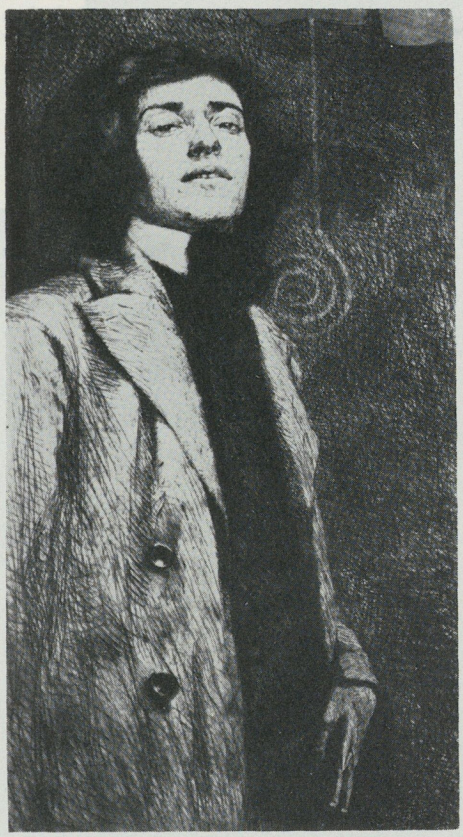

44 ULICA U VELESU
kolorirani bakropis, 60,2 × 38,9 cm
sign. ddu: Tomislav Krizman
vlasnik: Kabinet grafike, Zagreb

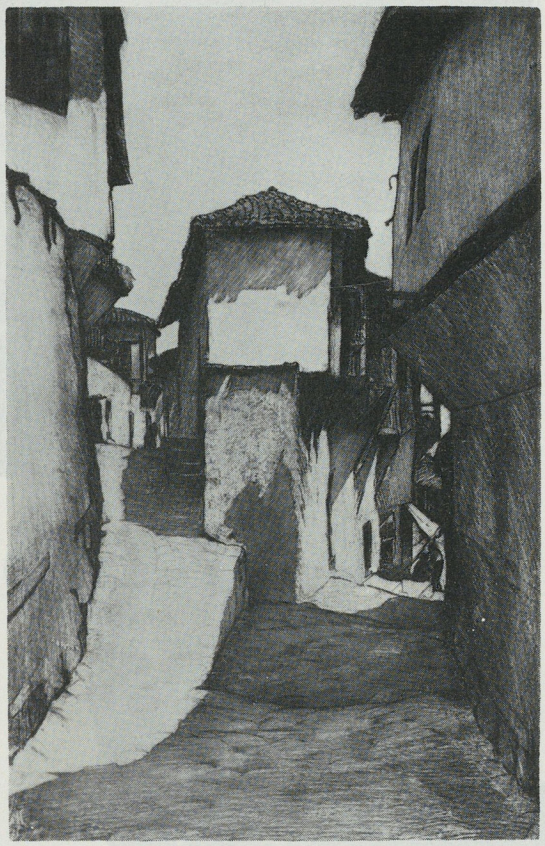

42 POGLED NA KVARNER SA PLASA
(oko 1903)
kolorirana litografija, 54 × 76,4 cm
sign. ddu: TK (na slici), Tomislav Krizman (na paspartuu olovkom)
vlasnik: Kabinet grafike, Zagreb

talgičnog izlazi iz motiva izraženog simbolističkim ugođajem. Glorifikaciju nacionalne epopeje i mitološkog scenarija pod utjecajem grupe »Medulić« i njezine ideološke potke, u ostvarivanju našeg nacionalnog likovnog izraza i tematike, Krizman izražava prigušenom i nenametljivom naracijom u tehnici drvoreza (»Pastirica«, 1907, »Na sceni-Udovica«, 1908). Izvrstan crtač, sjajan portretist i neumoljiv psiholog, cinično izvrgava samoporuzi vlastitu ekscentričnu i narcisoidnu oholu distanciranost u »Autoportretu«, 1917. Blaga grotesknost ostvarena deformacijom fizionomije, oštro, nervozno nanesено crtovlje i sukob svijetlog i tamnog karakterizira »Portret g.-đe N.«, 1915. Značajni su portreti kulturnih djelatnika: I. Vojnovića, I. Meštrovića, M. Konjovića, M. Vanke, M. Delvard i dr. U grafičkim mapama s putovanja domovinom otkrivao je zanimljive rakurse pitoresknih orijentalnih ambijenata, akademskom objektivnošću i poštivanjem prosedea.

D. G.

STOJAN ARALICA

Slikar. Škare, 24. XII 1883 — Beograd, 4. II 1980. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1966.

Bio je u privatnoj školi H. Knirra u Münchenu 1909, a već iduće godine uspijeva se upisati na Visoku školu za likovnu umjetnost (prof. K. Marra i L. Herterich). Nemirna skitalačka duha, često putuje i mijenja mjesto boravka (Zagreb, Prag, Pariz, Beograd, Stockholm). Studijski se usavršava u Italiji i Francuskoj, a sa slikarom Z. Šulentićem boravio je u Španjolskoj, Maroku, Oranu i Tunisu.

Dobitnik je oktobarske nagrade grada Beograda 1959, sedmojulske nagrade SR Srbije za dostignuća u razvitku likovne umjetnosti 1963, i nagrade AVNOJ-a SFRJ za stvaralaštvo i rad od općeg značenja 1973.

Stalna izložba i memorijalna zbirka S. Aralice otvorena je u Otočcu 1980.

Život Stojana Aralice odvijao se u neobičnom bioritmu njegove nomadske prirode. Škole ga nisu sputale, a stilski evolucionizam pravaca XX. st. nije ga zahvatio. Kao da je slikar tvrdoglavo otkrio svoju samosvojnu životnu i slikarsku formulu na tradiciji impresionizma, u kojoj je izraz podredio egocentrizmu samospoznaje o hedonizmu slikarskog čina i afirmaciji neprolazne afektivne uzbuđenosti pred ljepotama prirode i interijerima senzitivnih utisaka. Stoga njegovi motivi nemaju patinu atelijerske učahu-

45 BOSANSKO NASELJE
ulje na platnu, 65 × 50 cm
sign. dlu: Aralica
vlasnik: Branko Zmajević, Zagreb

47 MRTVA PRIRODA
ulje na platnu, 65 × 50 cm
sign. dlu: Aralica
vlasnik: obitelj Dujmić-Labar, Zagreb

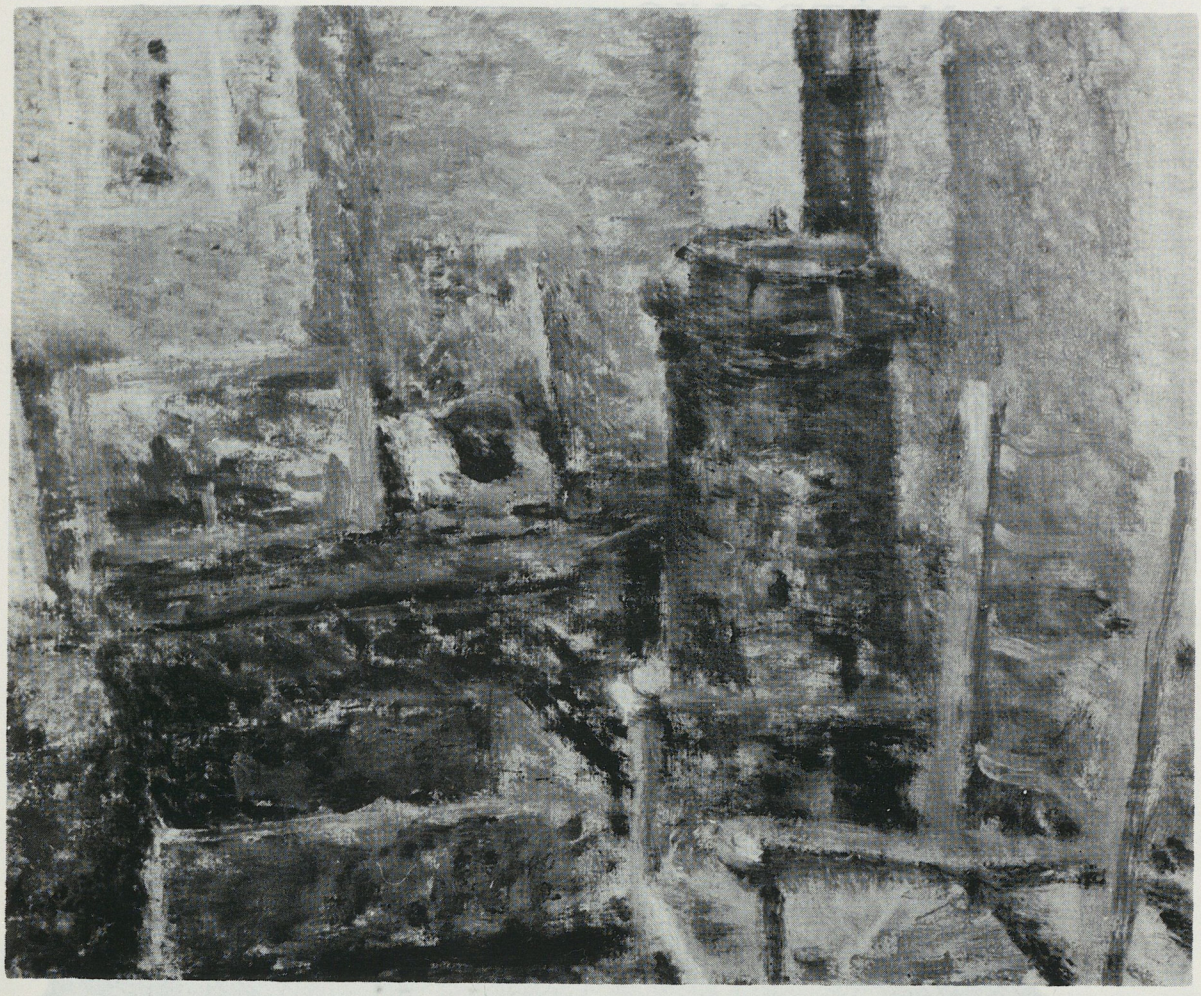

46 INTERIJER
ulje na platnu. 45 × 54 cm
sign. ddu: Aralica
vlasnik: Dean Vučetić, Zagreb

renosti i misaone distancije. Kolorist po vokaciji, slikao je ono što vidi, hitrim i iskričavim potezima, da mu ne ishlapi svježina impresije i ritam emocija.

Slikao je mrtve prirode, portrete, vedute i pejzaže koji odišu koloristićkim skladom rastočenih motiva, treperavih poteza, sočnih namaza ili lazurnih naznaka predmetne realnosti.

Za dopisnog člana SANU bio je izabran 1965, a za redovitog 1968.

D. G.

IVAN MEŠTROVIĆ

Kipar. Vrpolje, 15. VIII 1883 — South Bend, 16. I 1962. Počasni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1919.

Prve poduke prima u klesarskoj radionici Pavla Bilinića u Splitu (1900). Radi s kiparom A. Ferraronijem. Odlazi u Beč, priprema se kod O. Königa, prof. na školi primijenjenih umjetnosti za upis na Akademiju. Godine 1901. primljen je na Akademiju (prof. E. Hellmer i H. Bitterlich, a kasnije i arhitekt O. Wagner). Godine 1902. postaje član bečkog likovnog udruženja »Secesija«. Godine 1905. završava studij u klasi arh. F. Ohmanna. Godine 1908. odlazi u Pariz, a od 1911. živi i radi u Rimu. Dobiva prvu nagradu za kiparstvo na Međunarodnoj izložbi u Rimu. Radi u Rimu, Beogradu, Parizu, Londonu. Nastanjuje se u Zagrebu (1922), i postaje rektorom na Umjetničkoj akademiji (1922—1932, 1940—1943). Od 1924. počinju njegova putovanja i izložbe u SAD. Godine 1947. na Syracusi predaje kiparstvo na Umjetničkoj školi pri Sveučilištu, a 1952. izabran je za počasnog člana Umjetničke akademije u Beču. Godine 1953. dobiva nagradu za zasluge Akademije umjetnosti i književnosti u New Yorku. Od 1955. nastanjuje se u South Bendu, gdje predaje na postdiplomskom studiju Sveučilišta Notre Dame. Godine 1956. dobiva počasni doktorat na Columbia Univerzitetu u New Yorku, a 1960. izabran je za člana Američke akademije za umjetnost i književnost.

Meštrovićev grandiozni lik možemo sagledati u kontekstu evropske umjetnosti njegova vremena, kao jednog od dominantnih predstavnika secesijskog kiparskog izraza. Njegovi rani radovi 1901—1907. imaju u nemirnoj obradi površine volumena (Adam i Eva, Timor Dei, Vrelo života, Zdenac života) podudarnosti s velikim uzorom A. Rodinom, ali i samosvojnu, neukrotivu izražajnost u svladavanju složenih kiparskih problema, idejnu sintezu stilskih i oblikovnih težnji secesije i nacionalnog obilježja, prepoznat-

48 DR. IZIDOR KRŠNJAVI (1904)
bronca, vis. 92 cm; sign. dd: Meštrović
vlasnik: Atelje Meštrović, Zagreb

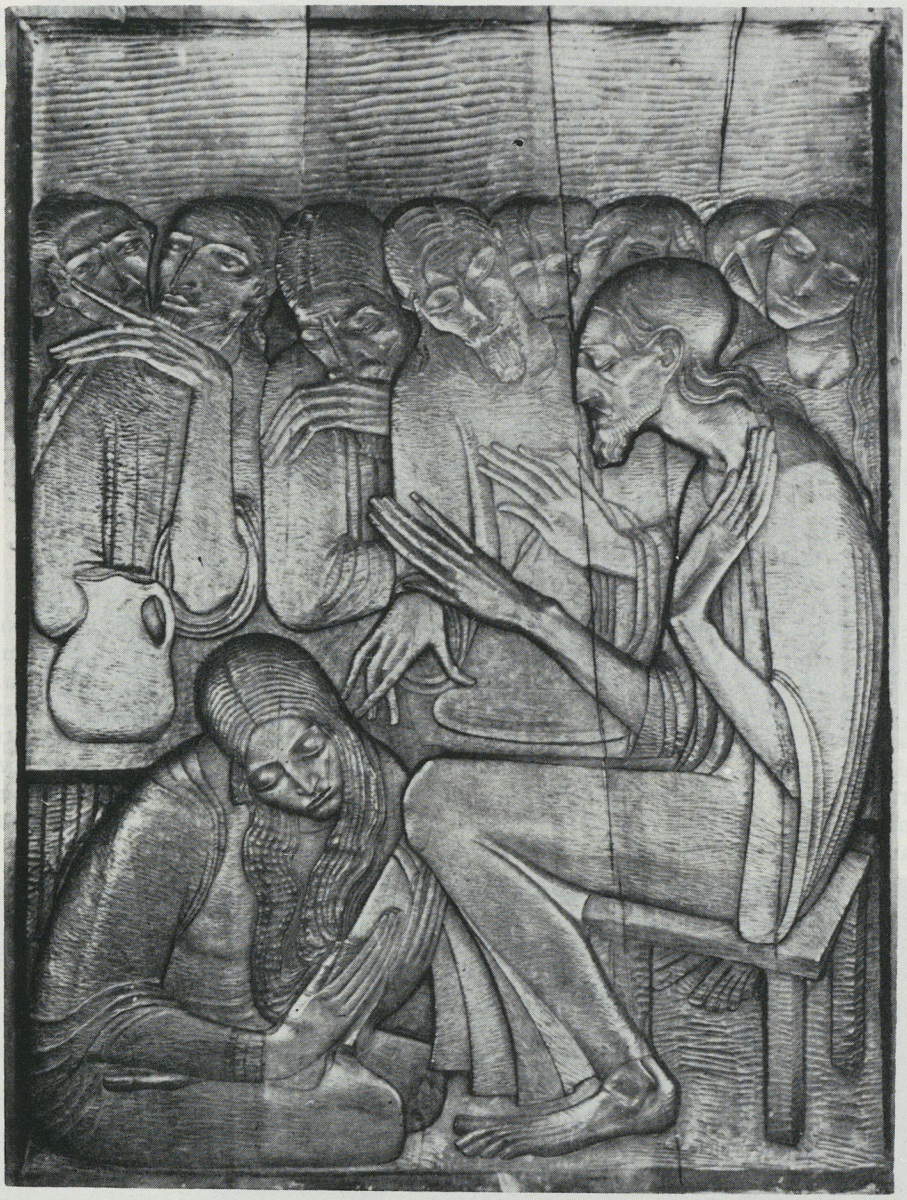

49 MAGDALENA I ISUS (1916)
drvo, 176 × 134 cm; bez signature
vlasnik: Gliptoteka JAZU, Zagreb

50 STUDIJA ZA JOBOVA SINA (oko 1935)
bronca, vis. 65 cm; bez signature
vlasnik: Atelje Meštrović, Zagreb

ljiv u Vidovdanskoj patetičnoj zamisli. Proizašao iz klime burnih kulturnih previranja Beča, simbolističkog asimilatorskog stilskog korištenja različitih umjetničkih iskustava iz povijesne baštine i tradicije, njegovao je jasan figurativan koncept, klasičnu oblikovnu izvedbu i sadržajna značenja skrovite dramatične sfere ljudske doživljajnosti. Izazvao je udivljenje futurista snažno pokrenutom masom M. Obilića na Rimskoj međunarodnoj izložbi 1911, ali ne prihvaća njihova teoretska načela. Nagovješćuje ekspresionističku potresnu havariju čovječanstva uoči prvog svjetskog rata u liku Isusa Krista (1911—1912) kao simbola rezignirane ljudske nemoći i stradanja. Pieta, 1914. Evanđelist Luka, 1915, reljefi u drvu iz života Kristova, odraz su secesijskog stiliziranog istanjivanja masa, ali i »svijest« gotičke tradicije. Nenadmašne su u svojoj oblikovnoj izražajnosti figure ženskih aktova, udovice, (»Sjećanje«, 1928, »Žena kraj mora«,

1926, »Psiha«, 1927, »Sanjarenje«, 1927, »Čekanje«, 1928). U njima je zamjetan stilski oblikovni ideal klasične umjetnosti, i neobično profinjeno izražavanje najsuptilnijih emotivnih nijansi u izrazu lica i kretnjama, položaju i sanjarski uglađenoj površini, napetim obrisima i poetskom ritmu prevladavajućih smjernica volumena. Uvjerljivi su i kiparski snažni monumentalni javni spomenici (»M. Marulić«, 1924, »G. Ninski«, 1927, »J. J. Strossmayer«, 1925—1926, i dr.) portreti (»V. Becić«, 1928, »Autoportret«, 1932) te arhitektonsko-plastični kompleksi mauzoleja (obitelji Račić u Cavtatu, 1920—1923, obitelji Meštrović u Otavicama, 1930—1938, »Nepoznatom junaku na Avali«, 1934—1938), te mnogobrojne druge izvedbe. Iz golema, gotovo nesagledliva opusa, izdvajaju se poratne skulpture (»Job«, 1946, »Perzefona«, 1946, »Ikarov pad«, 1946), zaokružujući djelatnost našeg najvećeg kipara, širinu njegovih oblikovnih traganja, individualnih nemira i potresne ljudske dramatike.

D. G.

WLADISLAW SKOCZYLAS

Slikar i grafičar. Wieliczka, 4. VI 1883 — Varšava, 8. IV 1934. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1933.

Prvu sustavnu umjetničku naobrazbu dobiva 1901. godine u Beču. Po svršetku gimnazije, 1904, vraća se u Poljsku gdje u Krakówu studira na umjetničkoj akademiji do 1906. Iste godine dobiva srebrnu medalju za uspjehe postignute u toku studija. U to vrijeme radi u impresionističkoj maniri, mnogo putuje po Poljskoj i po inozemstvu u potrazi za motivima. Dobivši 1908. mjesto učitelja na »Školi za drvnu industriju u Zakopanima, udaljava se od impresionizma, započinje istraživanje stvarnosti kroz snažnu unutrašnju interpretaciju. Zanima se za narodnu umjetnost, na putovanjima uspoređuje ornamentiku folklora različitih naroda, zastupajući stav da dobra umjetnost mora biti i narodna umjetnost. Godine 1910. odlazi u Pariz gdje radi pod vodstvom Bour-

51 PASTIRICA
drvorez, 28 × 37,4 cm
sign. ddu: W. Skoczylas
vlasnik: Kabinet grafike JAZU, Zagr

52 ŽETELICE
kolorirani drvorez, 28,1 × 39,7 cm
sign. ddu: W. Skoczylas
vlasnik: Kabinet grafike JAZU, Zagr

53 STARAC (1934)
drvorez, 31 × 29 cm
sign. ddu: W. Skoczylas
vlasnik: Kabinet grafike JAZU, Zagr

della. Nakon nekog vremena morao je zbog ozljede desne ruke napustiti kiparstvo, no to plastično iskustvo ostavlja vrlo značajne tragove u njegovu daljem razvitku. Posvećuje se grafici, te 1913. odlazi u Leipzig na »Akademiju grafičkih umjetnosti« da bi se potpunije upoznao tim za njega novim područjem. Veliki svjetski sukob koji ubrzo izbija prekida sva njegova umjetnička nastojanja. No već 1915. uspijeva nastaviti rad. Gotovo se u potpunosti orijentirao na grafiku, tako da je nakon velikog uspjeha postignutog izložbom u Varšavi 1918. imenovan docentom grafike na Fakultetu za arhitekturu. Već 1922. postaje profesor grafike na novoosnovanoj »Višoj školi za lijepe umjetnosti«. Tokom dvadesetih godina intenzivno izlaže širom Evrope i postiže velike uspjehe svojim drvorezima. Vladislav Skoczylas smatra se osnivačem poljske suvremene grafike.

M. G.

VLADIMIR BECIĆ

Slikar. Slavonski Brod, 1. VI 1886 — Zagreb, 24. V 1954. Dopisni član od 1929, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1934.

Na Minhensku akademiju primljen je 1906. (L. Herterich i H. F. Habermann), gdje s J. Račićem, M. Kraljevićem, O. Hermanom tvori tkz. minhenski krug (»die kroatische Schule«). U Pariz odlazi 1909, samo na godinu dana, nadopunjujući iskustva stečena u Münchenu. Za vrijeme I. svjetskog rata bio je angažiran kao dopisnik i ratni slikar časopisa L'Illustration. Nakon boravka u Blažuju kraj Sarajeva, postavljen je 1924. za nastavnika na Višoj školi za umjetnost i umjetnički obrt u Zagrebu (kasnijoj Akademiji), na kojoj je bio profesor do 1947.

Krepka i stabilna ličnost Vladimira Becića vidno je odredila njegovu slikarsku poetiku u spoju s novim likovnim spoznajama usvojenim još zarana na Minhenskoj akademiji. Tu je zajedno s J. Račićem i M. Kraljevićem okrenuo novu stranicu vizualne svijesti koja izraz traži u sintezi opservacije motiva i čvrste plastične tonske modelacije. Bojom gradi motive sočne konstruktivne bujnosti (»Ženski akt pred ogledalom«, 1906, »Mrtva priroda«, 1909, »Čovjek s pelerinom«, 1910). U Parizu usvaja Cezannovu doktrinu, što će se naročito odraziti u njegovoj blažujskoj fazi nakon rata u nizu mrtvih priroda i pejzaža (»Suncokreti«, 1920, »Igman«, 1920). Prevladava valerska modulacija rasvijetljene palete u opservaciji motiva, te težnja monumentalnosti u izmiravanju planova i kadrova plošno-dekorativnog i euklidskog prostora.

Neoklasičan stil samo je produbio njegovo čvrsto plastično osjećanje oblika, prigušeno tonsko modeliranje strogih volumena predmetne zbilje i arhitektoniku prizora (»Planinski pejzaž s potokom«, 1923, »Vera«, 1926). Nakon ozbiljnosti neoklasičnog perioda, dolazi tridesetih godina u fazi koloristićkog realizma do omekšavanja oblika, intenziviranja kolorita i razigranijeg rukopisa. S »Grupom trojice« (1930) odnos prema motivu još je neposredniji. To je najplodnije razdoblje Becićeva stvaralaštva. Slika prizore iz svakodnevnog života na selu i moru; pejzaže, mrtve prirode i portrete. Zdravi vitalizam zrači iz tih motiva; prštav i neobuzdan Becićev temperament progovara svježinom, odaje lakoću slikanja, a svjetlost se pojavljuje u izmjeni tonskog i koloristićkog tretmana (»Ribar«, 1932, »Iz zagrebačke okolice«, oko 1934, »Dječak s kukuruzom«, 1935). Smireniji koloristički izraz za vrijeme rata i introspektivni autoportreti nakon rata u ikonografiji i morfologiji zadržali su ostvarene domete i produbili jasno naznačen opus.

D. G.

54 MRTVA PRIRODA (1923)
ulje na platnu, 60 × 80 cm
sign. dlu: Vl. Becić 923
vlasnik: Aleksandar Buha, Zagreb

55 DJEVOJKA U SMEĐEM (1930)
ulje na platnu, 100 × 75 cm
sign. dlu: Vlad Becić 930
vlasnik: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

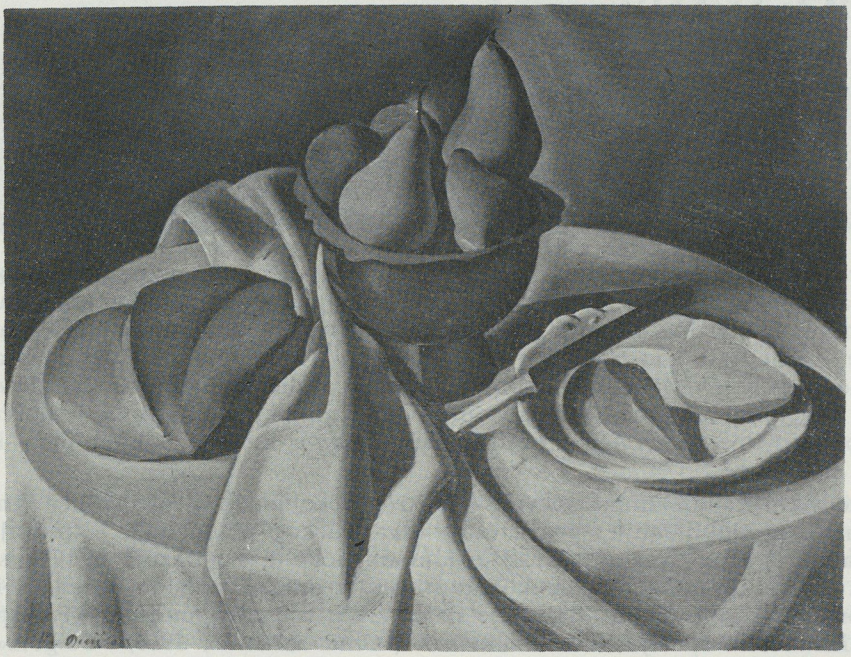

56 VAŠAR U KONJICU (1935)
ulje na platnu, 53 × 92 cm
sign. dlu: Vlad. Becić
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

LJUBO BABIĆ

Slikar. Jastrebarsko, 14. VI 1890 — Zagreb, 14. V 1974. Dopisni član od 1928, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1950.

Početnu fazu njegova slikarskog djelovanja obilježava utjecaj Csikosa i Crnčića na Privremenoj višoj školi za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu 1908—1910. Školovanje nastavlja na Minhenskoj akademiji (prof. A. Janko i F. v. Stuck) do 1913. U Parizu boravi 1913—1914. Od 1916. radi kao profesor na Privremenoj višoj školi za umjetnost i umjetni obrt. Umirovljen je 1961. Diplomirao je povijest umjetnosti 1932. u Zagrebu. Bio je direktor Strossmayerove galerije. Naš je najistaknutiji scenograf. Babić je ostvario sjajan kritičarski opus. Kao kritičar ostavio je iza sebe značajne knjige u kojima je sažeo našu nacionalnu likovnu povijest: »Umjetnost kod Hrvata«, 1943 (nadopunjeno izdanje »Umjetnost kod Hrvata u XIX. stoljeću« iz 1934) i »Hrvatska grafika« u XIX. stoljeću, 1936. Od 1957. odgovorni je urednik Bulletina JAZU. Organizirao je i postavio niz značajnih izložbi. Bavio se opremom knjiga i plakatnom umjetnošću. Ukratko, nezaobilazno ime na svim područjima naše likovne kulture, sjajan duh i erudit, neumoran stvaralac.

Babićeva slikarska djelatnost razvijala se kroz nekoliko prvih decenija u znaku stilskih mijena: u produbljivanju i proširivanju stvaralačkog potencijala i traženju autentičnog »našeg izraza«. Nakon secesijsko-simbolističke faze povezuje se 1910. s grupom »Medulić«. U ciklusu udovica teži koherentnosti izraza, nacionalnoj tematici inspiriranoj pučkom predajom. Ratno razdoblje oslobađa u njegovoj morfologiji ekspresionističku egzaltiranost i općeljudski humani ton (»Crna zastava«, 1916, »Golgota«, 1916 i

59 PRED IZLOGOM (1929)
ulje na platnu, 149,8 × 114,6 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

»Crveni stjegovi«, 1919). Nakon boravka u Parizu (1919) i Španjolskoj (1920) i dodirnih točaka s »Neue Sachlichkeit«, Babić plastički promišlja slikarske postupke u motivima iz svakodnevice (»Utakmica«, 1924, »Hrvatski seljak«, 1926). Sinteza iskustava rezultira realističkim kolorizmom (»Pred izlogom cvjetarne«, 1929). U četvrtom desetljeću Babić ostvaruje ciklus »Moj rodni kraj« i pejzaže iz Dalmacije. Izražava svoju osobnu koloristička viziju razigranim i virtuoznim rukopisom pred motivom. Na četvr-

57 OLUJNI PEJZAŽ (oko 1923)
ulje na platnu 80 × 77 cm
sign. ddu: Lj. Babić
vlasnik: Dean Vučetić, Zagreb

58 PORTRET MILICE MIHIČIĆ (1929)
ulje na platnu, 100 × 80 cm
vlasnik: obitelj Kovačić, Zagreb

toj izložbi »Grupe trojice« 1933. napušta kolorizam prema novim sažimanjima izraza. Poslije rata bazirao je svoju djelatnost na produbljivanju već ostvarenih slikarskih iskustava.

Dobitnik je velike nagrade na Međunarodnoj izložbi dekorativnih umjetnosti u Parizu (1925) za svoju scenografsku djelatnost. Dobio je nagradu za životno djelo »Vladimir Nazor« 1964.

D. G.

JEROLIM MIŠE

Slikar. Split, 30. IX 1890 — Split, 14. IX 1970. Dopisni član od 1952, pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1961.

Upisuje se u Splitu 1908. na Graditeljsko-obrtnu i umjetničku školu. Prelazi u Zagreb na Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt (1900). Odlazi u Rim 1911. Studira na Institutu likovnih umjetnosti. Pohađao je slikarstvo u Firenci na Međunarodnoj akademiji 1913—1914. Radio je kao srednjoškolski profesor u Splitu, Krapini, Sl. Brodu i Zagrebu. Od 1937. do 1941. bio je profesor Umjetničke akademije u Beogradu, a 1943—1961. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Bio je pripadnik »Grupe trojice« 1930—1935. Nagrada grada Zagreba dodijeljena mu je 1955. Bavio se teorijom i kritikom likovnih umjetnosti.

Slikarski put Jerolima Miše obilježen je predanim koloristićkim istraživanjima u građenju formi, uskim tematskim krugom koji počiva na vizualnom opažaju i ekspresivnim rukopisom. Prošao je fazu secesijskog utjecaja prepoznatljiv u naglašenom linearnom omeđivanju oblika, ali s naglaskom na boji kao ekvivalentu osjećajne tenzije likova. »Autoportret«, 1914, »Portret brata«, 1916, »Manuška«, 1914. otkrivaju napregnutu i prigušenu ekspresiju prikazanih likova. Istančan psiholog i pronicljiv duh, Jerolim Miše ponirao je u skrovitost ljudske fizionomije na kojoj se zrcali unutrašnji svijet portretirane osobe. Osim portretima (»Djevojčica«, 1929, »Sudoperka«, 1931), psihološki pristupa i pejzažima (»Pućišta«, 1923, »Vrnički pejzaž«, 1954). U trećoj deceniji konstruktivistička gradnja volumena i tonska primjena boja odražavaju klasicističko smirivanje ekspresionističkog izraza (»Nudo«, 1925, »Sin na konju«, 1927). Priklanjanje koloristićkom realizmu vidljivo je u pejzažima s Brača (»Borovi u Supetru«, 1928), portretu (»Djevojčica«, 1929), mrtvoj prirodi (»Vrč i šunka«, 1931).

61 MRTVA PRIRODA (1930)
ulje na platnu, 55 × 65 cm
sign. ddu: J. Miše 30
vlasnik: Branko Zmajević, Zagreb

62 RIBAR (1947)
ulje na platnu, 93,5 × 70 cm
sign. gdu: J. Miše
vlasnik: obitelj Dujmić-Labar, Zagreb

60 PUČIŠĆE (1923)
uje na platnu, 109 × 89 cm
sign. dlu: J. Miše 23
vlasnik: Društvo sveučilišnih nastavnika, Zagreb

Forme su omekšane, namaz razigran i sočan, svjetlost i čulnost izbijaju iz motiva (»Pod maslinom«, 1937). Nakon rata boja je ugašena, tonski uglađena, da bi u šestoj deceniji koloristički zavibrirala površinom, nošena silovitim ali sumarnim opisivanjem predmetnog svijeta »Pred oluju«, 1962, »Mrtva priroda«, 1956).

D. G.

FRANO KRŠINIĆ

Kipar. Lumbarda, 24. VI 1892 — Zagreb, 1. I 1982. Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1948.

Iz kraja kamena i obitelji kamenara iznikao je jedan od najvećih poeta kamena našega kiparstva. Nakon jednogodišnjeg naukovanja klesarskog zanata u Korčuli, odlazi u Češku, u Horice, na dalje učenje. Kameno-klesarska škola koju je pohađao (1912—1916) slovila je tada kao jedna od poznatijih u Evropi. Logičan korak po završetku te škole bio je studij na Likovnoj akademiji u Pragu (1916—1921) kod profesora J. V. Myslbeka i J. Štruse. Domaćoj, zagrebačkoj publici predstavio se najprije 1921, a beogradskoj 1922. samostalnom izložbom. Na poziv da preuzme mjesto nastavnika na Zagrebačkoj likovnoj akademiji (1924) vraća se iz Beograda, gdje je živio protekle dvije godine. Cjelokupni Kršinićev rad može se razlučiti u tri cjeline. Prva je potekla iz doživljaja djetinjstva, mukotrpnog života ribara, mornara. Druga, javna: veliki niz spomenika različite tematike, od NOB-a do spomenika pojedinačnim ličnostima — Frani Buliću, Evgeniju Kumičiću, Titu itd., te mnogobrojni portreti. I treća lirska: posvećena ženi, svim manifestacijama ženstva, ženi djevojčici, ženi djevojci, ženi ljubavnici, ženi majci. Upravo u toj cjelini F. Kršinić dosegao je najviše sfere kreativnosti. Suptilna liričnost skulpture, koju postiže harmoniziranjem osjećaja, misli i ruke, jedan je od najnadahnutijih momenata hrvatskog kiparstva. Majstorstvo kojim je vladao svakim kiparskim medijem prenosio je desetljećima mlađim generacijama, prvo kao profesor na likovnoj akademiji, a kasnije, od 1946. kao majstor kipar.

M. G.

63 MAJČINA IGRA (1942)
bronca, vis. 50 cm; sign. dl: Kršinić
vlasnik: obitelj Dujmić-Labar, Zagreb

64 STOJEĆI AKT DJEVOJČICE (1971)
bronca, vis. 150 cm
sign. dd: Kršinić
vlasnik: obitelj Kršinić, Zagreb

65 ŽENSKI AKT (oko 1970)
mramor, v. 21 × š. 40,5 × d. 14 cm
vlasnik: obitelj Kršinić, Zagreb

MARINO TARTAGLIA

Slikar. Zagreb, 3. VIII 1894 — Zagreb, 21. IV 1984. Pravi član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1948.

Djetinjstvo i gimnaziju provodi u Splitu, gdje se pod utjecajem Emanuela Vidovića počinje pripremati za avanturu slikarstva, svoje osnovne životne vokacije. Nakon svršetka školovanja u Zagrebu i burnih političkih zbivanja u kojima sudjeluje, odlazi u Firenzu i upisuje se na Academie Suisse. Firenza je tada uzavrelo umjetničko središte u kojem futurizam igra odlučujuću ulogu. Početkom I. svjetskog rata prijavljuje se u dobrovoljački odred srpske vojske, a po rasformiranju te vojske vratio se u Italiju i nastanio u Rimu, kod Meštrovića. Tokom ratnih godina stupa u bliske odnose s rimskim futuristima te 1918. biva pozvan kao jedini stranac da sudjeluje na izložbi nezavisnih umjetnika u galeriji »L'Epoca« gdje izlaže svoj antologijski ekspresionistički »Autoportret«. Neposredno po završetku izložbe vraća se u Split (1918), a već 1921. odlazi u Beč gdje boravi do 1925, ali ni u jednom momentu nije prekidao veze s domovinom. Vrativši se iz Beča, priređuje prvu samostalnu izložbu u Salonu »Galić« (s kiparom Petrom Palavicinijem). Od 1926. u nekoliko navrata boravi u Beogradu, te u tamošnjem umjetničkom životu igra jednu od ključnih uloga (jedan je od osnivača grupe »Oblik«). Godine 1931. izabran je za profesora na Zagrebačkoj likovnoj akademiji. Vraća se u svoj rodni grad, u kojem do tada gotovo i nije živio i ostaje u njemu do svoje tragične smrti. Tartaglin atelijer na Akademiji postao je u tih pedesetak godina

67 VAZA S CVIJEĆEM (1934)
ulje na platnu, 61 × 46 cm
sing. dlu: tartaglia
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

68 POGLED S PROZORA (1971)
ulje na platnu, 73,7 × 48,5 cm
vlasnik: Mira Tartaglia-Kelemen, Zagreb

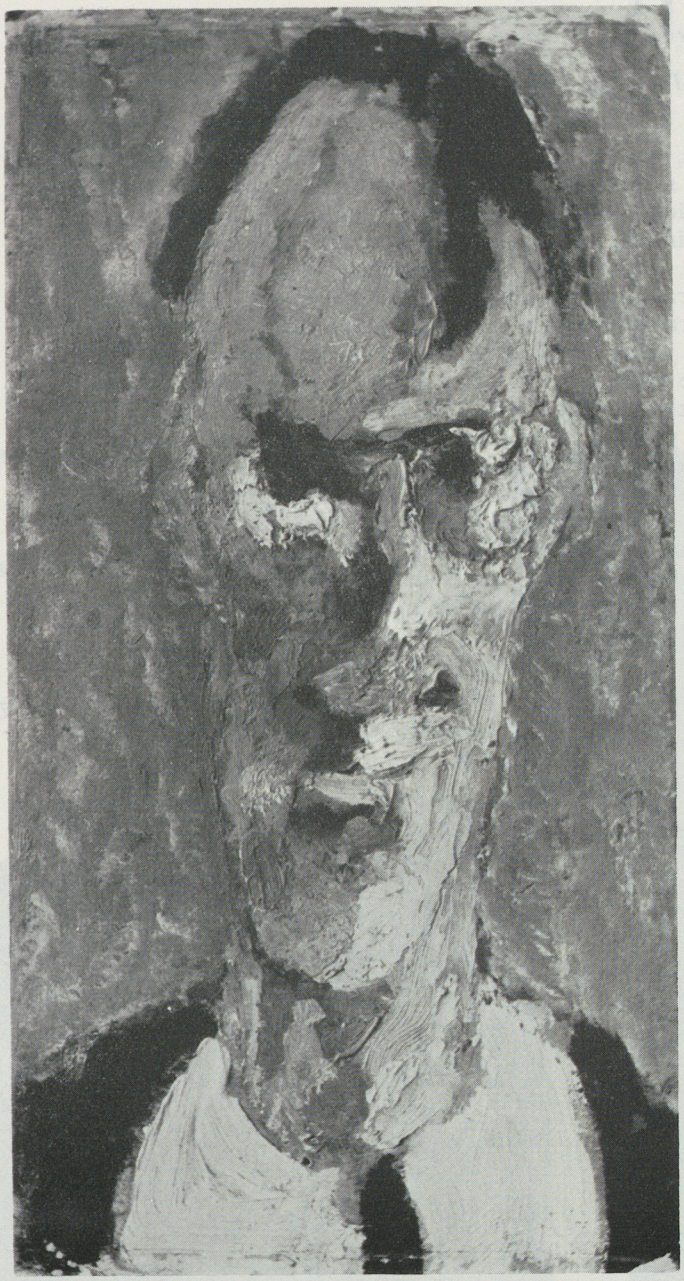

66 AUTOPORTRET (1917)
ulje na kartonu, 35,5 × 19 cm
vlasnik: Mira Tartaglia-Kelemen, Zagreb

jedna od najznačajnijih točaka slikarskog zbivanja u Zagrebu. U dva je navrata sudjelovao na Venecijanskom bijenalu (1940. i 1952).

Nagrađen je nagradom »Vladimir Nazor« za životno djelo 1964, a nagradom »Politike« 1973. Dvije godine kasnije održana je velika retrospektiva djela Marina Tartaglie u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu.

Tartaglia je jedna od onih rijetkih ličnosti našeg umjetničkog života koja bi se s pravom mogla nazvati karizmatskom. Od svojih slikarskih početaka u centru je vrtloga umjetničkih zbivanja Evrope, no uvijek ostaje u potpunosti samosvojan. Njegov bi se rad mogao opisati kao rijeka koja teče s vremenom, no ipak ostaje u svom koritu tek povremeno dopuštajući da joj se voda pomiješa s vodama usputnih rijeka.

M. G.

MILO MILUNOVIĆ

Slikar. Cetinje, 6. VIII 1897 — Beograd, 11. II 1967. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1966.

Realku je polazio u Monzi. Slikarstvo studira 1912—1914, privatno u Firenzi (A. Giacometti). Za njegov razvoj presudno je upoznavanje slikarskog djela Cézannea u Parizu gdje boravi 1919—1922. Živi u Zagrebu i izlaže u »Proljetnom salonu« 1924—1926. Po osnivanju Umjetničke akademije u Beogradu postaje profesor 1937. Imenovan je za majstora slikara i povjerena mu je majstorska radionica 1949.

Još kao petnaestogodišnjak Milunović seriozno pristupa slikarskom pozivu. Za njegov razvoj značajan je boravak u Firenzi i Parizu. Studije starih firentinskih majstora preko modernih značenjskih spoznaja, poput Cézanneove, usmjerile su ga trajno prema slikarstvu racionalističke duhovnosti i čvrstoj kompozicijskoj sintaksi. Neoklasicističko brižljivo njegovanje formi, raspored formalnih elemenata i suzdržanosti kolorita, razvilo je kod Milunovića egzaktnost predmetne datosti unutar slikarskog medija. Nakon boravka u Parizu 1926. njegov je izraz dosegao lapidarnu zrelost koja je vidljiva u njegovim najboljim ostvarenjima iz tog perioda (»Violina«, »Mrtva priroda s posudom«). Značajna su djela iz tog perioda (»Večera u Emausus«, 1926, »Mrtva priroda s jajima«, 1927). »Mrtva priroda s lubenicom«, 1931, korak je prema slobodnijoj i razigranijoj artikulaciji slikarskog polja, prije svega u unošenju svjetlosnih valera i grafičkih ritmova. Oko 1950. počinje njegov posljednji period koji (»Jutro na moru«, 1951)

69 LEŽEĆI AKT (oko 1923)
ulje na platnu. 38,5 × 56,5 cm
sign. ddu: M. Milunović
vlasnik: Dean Vučetić, Zagreb

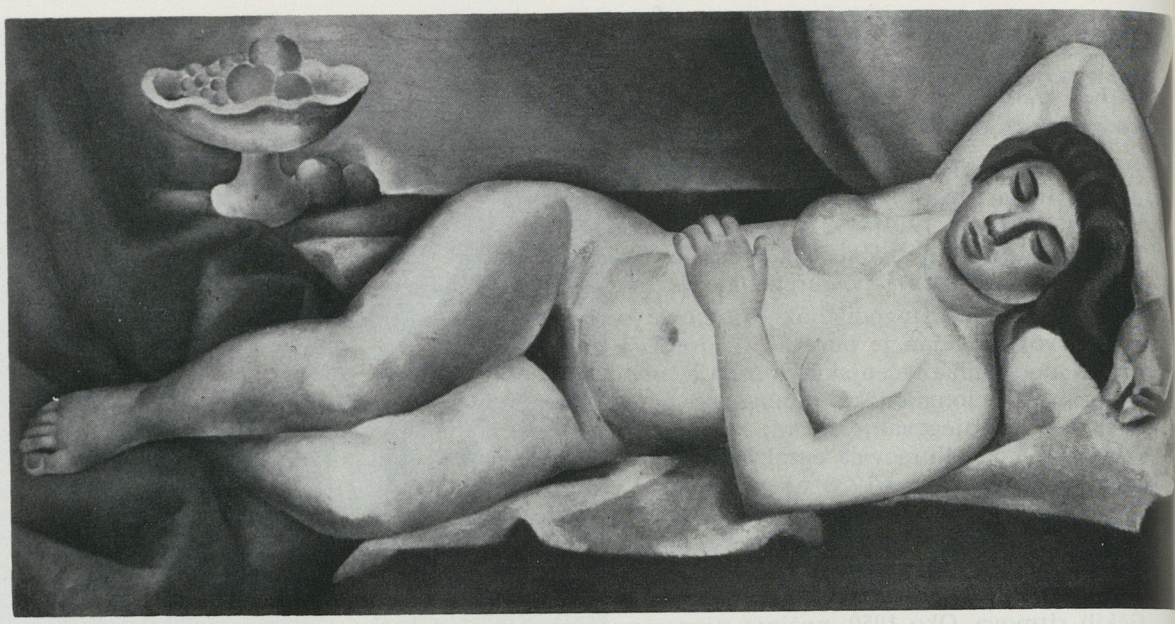

70 LEŽEĆI ŽENSKI AKT (1923)
ulje na platnu, 65 × 131 cm
sign. glu: M. Milunović 923
vlasnik: Galerije grada Zagreba, Zagreb

71 MRTVA PRIRODA
ulje na platnu, 38 × 46 cm
sign. ddu: M. Milunović
vlasnik: Dean Vučetić, Zagreb

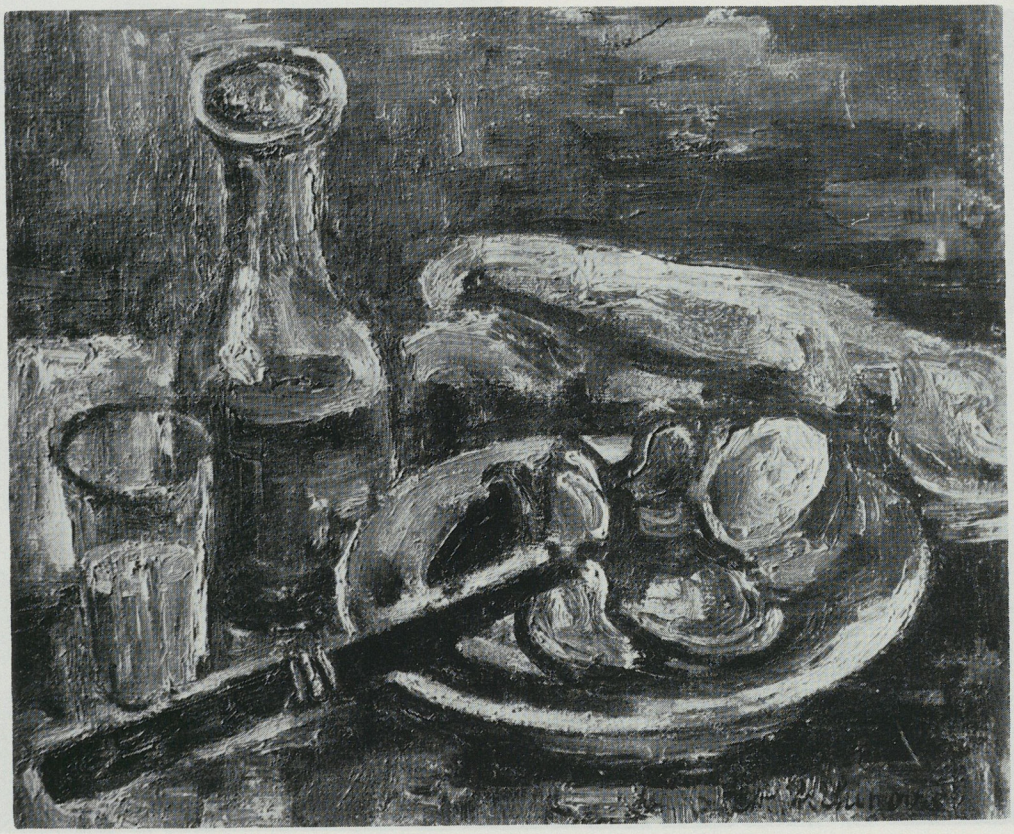

obilježava novi tematski krug otkrićem mediteranskog ambijenta, neposredne i radosne prštavosti koju on fiksira (prizivajući utjecaje srednjovjekovnog srpskog fresknog slikanja) u neprolaznu apologiju života. »Milunovićevo delo predstavlja doprinos preorijentacije srpske umetnosti od senzacije ka ideji, od parcijalnog ka potpunom, od kamernog ka monumentalnom«, rekao je za njega njegov iskreni poštovalac, Miodrag B. Protić.

Dobio je niz značajnih priznanja: nagradu na međunarodnoj izložbi u Parizu (1937), republičku nagradu Crne Gore 1948. i 1950, saveznu nagradu FNRJ 1950, oktobarsku nagradu grada Beograda 1958, nagradu Oktobarskog salona za slikarstvo 1960, sedmojunsku nagradu SR Srbije za životno djelo 1971.

D. G.

MILIVOJ UZELAC

Slikar. Mostar, 26. VII 1897 — Catignac, 6. VI 1977. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Susret Milivoja Uzelca s Vilkom Gecanom, dječakom sličnog senzibiliteta, i prve poduke o slikarstvu koje su dobili od Pere Popovića, profesora prostoručnog crtanja, plodna je okolina u kojoj su prirodna nadarenost i osjećaj za boju i formu bitno utjecali na konačno Uzelčevo opredjeljenje za slikarstvo. Preselivši se u Zagreb 1912, polazi paralelno gimnaziju i Krizmanovu privatnu slikarsku školu, a 1913. upisuje se na Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt. Početkom I. svjetskog sukoba, da bi izbjegao vojnu službu u besmislenom ratu, bježi u Prag, gdje radi samostalno uz pomoć prof. J. Preislera. Kraj rata dovodi V. Gecana u Prag gdje s Uzelcem radi do povratka u Zagreb 1919. Iste godine izlaže s velikim uspjehom na VII. proljetnom salonu. Dvije godine kasnije (1921) prvi put odlazi u Pariz. Ondje se već 1923. definitivno nastanio (u Malakoffu). Ta prva pariška faza Uzelčeva života i slikarstva (do 1928) naslanja se na praško-zagrebačku (1915—1923) koju karakteriziraju, u početku ekspresionizam, a kasnije, konstruktivizam, koje upravo razrađuje u monumentalnijoj maniri za boravka u Malakoffu. Odlazak od tamo u Pariz 1928. prijelomni je moment Uzelčeva slikarskog razvitka; sintetizira svoju monumentalnu formu približavajući se fovizmu, intenzivno se bavi ilustriranjem knjiga, inscenacijama kazališnih predstava, dekoriranjem prostora (Palais de Sports) itd. Godine 1930. upoznaje se sa Rosemarie de La Rayere, kojom se ženi 1940. i ona mu postaje jedan od njegovih najčešćih slikarskih motiva. Tokom ratnih godina priklanja se impresionističkom tretmanu prirode. Od kraja rata do 1963. živi u Parizu kad seli na farmu Pasto Sabre i potpuno se povlači od gradskog društvenog života, koji mu je do tada bio nerazdvojni dio.

M. G.

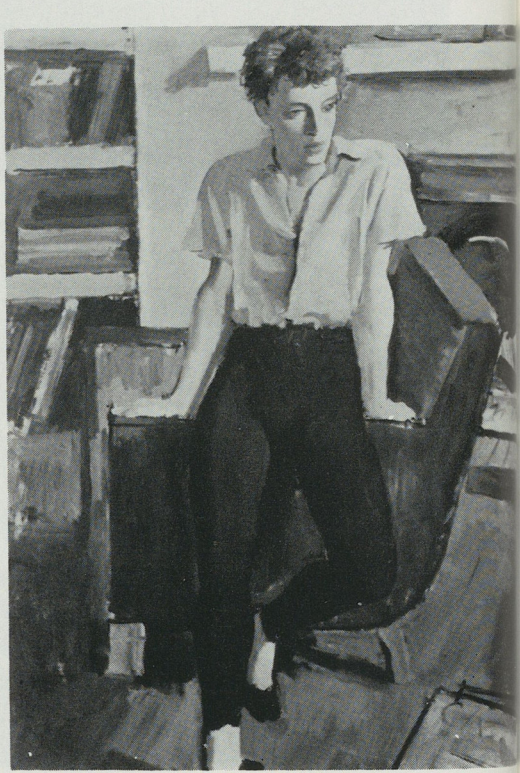

74 ŽENA SA ŠEŠIROM (1928)
ulje na platnu, 100 × 65 cm
sign. ddu: Uzelac
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

72 ŽENSKI PORTRET S UMJETNIKOM (1918)
ulje na platnu, 73 × 97 cm
sign. ddu: Uzelac
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

73 PORTRET MLADIĆA (1928)
ulje na platnu, 162,5 × 114 cm
sign. ddu: Uzelac
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

BOŽIDAR JAKAC

Slikar i grafičar. Novo Mesto, 16. VII 1899. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1963.

Umjetnošću se bavio već prije I. svjetskog rata. Za rata radio je realističke crteže, a do odlaska na studije u Prag (1919—1923) pastele krajolika Dolenjske. Njegov prvi umjetnički uzor bio je R. Jakopič, a pobude je crpio od F. Tratnika. Profesori u Pragu bili su mu J. Obrowski i F. Thiele iz slikarstva, a A. Brömse iz grafike. Na kraju studija prof. Brömse priređuje u praškom Rudolfinumu njegovu prvu samostalnu grafičku izložbu. Po povratku bio je ilustrator ljubljanskog lista Jutro. Boravio je godinu dana u Parizu (1925), odakle putuje u Tunis. Idućih nekoliko godina profesor je crtanja na Poljanskoj gimnaziji u Ljubljani. Znatiželjan duh vodi ga u USA (1929—1931), putuje od Atlantika do Pacifika. Posjetio je Norvešku (1936) odakle mu je supruga, a potom u Mađarsku. U jesen 1943. odlazi u partizane. Uz politički angažman, radio je portrete, pejzaže, ilustracije i crteže.

Poslije oslobođenja sudjeluje u obnovi umjetničkih organizacija, muzeja i galerija u Sloveniji. Jedan je od osnivača Akademije likovnih umjetnosti i njezin prvi rektor. Vodio je odjel grafike, čime je udario temelje »Ljubljanske grafičke škole«, a i Međunarodnog grafičkog bijenala u Ljubljani. Radovi tog poratnog razdoblja rađeni su u socrealističkom duhu, a sredinom pedesetih godina unosi u svoje stvaralaštvo ekspresionističke izražajne elemente i blagu kontemplativnost motiva. Jakac je kao jedan od najplodnijih jugoslavenskih portretista ostvario sugestivne refleksije istaknutih političkih i kulturnih radnika; nadvladao je fotografsku dokumentarnost lirskom istančanošću svojega crtačkog umijeća. Značajan je njegov rad na područjima grafike: do-

75 PORTRET JOŽE PLEČNIKA (1953)
sepija i kreda, 56,6 × 40 cm
sign. ddu: 1953/B. Jakac; vlasnik autor

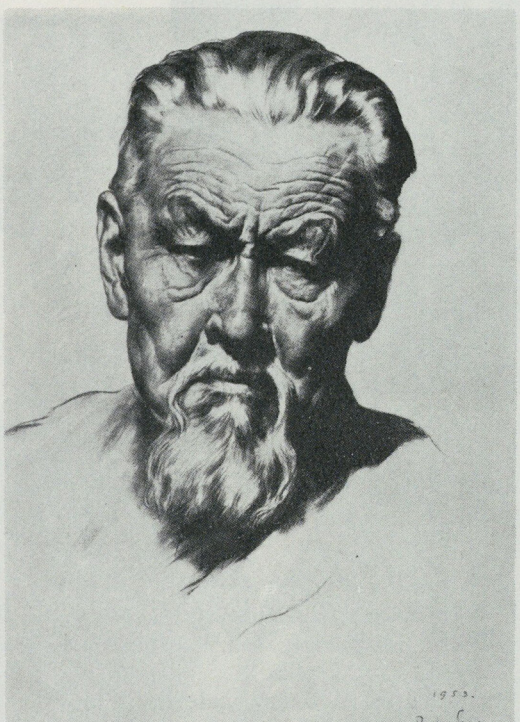

77 PORTRET IVE ANDRIĆA (1973)
sepija i kreda, 70 × 51 cm
sign. ddu: Piran/25. I 1973/B. Jakac
vlasnik: autor

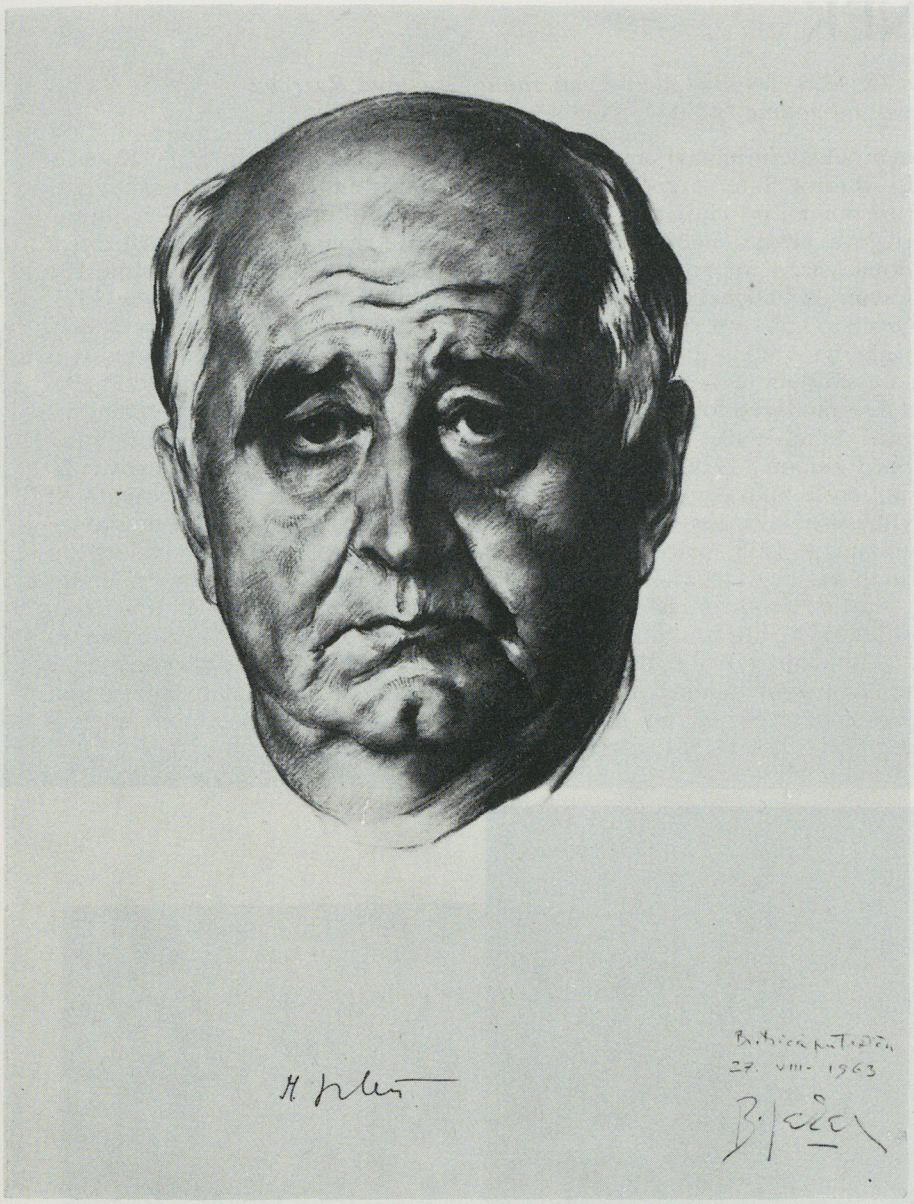

76 PORTRET MIROSLAVA KRLEŽE (1963)
sepija, 70 × 50 cm
sign. ddu: Bistrica pri Tržiču/27. VIII 1963/B. Jakac
vlasnik: autor

kumentarne, sitnih dekoracija, maraka i ilustracija. Dobio je mnoga priznanja i nagrada u zemlji (nagrada AVNOJ-a za životno djelo 1967.) i inozemstvu (nagrada na Međunarodnoj izložbi drvoreza, Xylon u Zürichu, 1953). Od 1949. redoviti je član SAZU.

Stalne izložbe njegovih radova uređene su u Galeriji »Božidar Jakac« u Kostanjevici na Krki i Novom Mestu (»Jakčev dom«).

D. G.

LEO JUNEK

Slikar. Zagreb, 25. IX 1899. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1975.

Školovanje i likovnu akademiju završava u Zagrebu (1924) kod profesora F. Kovačevića, M. Vanke i Lj. Babića. Iste se godine po završetku studija povlači na neko vrijeme na Plješivicu i to mu je, po vlastitom iskazu, jedan od najljepših i radno najintenzivnijih perioda njegova života. Već iduće godine priređuje prvu samostalnu izložbu u salonu Ulrich, kojom izaziva oštre napade Izidora Kršnjavog, no neposredno poslije izložbe dobiva stipendiju francuske vlade za duži boravak u Parizu. U prosincu 1925. odlazi u grad umjetnika koji mu od tada postaje domom. Dvije godine kasnije (1927), izlaže dva svoja rada na »Salon d'automne«. Usprkos životu u Parizu Junek se ni u jednom momentu ne isključuje iz likovnih i kulturnih zbivanja u domovini, s. M. Detonijem (koji je tada također boravio u Parizu) jedan je od osnivača grupe »Zemlja«, na čijoj prvoj izložbi 1929. izlaže. Za ranu fazu Junekova rada svojstven je niz autoportreta (»Glava pred zidom«, 1929) koji naznačuju kolorističke momente njegova slikarstva mnogo ispoljenije u njegovim kasnijim slikarskim fazama. Svoju prisutnost u domovini nastavlja sudjelovanjem na »Proljetnoj izložbi« u Beogradu i Jugoslavenskoj izložbi u Londonu, a 1935. priređuje samostalnu izložbu u Modernoj galeriji u Zagrebu. Nekako u to vrijeme sprijateljuje se s Raulom Dufyjem i poznatom galeristicom Berthe Weil, nasljednicom Ambroise Vollarda, u čijoj galeriji izlaže. Prvih ratnih godina (1940) počinje voditi intimni dnevnik koji se s vremenom razvija u značajan dokument njegova unutarnjeg života. U to vrijeme nastaju djela koja sumiraju njegov dotadašnji umjetnički razvoj (»Maternité du Port-Royal« i »Crtač«). Upravo je u tom prijeratnom periodu značajno utjecao na slikare u domovini. U poslijeratnom razdoblju izlagao je u Zagrebu 1968. i 1981, a u Parizu nekoliko puta.

M. G.

78 AUTOPORTRET (1926)
ulje na platnu, 41 × 33 cm
sign. dlu: Junek 1926
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

79 GRAD NA SEINI
ulje na platnu, 66,2 × 94,6 cm
sign. dlu: Junek
vlasnik: obitelj Dujmić-Labar, Zagreb

80 KOCKE
ulje na platnu, 33,5 × 42 cm
sign. ddu: Junek
vlasnik: Nikola Gavella, Zagreb

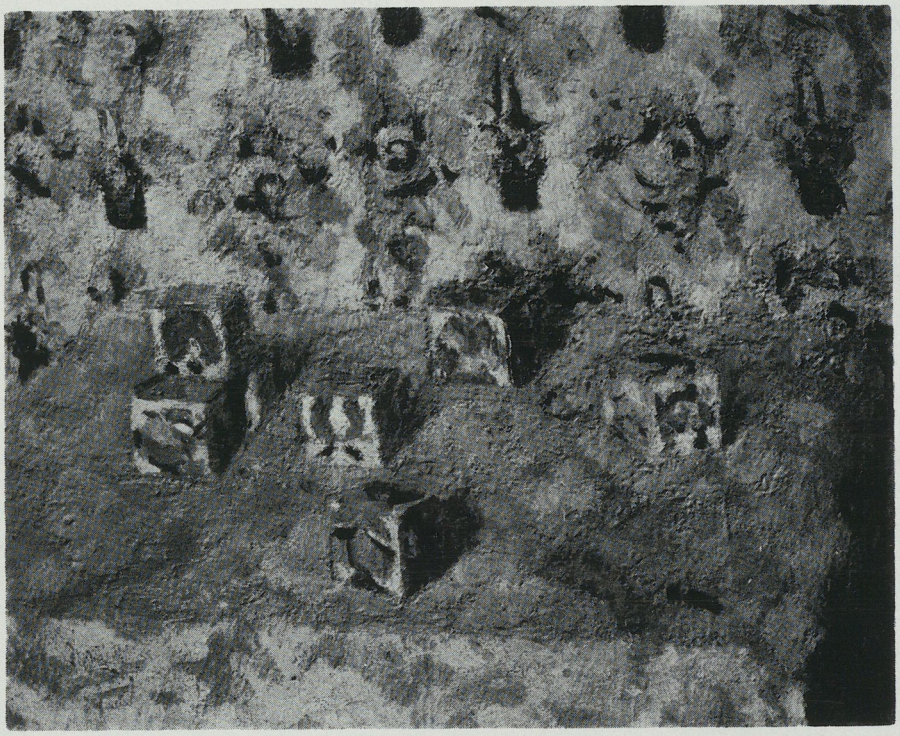

OTON POSTRUŽNIK

Slikar. Maribor, 26. III 1900. — Zagreb, 21. I 1978. Izvanredni član od 1965, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Djetinjstvo provodi u Pregradi u Hrvatskom zagorju, a gimnaziju pohađa u Krapini i Zagrebu gdje paralelno polazi i privatnu školu slikanja Lj. Babića. Po završetku gimnazije upisuje se na Višu školu za umjetnost (1918—1919), koju — nezadovoljan nastavom — ubrzo napušta i odlazi u Prag gdje susreće Vlaha Bukovca. Nakon dvije godine vraća se u Zagreb te nastavlja studije na Likovnoj akademiji kod Lj. Babića. Tokom 1925/1926. boravi u Parizu gdje radi u atelijerima A. Lhotea i M. Kislinga. Po povratku u Zagreb sudjeluje na izložbi »Šestorice« i zajedno s I. Tabakovićem priređuje izložbu pod naslovom »Groteske«. Već u tom prvom samostalnom javnom istupu Postružnik svojim radovima izražava snažnu socijalnu svijest i kritičnost te duboki ljudski angažman. Kao logična posljedica takvoga stava prema umjetnosti dolazi 1929. do osnivanja grupe »Zemlja«, u kojoj je Postružnik uz Tabakovića te Hegedušića i Juneka, s druge strane, idejni začetnik. Za razdoblja djelovanja u »Zemlji« (1929—1933) Postružnik se postupno svojim djelom otklanja od likovnog programa grupe. Njegov se interes okreće od opće socijalne problematike k intimnom proživljavanju svijeta oko sebe. Ta promjena ne očituje se samo novim temama koje ga zaokupljaju već i promjenom likovnog jezika. U predzemljaškoj i zemljaškoj fazi Postružnikovi oblici su voluminozni čvrsto konturirani bliski poimanju slikastva grupe »Neue Sachlihchkeit«, dok su nakon zemljaške faze tek naznačeni, potez je slobodan i čitak, zadire pod epidermu pojedinačnog.

81 MRTVA PRIRODA (1940)
ulje na platnu, 54 × 73 cm
sign. ddu: Postružnik 40
vlasnik: Zvonko Juginović, Zagreb

82 KREČANA (oko 1946)
ulje na platnu, 55 × 66 cm
vlasnik: Dean Vučetić, Zagreb

83 LIST (1961)
ulje na platnu, 130 × 96,5 cm
sign. dd: OP 61
vlasnik: Eva Postružnik, Zagreb

Posljednje godine evropskog mira (1938—1939) provodi u Parizu, s namjerom da u njemu stalno živi, no izbijanje kataklizme vraća ga u domovinu. U Zagrebu priprema izložbu čije je otvaranje bilo predviđeno za travanj 1941, no ratni plamen koji je tada zahvatio Jugoslaviju spriječio je održavanje izložbe i uništio najveći dio djela predviđenih za izlaganje. Prve godine rata provodi u Dalmaciji, a 1943. odlazi u partizane.

Već početkom 1946. održava samostalnu izložbu u Salonu »Ulrich«. Bila je to i prva samostalna izložba održana u novoj Jugoslaviji. Izborom za profesora na Zagrebačkoj akademiji likovnih umjetnosti započinje dvadesetgodišnju pedagošku djelatnost. Krajem pedesetih godina zbližava se s F. Šimunovićem i S. Šohajem te s njima izlaže u nekoliko navrata.

Godine 1959. dodijeljena mu je nagrada grada Zagreba za slikarstvo. U to vrijeme započinje i ciklus »Listova«, »Stabala« i »Kompozicija«, koji obilježava njegov opus šezdesetih godina. Nagradu za životno djelo »Vladimir Nazor« dobiva 1965.

M. G.

ANTUN AUGUSTINČIĆ

Kipar. Klanjec, 4. V 1900 — Zagreb, 10. V 1979. Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1947.

Kiparska znanja stječe na Visokoj školi za umjetnost i obrt (1918—1922) i novoosnovanoj Likovnoj akademiji u Zagrebu (1922—1924). Studije nastavlja u Parizu (1924—1926), gdje i izlaže na Salonu francuskih umjetnika i Salonu nezavisnih (1926). Prvo priznanje dobiva nagradom i izvedbom »Spomenika palim Šumadincima« u Kragujevcu (1928). Iduće godine (1929) sudjeluje u osnivanju grupe »Zemlja« čiji je potpredsjednik. U radu grupe sudjeluje do 1933, kad istupa iz nje. Nakon toga izrađuje čitav niz spomenika u zemlji i inozemstvu: »Petru Kočiću« u Banjoj Luci; 1929, »Palim Nišlijama« u Nišu; 1930, »Šleski ustanak« u Katovicama; 1937. J. Pilsudskom (ovaj spomenik nije postavljen zbog izbijanja rata). Početak rata zatječe ga u Zagrebu gdje ilegalno surađuje s NOB-om, a 1943. prelazi na oslobođeni teritorij. U Jajcu je izabran za potpredsjednika AVNOJ-a. Tamo izrađuje i prvi svoj portret Josipa Broza Tita. Poslijeratne godine protkane su intenzivnim radom na velikom broju spomenika. Već 1947. radi monumentalni spomenik Crvenoj armiji, kad nastaje i spomenik maršalu Titu u Kumrovcu. Kasnije radi niz spomenika među kojima su posebno poznati »Mir« u New Yorku (1952—1954) i »Spomenik seljačkoj buni i Matiji Gupcu« u Gornjoj Stubici (1973). Iako je velik dio Augustinčićeva djelovanja bio posvećen monumentalnoj javnoj skulpturi, izradio je veći broj portreta javnih ličnosti kojima je postigao visoki stupanj psihološke izražajnosti. Polazište Augustinčićeva umjetničkog razvoja bio je akademski naturalizam, kojeg se on već prilikom svojega boravka u Parizu oslobađa upoznavši skulpture Rodina i Bourdellea, na čijim tragovima pronalazi samosvojan izraz.

Nagradu AVNOJ-a za životno djelo Antun Augustinčić dobio je 1966. Godine 1949. osniva majstorsku radionicu, koju vodi do kraja života.

M. G.

84 ŽENSKI PORTRET (1923)
drvo, vis. 60 cm
sign. dd: A. Augustinčić/1923.
vlasnik: Eleonora Mirković, Zürich

85 OTMICA (1930)
reljef u bronci, 70,5 × 59,5 cm
sign. dlu: A. Augustinčić 1930
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

86 PORTRET ALEKSANDRE ŽAKIĆ (1935)
bronca, vis. 75 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

KRSTO HEGEDUŠIĆ

Slikar. Petrinja, 26. XI 1901 — Zagreb, 7. IV 1975. Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1948.

Prve godine života proveo je u rodnom mjestu. Nakon prerane očeve smrti vraća se s porodicom u Hlebine, mjesto odakle i potječe porodica Hegedušić. U tom podravskom mjestašcu započinje pučku školu koju nastavlja u Zagrebu, gdje završava i srednju školu. Godine 1920. upisuje se na Višu školu za umjetnost i obrt, koja kasnije prerasta u Akademiju likovnih umjetnosti. Po završetku studija (1926) dobiva stipendiju francuske vlade za postdiplomske studije u Parizu. Vrativši se u Zagreb (1928), inicira i vrlo angažirano sudjeluje u osnivanju grupe »Zemlja«, čiji je sekretar sve do njezine zabrane (1935).

Osim rada unutar »Zemlje«, Hegedušić je 1930. u Hlebinama osnovao slikarsku školu slikara seljaka, a 1932. i likovni kružok u okviru sindikata građevinskih radnika. On održava čitav niz predavanja te piše članke u kojima propagira ideje angažirane umjetnosti. Godine 1935. izabran je za nastavnika na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Osnovna potka Hegedušićevog slikarstva je socijalna tematika, angažman prouzročen gnušanjem nad »običnim« životom čovjeka. Već u predzemljaškoj fazi socijalni se angažman jasno kristalizira, da bi se kroz rad s istomišljenicima u »Zemlji« ta ideja podigla na nivo njegova osnovnog životnog i umjetničkog »creda«. U predratnim godinama ruralni motivi su pretežni, a u poratnom periodu hladnoća, otuđenost grada i izgubljeni čovjek u njemu postali su motivi koji Hegedušića opsjedaju.

Tokom rata hapšen je i interniran u logor u Gospiću. Nakon oslobođenja (1945) postaje profesor na Akademiji. Dvije godine kasnije proglašen je majstorom slikarem, te je upravljao Majstorskom radionicom u kojoj su odgojeni neki od najistaknutijih naših slikara.

87 DELOVSKE LEDINE (1934)
tempera i ulje na platnu, 89 × 116 cm
sign. ddu: K. Heg. 1934.
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

88 ROMARI I (1937)
tempera i ulje na platnu, 162 × 130 cm
sign. dlu: K. Heg. 1937
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

89 KRAVE UZ DRAVU (1950)
ulje na staklu, 54 × 65 cm
sign. dlu: K. Heg.
vlasnik: Vinko Hotko, Zagreb

Od 1951. do 1956. na dužnosti je odjelnog tajnika VII. odjela za likovne umjetnosti JAZU. Hegedušić pokreće Bulliten Instituta za likovne umjetnosti, osniva Arhiv likovnih umjetnosti i Kabinet grafike.

Uz slikarsku i pedagošku djelatnost radio je veći broj scenografija. Hegedušić je održao niz samostalnih izložaba, a sudjelovao je i na stotinjak grupnih. Tokom svog dugogodišnjeg djelovanja nagrađen je velikim brojem nagrada i odlikovan ordenom Republike sa zlatnim vijencem 1961, a 1971. ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom.

M. G.

ANTUN MOTIKA

Slikar. Pula, 30. XII 1902. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1975.

Polazio je »pripravnu školu« (kiparski odjel) kod prof. R. Valdeca na Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu 1921. Redovito je studirao od 1922. do 1926. Kiparstvo napušta nakon prve godine studija i prelazi na slikarski odjel (M. Vanka, Lj. Babić).

Slikarski izraz razvija u skladu sa svojom suptilnom i lirskom osjećajnošću. Pojavni svijet povod mu je za izražavanje neposredne emocionalnosti. Motika u interijerima, vedutama, aktovima, figurama, ostvaruje dematerijalizirane prizore na rubu oniričkog.

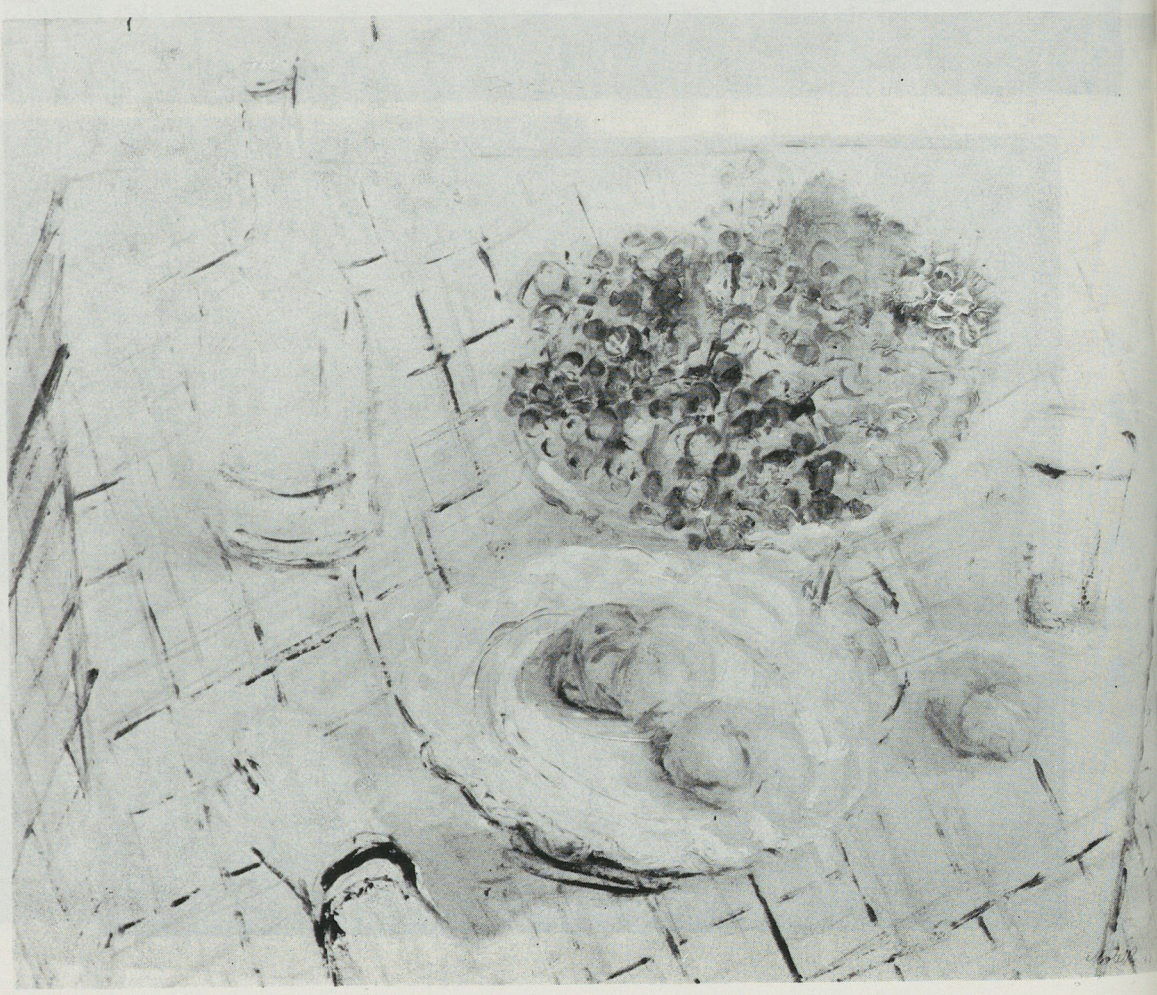

91 LUTKA (1934)
gvaš na papiru, 49 × 44 cm
sign. gdu: Motika 34
vlasnik: obitelj Dujmić-Labar, Zagreb

92 GRADNJA MOSTA (1936)
ulje na platnu, 72 × 50 cm
sign. gdu: Motika
vlasnik: Pajo Kanižaj, Zagreb

Slikanjem oslobađa intuitivno, a djela su mu prožeta fragilnim ritmom, životnom ushićenošću i senzualizmom. Potez i namaz nastaje u jednom dahu; drhtav i prozračan obrubljuje prazninu, svjetlost, punoću neiskaziva prostora. Ne zanima ga psihološki pristup motivu, socijalna problematika, tendencija. Usredotočen je na sam čin slikanja, na trenutak nanošenja boje na površinu, na jednostavnost vizije i svježinu impresije. Pogled na svijet netaknut ružnoćom, ali i dramatično jezovit, ganut do uznemirene tjeskobe. Kao da je slikar naslutio, vidio, osjetio i približio se nepoznatom pred čim uzmiče oprživši kist. Možda je poput Ikara suviše uzletio na krilima imaginacije i znatiželje, ili je skrenuo u zabranjene prostore slijepom odvažnošću Orfeja?

Motika je neobičnom osjetljivošću proširivao polje vizualnog iskustva. Njegov je likovni govor čist. Istraživao je probleme slikarskog medija, ostvarivao suglasja neobične ljepote, ritmove arabesknog i kaligrafskog, nadrealnog i ornamentalnog, a da nije bio pod svaku cijenu na strani figuracije ili apstrakcije.

Od četrdesetih godina ovog stoljeća eksperimentirao je s raznim tehnikama i nelikovnim materijalima: frotaži, kolaži, dimnice, dekalkomanije, anticipirajući tendencije pedesetih do osamdesetih godina. U disciplini primijenjene umjetnosti izradio je u tehnici stakla niz animalističkih skulptura.

Dobitnik je značajnih priznanja i nagrada: nagrada grada Zagreba 1958, orden rada sa zlatnim vijencem 1970, nagrada »Vladimir Nazor« za životno djelo.

Živi i radi u Zagrebu.

D. G.

90 MRTVA PRIRODA (1932)
gvaš i ulje na papiru, 56 × 68,7 cm
sign. ddu: Motika 32
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

OMER MUJADŽIĆ

Slikar. Bosanska Gradiška, 1. II 1903. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Osnovnu školu završava u Bosanskoj Gradiški, dok srednju pohađa u Derventi, Sarajevu i Banjoj Luci. Godine 1918. upisuje se na Likovnu akademiju u Zagrebu i studira u klasi prof. Ljube Babića te prof. Ferde Kovačevića. Diplomirao je 1924. godine.

Neposredno nakon završetka studija odlazi u Pariz i upisuje se na École superieure des Beaux Arts. Nezadovoljan akademskom stegom i nemogućnošću bilo kakva samostalna rada napušta je nakon prve godine studija te prelazi u privatnu školu. Za boravka u Parizu često je radio u Louvreau, kopirao, učio na starim majstorima.

Pariška faza Mujadžićeva opusa obilježena je utjecajima tada suvremenih likovnih pokreta — ekspresionizma i kubizma. Specifična sinteza koju ostvaruje u svojim djelima dominira njegovim radom i prvih godina po povratku u Zagrebu.

U Zagrebu (1926) započinje vrlo živu izlagačku djelatnost, sudjeluje na velikom broju izložaba s O. Postružnikom, D. Pečnikom, I. Tabakovićem i A. Augustinčićem, a radi i kao crtač na Medicinskom fakultetu i u Arheološkom muzeju.

Omer Mujadžić jedan je od članova osnivača umjetničke grupe »Zemlja« čiji je član do 1930, kad istupa iz grupe. Sudjelovao je na prvoj izložbi grupe, te ga je Slavko Batušić istakao kao »najjaču i najizraženiju ličnost čitave te izložbe«.

Tridesetih godina definitivno uspostavlja svoj slikarski izraz. Portret, figuralne kompozicije i mrtva priroda tonski oslikovani s koloristićkim uporišnim točkama na slici, postaju prepoznatljivi elementi koji označavaju i kasnije faze njegova stvaranja.

Od 1931. nastavnik je, a onda i redoviti profesor na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje je neko vrijeme obnašao dužnosti dekana i prodekana. Priredio je veći broj samostalnih izložaba.

M. G.

93 AKT (1960)
ulje na platnu, 70 × 86 cm
sign. ddu: Mujadžić
vlasnik: autor

94 U ATELIERU (1960)
ulje na platnu, 32 × 44 cm
sign. ddu: Mujadžić
vlasnik: autor

95 CVIJEĆE (1970)
ulje na lesonitu, 88 × 67 cm
sign. ddu: Mujadžić
vlasnik: autor

KAMILO TOMPA

Slikar i grafičar. Samobor, 28. V 1903. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1981.

Umjetničko obrazovanje dobio je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu (1921—1928). Studije prekida od 1924. do 1926. radi boravka u Parizu gdje sluša predavanja iz povijesti umjetnosti. Nakon diplome (1928. kod prof. Becića) vraća se ponovno u Pariz kao stipendist francuske vlade, gdje boravi do 1931. Tamo prvi put izlaže na II. izložbi udruženja »Zemlja«. Od tada surađuje sa »Zemljom« do zabrane toga likovnog udruženja 1935. Nakon povratka u Zagreb radi kao slikar dekoracija u Hrvatskom narodnom kazalištu; predaje u obrtnoj školi likovni odgoj, a od 1947. profesor je na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu. Na nagovor redatelja Gavelle preuzima 1951. predavanja o scenografiji na Akademiji za kazališnu umjetnost. Paralelno s pedagoškom djelatnošću već od pariških dana bavi se dječjim crtežom i likovnom podukom za najmlađe. Autor je velikog broja scenografija u HNK i drugim kazalištima. Radi i kao dizajner. Ta široko razgranata djelatnost nalazi svoje idejne korijene u osnovnim postulatima »Zemlje« koji su Tompi tijekom njegova djelovanja osnovni pokazatelji. Slikarstvo Kamila Tompe, katkad potisnuto njegovom intenzivnom djelatnošću na drugim područjima, sadržava neizmjerno bogatstvo imaginacije koja se izražavala u nadrealističkoj poetici. Izlagao je na velikom broju skupnih izložaba, a samostalno u Zagrebu i Ljubljani (1961), u Splitu (1967) itd. Za svoj rad dobio je nekoliko nagrada, od kojih se posebno ističu dvije nagrade grada Zagreba (1957. i 1962) za slikarstvo i scenografiju te nagrada »Vladimir Nazor« za životno djelo (1968).

M. G.

96 SCENA IZ ŠEKSPIROVE KRALJEVSKE DRAME
kombinirana tehnika na papiru, 59 × 52 cm
sign. dlu: Tompa
vlasnik: autor

97 RADOSNA ŠETNJA KOMEDIJAŠA
kombinirana tehnika na papiru,
70 × 78,5 cm
sign. ddu: Tompa
vlasnik: autor

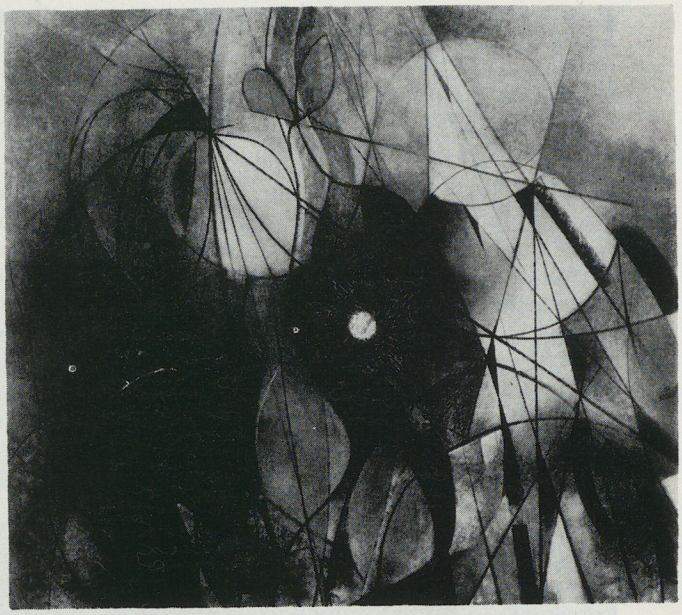

98 HARMONIČNA FANTAZIJA
kombinirana tehnika na papiru,
41,5 × 61,7 cm
sign. dlu: K. Tompa 85
vlasnik: autor

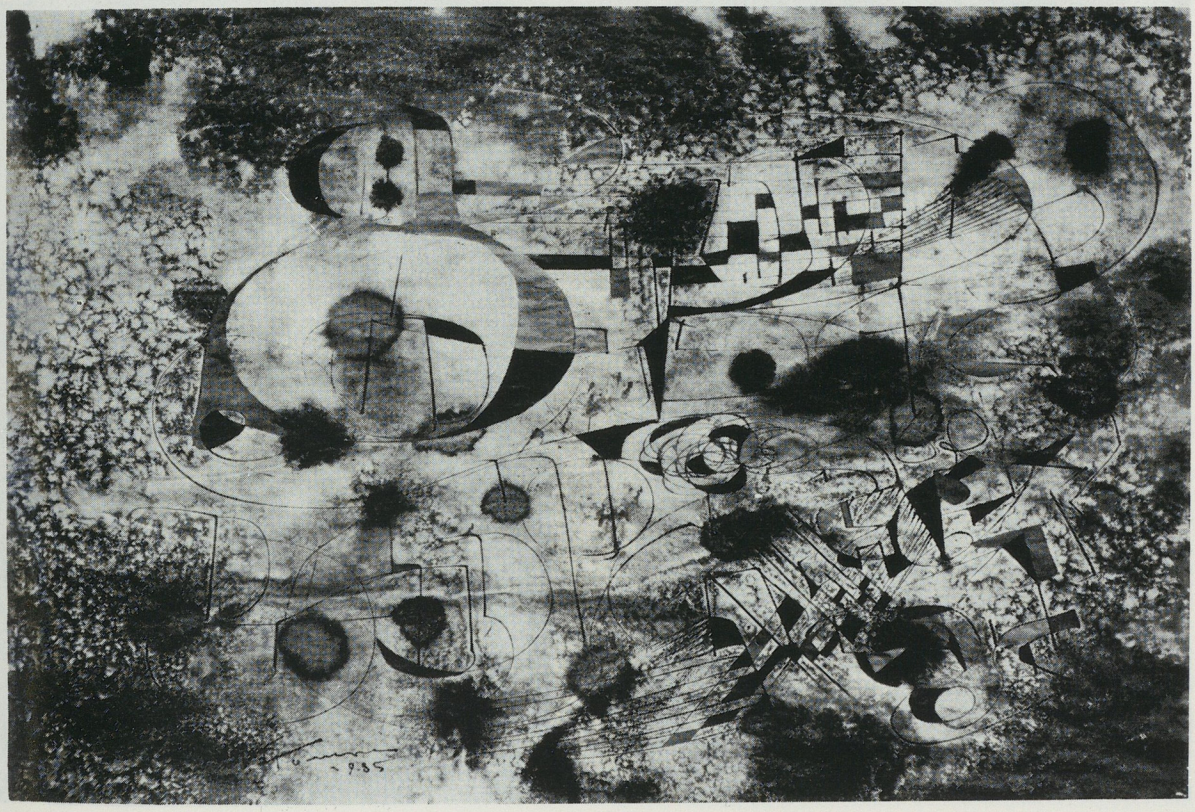

ĐORĐE ANDREJEVIĆ-KUN

Slikar i grafičar. Wroclaw, 31. III 1904 — Beograd, 17. I 1964. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1963.

Početkom prvog svjetskog rata vraća se s roditeljima u Beograd gdje 1920. završava grafički zanat i upisuje se na Umjetničku akademiju (1920—1925). Putuje po Italiji i boravi neko vrijeme u Parizu. Od studentskih dana izuzetno je politički angažiran te kao borac internacionalnih brigada sudjeluje u španjolskom građanskom ratu. Prvu izložbu priređuje 1929. Član je grupe »Oblik« (1931—1933) i jedan od osnivača grupe »Život« (1934). U prvoj fazi njegova umjetničkog djelovanja ne osjeća se socijalna angažiranost, njegovo slikarstvo ostaje u okvirima tadašnje suvremene umjetnosti. Teme su portreti i aktovi kojima očituje suptilnost i promišljanje formalnih slikarskih elemenata (»Autoportret« iz 1929). Predratna zbivanja (borbe u Španjolskoj i njegovo sudjelovanje u njima) unose socijalno-političke elemente u njegovo slikarstvo. Prevladava naracija. Po povratku iz Španjolske objavljuje grafičku mapu »Za slobodu« (1939). Početkom rata po nalogu Partije prelazi u ilegalu, a polovicom 1943. prelazi na slobodni teritorij, gdje je radio u Agitpropu Vrhovnog štaba te tamo dizajnirao državni grb, odlikovanja, novčanice itd. Neposredno poslije rata izdaje mapu grafike »Partizani« (1946). Poslijeratni opus karakteriziraju slike s temama iz borbe i poratne izgradnje (»Kolona«, 1946; »Svedoci užasa«, 1948; »Izgradnja«, 1951) egzaktnog crteža i sa suprostavljanjem svjetlosti i tame. U posljednjem periodu privlači ga veći broj tema: mrtve prirode, pejzaži, portreti, slobodno poimane forme i kromatike. Đorđe Andrejević-Kun nagrađen je za svoj umjetnički i politički rad velikim brojem najviših nagrada i državnih odlikovanja.

M. G.

99 PREDGRAĐE (1931)
ulje na platnu, 55 × 46 cm
sign. ddu: Koun
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

100 AUTOPORTRET (1932)
ulje na platnu, 55 × 38 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

101 PORTRET DJEVOJČICE
ulje na platnu, 82 × 59 cm
sign. dlu: Kun
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

VJEKOSLAV PARAĆ

Slikar. Solin, 2. II 1904. Izvanredni član od 1973, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1981.

Srednju školu polazio je u Splitu. Studirao je na »Kraljevskoj akademiji za umjetnost i umjetni obrt« u Zagrebu (1922—1926). Profesori u crtačkim klasama bili su mu T. Krizman, M. Vanka, J. Kljaković, a u slikarskoj specijalki Lj. Babić. Boravio je kao stipendist francuske vlade u Parizu 1929—1931. (O. Friesz i A. Lhote). Dobiva natječaj za izvedbu fresaka u crkvi na Klisu (1934). U Rimu na Accademia di belli arti 1935. uči tehniku slikanja »a fresco« (kod prof. F. Ferrazzia).

Slikarska djelatnost Vjekoslava Paraća ima obilježja podneblja uz kojeg ga vezuju antička tradicija i njegovi neposredni životni utisci. Od svojih slikarskih početaka koji datiraju u treću deceniju ovog stoljeća, izuzevši plodnu i prštavu fazu crteža i sjajnih spontanih zabilježaka iz životne svakodnevice Pariza, pa do danas, Parać je odano privržen mediteranskom ambijentu. Bilo da radi svježe zabilješke pojavne zbilje koja se nadaje njegovim osjetilima, bilo naknadno, u atelijeru, teži monumentalnosti prizora pretvorenih u nepomično prostorno znakovlje mitskih karakteristika.

Parać je ostvario svoj autohtoni likovni izraz po Babićevu naputku da ne treba slijepo slijediti evropske tokove plastičkih eksperimenata i motiva neprimjerenih našoj sredini. Podudarno sa zemljašima, ali izvan njihovih ideoloških ciljeva, unosio je profinjenim kolorizmom u motive pučkih prizora dostojanstvo, ozbiljnost i meditativnu poetičnost. Njegov intimni realizam slavi impresije životne radosti, a povijesne scene nisu samo puki anakronizam. Parać je zakašnjeli kroničar naše bukoličke tradicije i patrijarhalne sredine koja iščezava pred ubrzanim ritmom modernog doba.

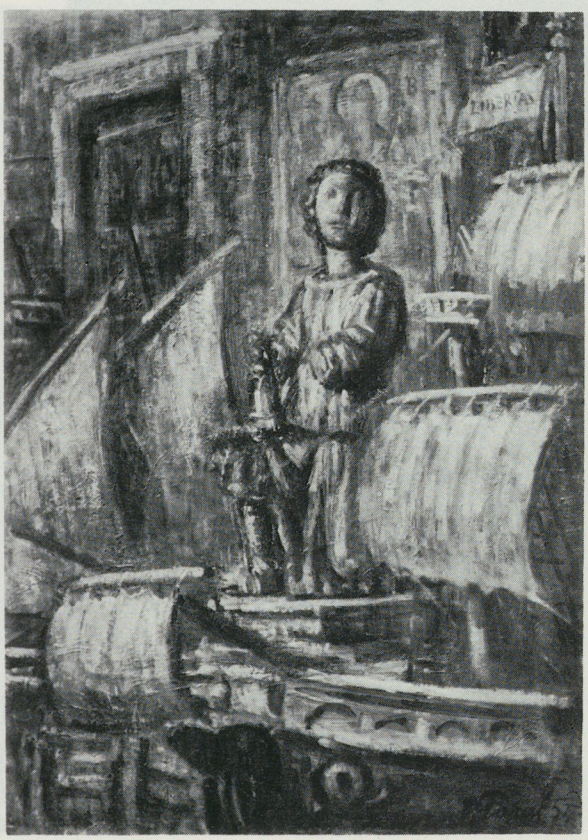

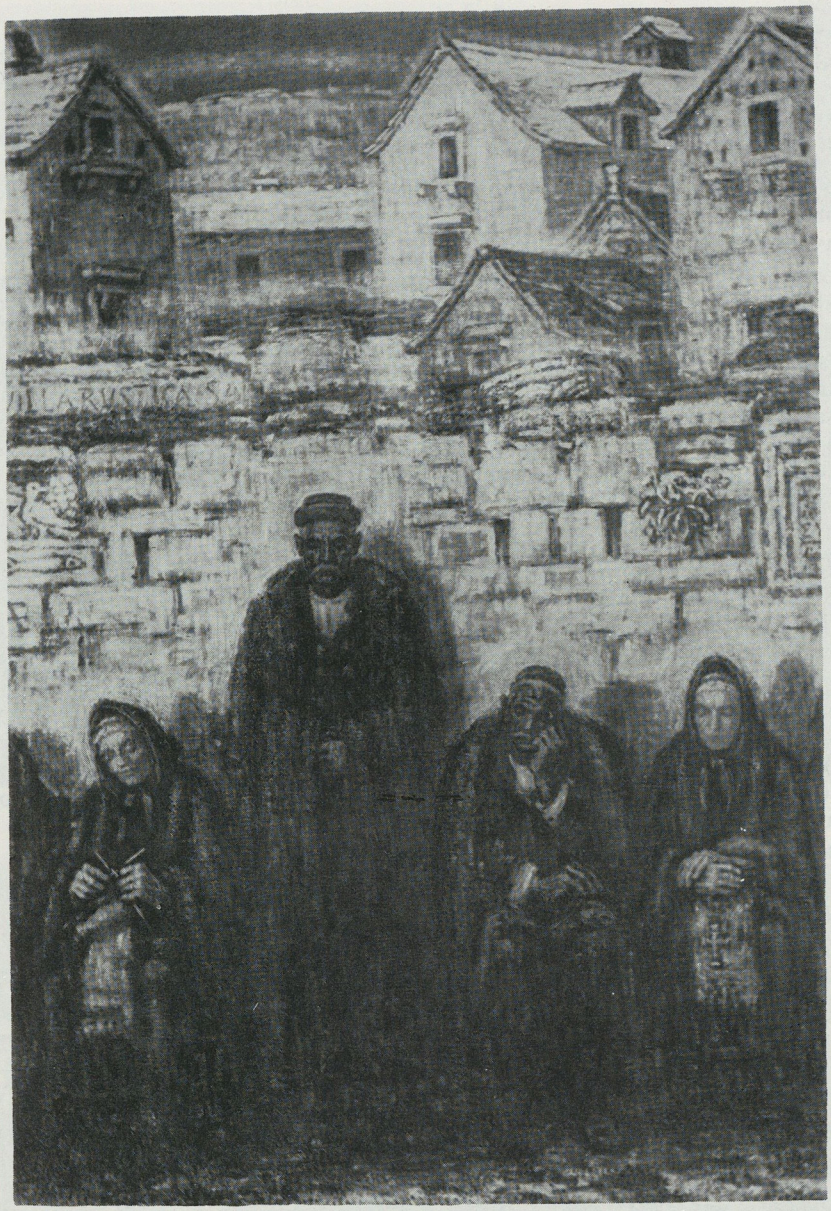

102 STARENICI — OSINI PRID ZIDOM DVORA
ulje na platnu, 130,5 × 89 cm
sign. dlu: V. Parać
vlasnik: autor

Dobitnik je nagrade »Vladimir Nazor« za životno djelo god. 1976. Odlikovan je ordenom rada sa zlatnim vijencem (1961).

Živi i radi u Zagrebu.

D. G.

103 ZLATNI ANĐEO I JEDRENJACI (1974)
ulje na papiru, 64 × 35 cm
sign. ddu: V. Parać 74
vlasnik: autor

104 U INTERIJERU MOG ŠUFITA (1976)
ulje na platnu, 73 × 54 cm
sign. dlu: V. Parać 76
vlasnik: autor

MARIJAN DETONI

Slikar. Križevci, 18. IV 1905 — Zagreb, 11. V 1981. Izvanredni član od 1958, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1963.

Djetinjstvo i gimnazijske dane provodi u Križevcima. Slikarstvo upisuje 1924. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Studira kod prof. F. Kovačevića i Lj. Babića, a »specijalku« završava kod prof. V. Becića (1928).

Početne pozicije Detonijeva slikarstva potječu iz sezanističkog poimanja konstrukcije prostora slike karakterističnog za Proljetni salon. Od povratka u Križevce (1929) produbljuje interes za život sela i provincije, naglašavajući u svojim slikama komičnost i groteskno st, približavajući se svojom poetikom slikarstvu flamanskih genre slikara 16. st. U periodu 1932—1935, član je grupe »Zemlja« te izlaže na njihovim izložbama u Zagrebu i Beogradu. Istovremeno stvara grafičku mapu »Cigla« (1932), a nakon boravka u Parizu (1933) nastaje i druga mapa »Ljudi sa Seine«. Socijalni je moment u ovim grafikama posebno izražen, dok su likovna sredstva u potpunosti podređena temi.

Nakon zabrane »Zemlje« (1935) tendencioznost u Detonijevom slikarstvu polako ustupa mjesto likovnosti, pa čak i ekspresionizmu (»Misli na Španjolsku«, 1936). Odstupanje od čvrsto definirane forme radikalizira Detoni 1938. u dvijema slikama — »Fantazija oronulog zida I. i II« potpuno apstraktnog načina.

Rat ga zatječe u Karlovcu, gdje živi od 1936. do odlaska u partizane 1942, prekinuvši njegovu najkreativniju fazu rada. U partizanima prolazi IV. i V. ofenzivu, viječnik je II. zasjedanja AVNOJ-a i I. zasjedanja ZAVNOH-a. Radovi nastali tokom tih godina nemaju neki određeni stil, oni su registracija zbivanja — dokument. »Prijelaz preko Neretve« (1946) sublimacija je njegovih ratnih viđenja, slikarskog iskustva, a ujedno anticipacija slikarstva poslijeratnog perioda. Pedesetih i šezdesetih godina otvara se enformelu (posebno u crtežima iz 1957—1958), interpretirajući ga kroz vlastita snoviđenja, krećući se zapravo na razmeđu nadrealizma i orfizma.

Od 1945. Detoni je redoviti profesor na Zagrebačkoj likovnoj akademiji.

Marijan Detoni nosilac je više značajnih nagrada kako za svoju umjetničku tako i za društveno-političku aktivnost. Posebno se ističu orden bratstva i jedinstva sa zlatnim vijencem, nagrada AVNOJ-a, orden zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom te nagrada »Vladimir Nazor« za životno djelo.

M. G.

105 BERBA (1931)
ulje na drvu, 62 × 86,5 cm
sign. dlu: 1931 Detoni M.
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

106 ČEŠLJANJE SIJENA (1938)
ulje na platnu, 70 × 95 cm
sign. dlu: Detoni
vlasnik: Vinko Hotko, Zagreb

107 KOLODVOR (1939)
ulje na platnu, 55 × 68,5 cm
sign. ddu: Detoni 1939
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

EDO KOVAČEVIĆ

Slikar. Gospić, 16. XI 1906. Izvanredni član od 1977, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1986.

Živi u Zagrebu od 1909. gdje završava Umjetničku akademiju 1930. Boravio je kao stipendist u Parizu. Privlače ga djela rane renesanse, poglavito lirski kolorizam fra Angelica. Uz mnogobrojna studijska putovanja po Evropi, posjećuje New York i Japan.

Prvi put izlaže 1932. u grupi »Zemlja« sve do njezina ukinuća 1935. Od 1936. do 1940. izlaže s grupom hrvatskih umjetnika, a od 1945. do danas izlaže na mnogim grupnim izložbama u zemlji i inozemstvu. Od samostalnih izložbi izdvojiti je izložbu u Gradskoj galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu (1964) i retrospektivnu izložbu u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu (1978).

U zemljaškoj fazi njeguje plošnu koncepciju slike i razvija profinjeni kolorizam (»Barutanski jarak«, 1932; »Kožarska ulica«, 1934) koji dosižu klasičnu punoću u modroj gami (»Začretje«, 1941; »Louvre«, 1958) i raspliće se u bogatom koloristićkom intenzitetu u mrtvim prirodama i pejzažima (»Zimska radost«, 1973; »Klanječki vinogradi«, 1981). Uz ulje intenzivno se koristi pastelima, a temu zagrebačkih krovova izvodi vlastoručno u tehnici tapiserije (1964). Uz atelijerski rad u posljednja dva decenija koloristički razrađuje atmosferu zagorskog krajolika. U Kovačevićevu slikarstvu neprekidno se osjeća traženje jednostavne monumentalnosti.

S istančanim senzibilitetom za kompoziciju boja i oblika u prostoru ostvaruje mnoge izložbe, likovne postave muzeja, te niz kazališnih scenografija. Od 1934. do 1948. radi i kao nastavnik likovnog odgoja u Zagrebu, a kasnije kao likovni suradnik muzeja i galerija (1965).

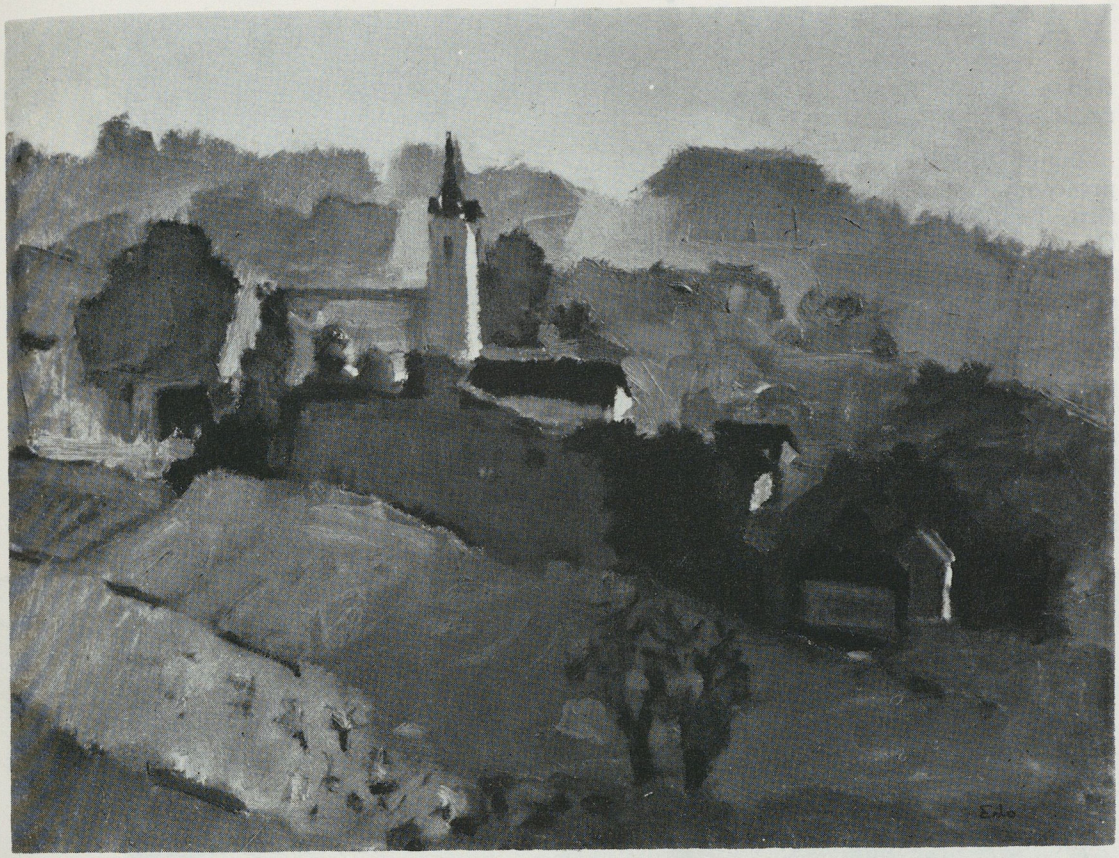

108 ŠESTINE U MAGLI (1975)
ulje na drvu, 47,7 × 63 cm
sign. ddu: Edo
vlasnik: autor

Od mnogobrojnih nagrada i priznanja, dobitnik je nagrade »Vladimir Nazor« za životno djelo 1982. god. Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu izdala mu je monografiju: R. Ivančević: Edo Kovačević, Zagreb 1984.

Živi i radi u Zagrebu.

D. G.

109 BUBICA U PRIRODI (1977)
ulje na platnu, 68,7 × 83 cm
sign. gdu: Edo
vlasnik: autor

110 LJERKA (1977)
ulje na platnu, 47,7 × 39 cm
sign. ddu: Edo
vlasnik: autor

VANJA RADAUŠ

Kipar. Vinkovci, 29. IV 1906 — Zagreb, 24. IV 1975. Redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1947.

Zagrebačku akademiju likovnih umjetnosti pohađao je u periodu od 1924. do 1930. kod profesora R. Valdeca, R. Frangeša-Mihanovi-ća i I. Meštrovića. Studije nastavlja u Parizu. Te biografske činjenice naznačuju donekle i ishodišne točke Radauševa kiparstva. On je, s jedne strane, Meštrović i, s druge, po temperamentu izražajnosti Rodin. Boravak u Parizu ne prekida Radauševe dodire sa Zagrebom, redovito izlaže i približava se grupi »Zemlja«, čijim članom postaje 1932. Socijalna tematika kojom se sve češće bavi nije za njega samo izraz idejnog prihvaćanja stavova poteklih iz »Zemlje«, već su to teme koje ga u potpunosti angažiraju emotivno i omogućuju njegovu snažnu temperamentu da se plastično izrazi. S Jozom Turkaljem 1939. izrađuje »Spomenik palim borcima I. svjetskog rata« na Mirogoju. Ratna kalvarija, naravno, ne ostavlja ni Radauša po strani. U ljeto 1943. odlazi u partizane. Do kraja rata prolazi mnoge krajeve bilježeći ratna događanja. Tada nastaje ma-pa grafike »Mi pamtimo!«. Tijekom toga perioda neprestano se vraća ciklusu »Petrica Kerempuh«, započetom još 1942, a završenom 1955. Taj ciklus nije samo ključan za razumijevanje cjelokupna Radauševa rada

111 ŽENA IZ POKUPLJA (1939)
mramor, vis. 45 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

112 ŽETELICA (1936)
bronca, vis. 27,5 cm
vlasnik: Gliptoteka JAZU, Zagreb

113 JURAJ KRIŽANIĆ
bronca, vis. 148 cm
vlasnik: Gliptoteka JAZU, Zagreb

nego je njegovo značenje jednako Krležinim »Baladama Petrice Kerempuha« u našoj poslijeratnoj umjetnosti. Odmah po završetku rata postaje profesor na Zagrebačkoj likovnoj akademiji, a 1947. promoviran je za majstora kipara, te od tada vodi majstorsku kiparsku radionicu. Strave proživljenog rata buknule su, osim u grafici, i u ciklusu »Tifusari« (1958). Bezizlaz, bespomoćnost, beznađe i bezumlje progovaraju kroz formu tih likova u svojoj ogoljelosti. To nisu više samo skulpture koje se doživljavaju vizualno i taktilno, one djeluju na sva osjetila, to je potpun, strašan, doživljaj rata. Ciklus koji slijedi jest »Panopticum croaticum«. Likovi tragičnih ličnosti hrvatske prošlosti izrađeni u bojanoj sadri vrlo su reski, oštri. Nemilosrdno napadaju, vrijeđaju, izazivaju, osjetila, emocije. Posljednji je Radaušov ciklus »Čovjek i krš« (1964).

M. G.

PETAR LUBARDA

Slikar. Ljubotinj, 27. VII 1907 — Beograd, 13. II 1974. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1966.

U Splitu i Sinju pohađao je srednju školu, a 1925. upisao je Umjetničku školu u Beogradu. Već 1926, dakle nakon nekoliko mjeseci, odlazi u Pariz gdje ostaje šest godina. U tom periodu izlaže na Salonu nezavisnih (1927), te na Izložbi grupe jugoslovenskih umetnika (1928). Prvu samostalnu izložbu ostvaruje 1929. u Rimu (Casa d' arte Bragalia), drugu, godinu dana nakon povratka iz Pariza (1933), u Francuskom klubu u Beogradu, a treću u Beogradskom umjetničkom paviljonu. Za boravka u Beogradu sudjelovao je i na nizu kolektivnih izložaba.

Godine 1938. napušta Beograd i do 1940. boravi ponovo u Parizu, a ratne godine provodi u zarobljeništvu. Već u tom razdoblju (1926—1941) kroz Lubardina djela progovara unutarnja borba i rastrganost snažne ličnosti, sapeta u čvrstu, zbijenu formu. U početku kolorit je prigušen, no postupno jača svjetlost te su kontrasti naglašeniji, da bi se na kraju toga prijeratnog perioda najavila orijentacija prema čistoj boji.

Nakon oslobođenja slikar odlazi na Cetinje, odakle se vraća u Beograd tek 1950. godine. Njegova samostalna izložba 1951. u Galeriji »ULUS-a« predstavlja prekretnicu ne samo za Lubardino stvaranje nego i za naše slikarstvo uopće. Boja koja je služila kao akcent stupa u prvi plan, dolazi do rastvaranja predmetnosti, emancipacije boje i linije u odnosu na predmet. No, ono što predstavlja Lubardinu posebnost je uvijek nazočna veza »apstraktnog« s realnim. M. Protić naglašava: »Ako je za njegovu figurativnost bila značajna doza apstrakcije, za njegovu apstraktnost osoben je element stvarnog«. U ovom su opusu na čudesan način sapete suprotnosti (figurativno-apstraktno, individualno-opće, prošlo-sadašnje, nacionalno-univerzalno); one ne nestaju prevladane jedna drugom, već žive u stalnoj napetosti i jedinstvu.

Lubarda je izlagao ne samo u zemlji već vrlo često i s velikim uspjehom i u inozemstvu (Pariz, London, Rim, New Delhi, Bombay). Poznati kritičar G. Argan proglasio ga je našim najvećim slikarom.

M. G.

114 IZ SREMA (1938)
ulje na platnu, 49,5 × 64 cm
sign. dlu: Lubarda 1938.
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

115 MOTIV IZ CRNE GORE (1949)
ulje na platnu, 80 × 64,5 cm
sign. dlu: Lubarda
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

116 SUNCE NAD KOTOROM (1952)
ulje na platnu, 81 × 100 cm
sign. ddu: Lubarda 1952
vlasnik: Dr. Dragovan Šepić, Zagreb

ISMET MUJEZINOVIĆ

Slikar. Tuzla, 2. XII 1907 — Tuzla, 1985. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1963.

Gimnaziju je pohađao u Tuzli i Sarajevu, a 1925. upisao se na Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu, gdje specijalizira fresko slikarstvo kod prof. Joze Kljakovića. Prvu samostalnu izložbu priređuje već na drugoj godini studija u Sarajevu, te za izložene radove dobiva vrlo pohvalne kritike. Studije završava 1929. Nakon toga odlazi u Beograd, te tamo tokom 1930. radi u Centralnom press-birou. Ubrzo iz Beograda odlazi u Pariz i kasnije u Marseille, gdje uči francuski, studira povijest umjetnosti, posjećuje ateliјere Lhota i Ortiza. U Parizu se druži s krugom jugoslavenskih umjetnika i intelektualaca koji su u to vrijeme tamo (S. Aralica, A. Motika, P. Bastajić, V. Radauš, S. Kovačević-Tajčević i drugima). U Zagreb se vraća 1933. te se fasciniran volumenom neko vrijeme intenzivno bavi skulpturom. Nakon odsluženja vojnog roka (1935) neko vrijeme radi u Splitu s Grgom Antuncem i Ivom Lozicom, a već 1936. odlazi u Sarajevo gdje živi do odlaska u partizane 1941.

Već od svojih najranijih radova Mujezinović izražava snažan socijalni angažman i oštru kritičnost naspram zbilji društva koje ga okružuje. Neposredno reagirajući perom i olovkom grooszovskom oštrinom ukazuje na besciljnost i nastranost sustava. U predratnim godinama organizira u Sarajevu grupu »mladih« umjetnika s kojima izlaže, a dosljedno svojem angažiranom poimanju umjetnosti sudjeluje u osnivanju umjetničkog udruženja »Collegium artisticum« koje različitim sredstvima umjetničkog izražavanja želi djelovati na izmjenu stvarnosti. Ratnih godina djeluje ne samo kao borac već i kao umjetnik. Uređuje dvoranu I. zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću, slika portrete

vijećnika, priprema propagandni materijal. Prvih poslijeratnih godina intenzivno sudjeluje u kulturnom i likovnom životu Sarajeva (1945—1953); osnivač je Škole za likovnu umjetnost, Udruženja likovnih umjetnika BiH i Saveza likovnih umjetnika Jugoslavije.

M. G.

117 PRED CRKVOM (1938)
ulje na platnu, 69,5 × 49 cm
sign. dlu: Ismet
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

118 GLAVA BOSANCA (1941)
crayon na papiru, 32 × 25 cm
sign. dlu: I. Mujezinović 941
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

119 PORTRET V. ČALDAROVIĆA
ulje na platnu, 76,5 × 90 cm
vlasnik: obitelj Čaldarović, Zagreb

FRANO ŠIMUNOVIĆ

Slikar. Dicmo, 10. X 1908. Izvanredni član od 1963, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1979.

Sin je hrvatskog književnika Dinka Šimunovića. Osnovnu i srednju školu završava u Splitu i zapošljava se u Pomorskoj upravi. Godine 1929. seli s obitelji u Zagreb gdje započinje studij na arhitektonskom odjelu Tehnološkog fakulteta. Ubrzo prelazi na Akademiju likovnih umjetnosti. Slikarstvo studira u klasi prof. Ljube Babića. Neposredno po završetku studija (1934) na inicijativu svojega profesora, a uz financijsku pomoć Ivana Meštrovića i brodovlasnika Bože Banca, dobiva stipendiju koja mu omogućuje boravak i studij u Španjolskoj. U muzejima i galerijama Madrida kopira djela Goye i Velasqueza, a tokom šetnji gradom mnogobrojnim crtežima bilježi scene života madridskog predgrađa.

Vrativši se 1935. u Zagreb priređuje prvu samostalnu izložbu u galeriji »Ulrich« izloživši kopije i crteže nastale u Španjolskoj. Usprkos neuobičajenosti takve izložbe, kritika, a posebno Ljubo Babić, nalaze mnoge riječi pohvale za izložene radove. Tema života ljudi zagrebačkog predgrađa nadovezuje se na one španjolskog podneblja. Od tada Šimunović sve češće boravi u rodnom kraju, Dalmatinskoj zagori, gdje nastaju njegovi prvi radovi s motivima kamenjara, koji ubrzo postaju dominantna njegova slikarstva. Ljudske figure koje se u početku sporadično pojavljuju na tim pejzažima, s vremenom se gube, a ostaju samo »međe« i »baštine« kao tragovi čovjeka u prirodi. Nakon II. svjetskog rata objavljuje mapu crteža nazvanu »Pod okupacijom«, a 1949. nastaje slika »Kolona«, nastala pod dojmom stradanja i patnji naroda. Poslije 1954. u slikarstvu Frane Šimunovića dolazi do sažimanja motiva koji se gotovo svodi na nivo znaka i simbola. Izlagao je na većem broju skupnih i samostalnih izložaba u domovini i inozemstvu. Retrospektivna izložba Frane Šimunovića održana je 1978. u Zagrebu.

Frano Šimunović dobitnik je većeg broja značajnih nagrada i priznanja, među kojima se posebno ističu I. nagrada »Plavog salona« u Zadru (1957), nacionalna nagrada »Guggenheim« (1958), nagrada »Vladimir Nazor« (1961) i nagrada »Vladimir Nazor« za životno djelo 1972.

M. G.

120 KAMENJE VISINA (1980)
ulje na platnu, 120 × 124 cm
sign. dlu: F. Šim.
vlasnik: autor

121 PREOBRAŽAJ U ZAGORI (1981)
ulje na platnu, 116 × 124 cm
sign. dlu: F. Šim.
vlasnik: autor

122 SJENE SKRIVENIH OBLIKA (198
ulje na platnu, 134 × 183 cm
sign. dlu: F. Šim.
vlasnik: autor

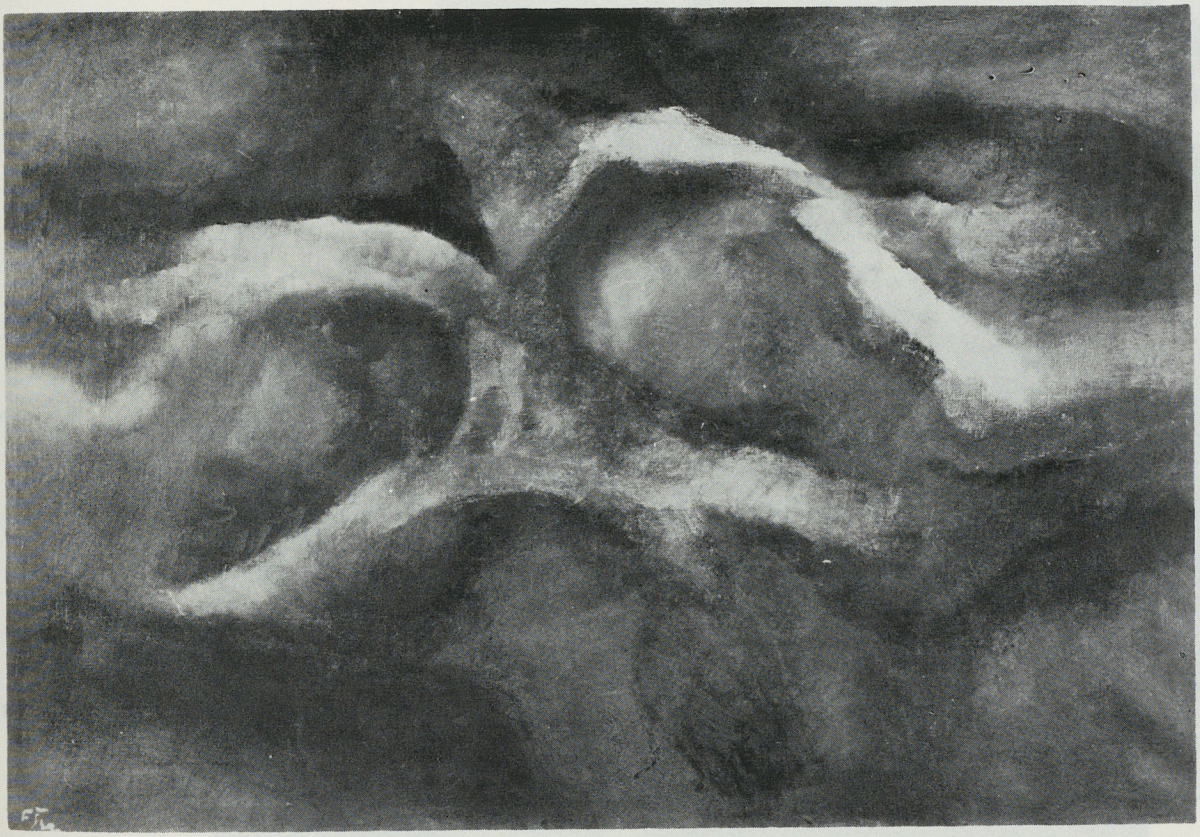

SLAVKO ŠOHAJ

Slikar. Zagreb, 8. VI 1908. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Studirao je na Umjetničkoj akademiji u Zagrebu 1926—1931. (Lj. Babić i Vl. Becić). Boravio je kao stipendist francuske vlade u Parizu (1931—1932). Izlaže kao gost »Grupe trojice« (Babić-Becić-Miše) 1934. Kasnije izlaže u Grupi hrvatskih umjetnika. Boravio je oko dva mjeseca u Parizu (1939). Sudjeluje na XXIII. bijenalu u Veneciji (1942). Nakon rata izlaže redovito na izložbama Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske, a isto tako, uz Internacionalnu izložbu moderne umjetnosti u Rusiji, Poljskoj i Čehoslovačkoj i gotovo svim zemljama zapadne Evrope.

Radio je kao likovni suradnik u Arheološkom muzeju u Zagrebu (1935—1966). U maloj likovnoj biblioteci »Naprijed« izašla mu je monografija (1962) s tekstom prof. Grge Gamulina.

Šohaj je jedan od najtipičnijih predstavnika zagrebačke slikarske škole. Gradio je svoj likovni izraz na iskustvima P. Cézanneа i H. Matissa. Dekorativna iskustva unutar viđenog predmetnog svijeta transformira u VI. deceniji do drugačije koncepcije slike. Motiv zadržava kao osnovicu za svoje kolorističke, konstruktivne i dekorativne oblikovne postupke. On vizualne predmetne elemente raščlanjuje u čisto likovni jezik, poštujući plošnu dvodimenzionalnu površinu platna. Šohaj u svojim portretima, mrtvim prirodama, interijerima i vedutama zagrebačkog sutona i u pejzažima s mora traga za znacima harmoničnog i intimističkog odnosa s izvanjskim svijetom. Rezultat su umjetničke tvorevine profinjene tonske simbolike i suzdržanog koloristićkog sklada.

Dobitnik je nekoliko značajnih priznanja za svoje likovno stvaralaštvo. Odlikovan je ordenom rada sa zlatnim vijencem. Primio je 1969. nagradu »Vladimir Nazor«, za najbolje djelo godine. A 1979. dobio je nagradu »Vladimir Nazor» za životno djelo.

Živi i radi u Zagrebu.

D. G.

123 CRVENI BUKET (1967)
ulje na platnu, 102 × 110 cm
sign. dlu: Šohaj, ddu: 1967
vlasnik: autor

124 LUBENICA (1968)
ulje na platnu, 83 × 97 cm
sign. ddu: Šohaj/1968
vlasnik: autor

125 ČAŠA NA ZELENOJ DRAPERIJI (196
ulje na platnu, 75 × 88 cm
sign. gdu: Šohaj
vlasnik: autor

KSENIJA KANTOCI

Kiparica. Trebinje, 9. VII 1909. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1979.

Studirala je u kiparskoj školi Državne umjetničke akademije u Zagrebu 1933—1937. (F. Kršinić, I. Kerdić, R. Frangeš-Mihanović). U javnosti se pojavljuje 1940. na Prvoj godišnjoj izložbi hrvatskih umjetnika.

Jedan je od pionira apstraktnih formi u kiparskom izrazu pedesetih godina. Njezine figure seljanki iz Dalmatinske zagore preobražene su u simbole mitske evokacije mediteranske tradicije; rustikalno i čvrsto oblikovane podsjećaju na drevne toteme magijskog značenja. Skulpture u svojoj jednostavnoj strogosti masa kriju neku unutrašnju sapetu snagu koja govori o žilavoj istrajnosti materije i njezine bezglasne duhovne egzistencije. One su nijemi svjedoci neke uporne tvoračke volje, znameni nepoznate zbilje kojoj ne slutimo bit preko izvanjskih opisnih elemenata. Postoje same po sebi i za sebe, nedostupne i hermetične na prvi pogled.

Ksenija Kantoci se tematski i morfološki postupno mijenja. Pomaci nisu linearni, već se poput korijenja granaju i šire u dubinu njezina oblikovnog htijenja. Ikonografski se oslanja na našu tradiciju, ali bez folklorne ili regionalne deskriptivnosti. Zbiti masivni volumeni sadržavaju ljepotu plastične misli. Izražava srž motiva, bori se s njim dok izrasta iznutra, iz jezgre, materije, napinje plohe i bridove, ostvaruje neizrečeno u materijalu i dopušta da muklo odjekuje u svojoj nepomičnoj strogosti mase. Kantocijeva je to ostvarila epskom kiparsokm metrikom. Sva ta obilježja sugeriraju nam da u monolitnoj jezgri njezina opusa prepoznamo antropomorfnu plastičnu nit i toplinu kojoj je prožeto njezino stvaralaštvo.

Kantoci je dobitnica ordena rada sa zlatnim vijencem 1961; godišnje nagrade »Vladimir Nazor« 1972. i nagrade »Vladimir Nazor« za životno djelo 1985. Moderna galerija priredila joj je u Zagrebu retrospektivnu izložbu 1985. godine.

D. G.

128 SIZIF (1977/1981)
drvo, vis. 50,5 cm
vlasnik: Galerija suvremene umjetnosti, Zagreb

126 TORZO (1969/71)
drvo, vis. 63 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

127 OTOČANKE (1979/80)
drvo, vis. 49 cm
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

GABRIJEL STUPICA

Slikar. Dražgoše, 21. III 1913. Dopisni član izvan radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1966.

Osnovnu školu pohađa u mjestu Mošne kraj Radovljice, a gimnaziju u Ljubljani nakon koje se upisuje na Likovnu akademiju u Zagrebu (1931) gdje su mu profesori M. Vanka, J. Kljaković, O. Mujadžić i Lj. Babić. Godinu dana po završetku akademije (1937) posjećuje veliku izložbu Ticijana u Veneciji, a 1939. izložbu remek-djela iz muzeja Prado u Ženevi. U to vrijeme sudjeluje na prvim grupnim izložbama u Mariboru i Zagrebu. Poslije rata (1946) portretira maršala Tita, a iste godine postavljen je i za redovitog profesora na novoosnovanoj Ljubljanskoj likovnoj akademiji te se zbog toga seli iz Zagreba (gdje je živio od upisivanja na Akademiju) u Ljubljanu.

Stupičino slikarstvo ima svoje korijenje u zagrebačkoj tonsko-koloristočkoj školi, no on već u svojim najranijim radovima izražava snažnu sklonost k redukciji motiva i forme, koja mnogo jače dolazi do izražaja u njegovoj »tamnoj« fazi pedesetih godina kada dolazi do »obespredmećivanja« forme, kada on više ne slika »nešto«, već likovnim sredstvima oslikava psihološko i duhovno stanje. Krajem pedesetih godina (1957) Stupica ulazi u »bijelu fazu«, kad se do tada korištena kromatska lepeza sužava na bijelu boju kao osnovnu, koristi se kolažem a formu ostvaruje linijom svodeći svoj izraz na grafičko perforiranje bijele površine. Karakteristično je za Stupičin opus da je on u svakoj fazi išao do kraja, to jest iscrpio je sve mogućnosti koje mu je određena vrsta izraza pružala i tek onda kretao dalje.

129 DJEČAK S LUBENICOM
ulje na platnu, 64,5 × 54 cm
sign. gdu: St. G.
vlasnik: obitelj Pučar, Zagreb

130 LAMPIONI
ulje na platnu, 84 × 61 cm
vlasnik: obitelj Pučar, Zagreb

131 JASMIN (1942)
ulje na drvu, 53 × 70,5 cm
sign. gdu: Stupica G.
vlasnik: obitelj Pučar, Zagreb

Gabrijel Stupica uz vrlo intenzivan pedagoški rad na Ljubljanskoj likovnoj akademiji sudjeluje na većem broju skupnih izložaba, a u nekoliko navrata sudjeluje na Venecijanskom bijenalu. Prvu samostalnu izložbu priređuje u Galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu, a retrospektivnu izložbu 1968. u Modernoj galeriji u Ljubljani. Svim je svojim istupima u domovini i u inozemstvu pobudio vrlo veliko zanimanje likovne kritike i publike te svakako stoji konstatacija Zorana Kržišnika da je Gabrijel Stupica »jedan od najoštrije profiliranih ličnosti poslijeratnog umjetničkog kruga i ujedno jedan od najzanimljivijih predstavnika ekspresionizma u svijetu«.

Stupica je tri puta nagrađen Prešernovom nagradom, a 1960. dobio je nagradu Solomona R. Gugenheima.

M. G.

VOJIN BAKIĆ

Kipar. Bjelovar, 5. VI 1915. Izanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Likovnu akademiju završio je u Zagrebu (1939), specijalni je kiparski tečaj polazio kod profesora Frana Kršinića. Prvi put izlaže iste te godine na izložbi »Zagrebački umjetnici« zajedno s Ksenijom Kantoci i Kostom Angeli-Radovanijem, prvu pak samostalnu izložbu priređuje 1940. u Bjelovaru, gdje izlaže crteže, skice i aktove u kamenu. Ti prvi Bakićevi radovi nalaze se u tenziji između utjecaja Kršinića kao neposrednog učitelja i neodoljive privlačnosti Maillolove skulpture. Najveći dio Bakićeva kiparskog opusa pripada, naravno, poslijeratnom razdoblju. Neposredno po završetku rata radi portrete I. G. Kovačića (jedno od najvrednijih djela našeg socrealističkog kiparstva, 1946) i S. S. Kranjčevića (1948). Tijekom 1947. radi na prvoj javnoj narudžbi »Spomenik strijeljanim u Bjelovaru«. Proces oznakovljenja forme već se jasno ukazuje u skulp-

132 RAZLISTANA FORMA (1958)
bronca, v. 80 × š. 32 cm
vlasnik: autor

133 RAZLISTANA FORMA (1958)
bronca, v. 84 × š. 69 cm
vlasnik: autor

134 SVJETLONOSNI OBLICI (1964)
nerđajući čelik, v. 230 × š. 133 × d. 82 cm
vlasnik: autor

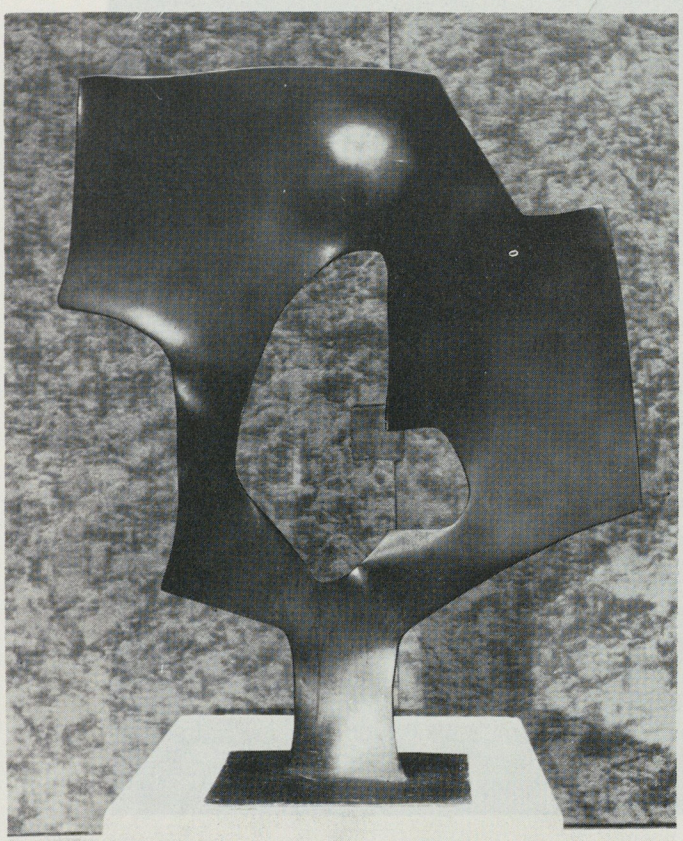

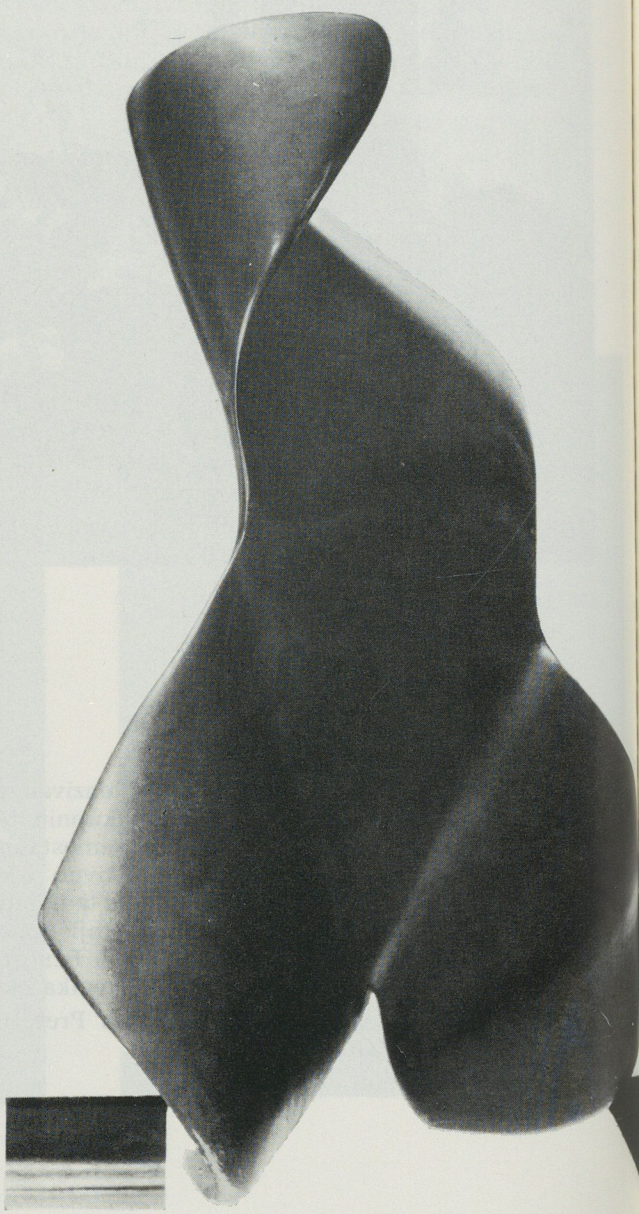

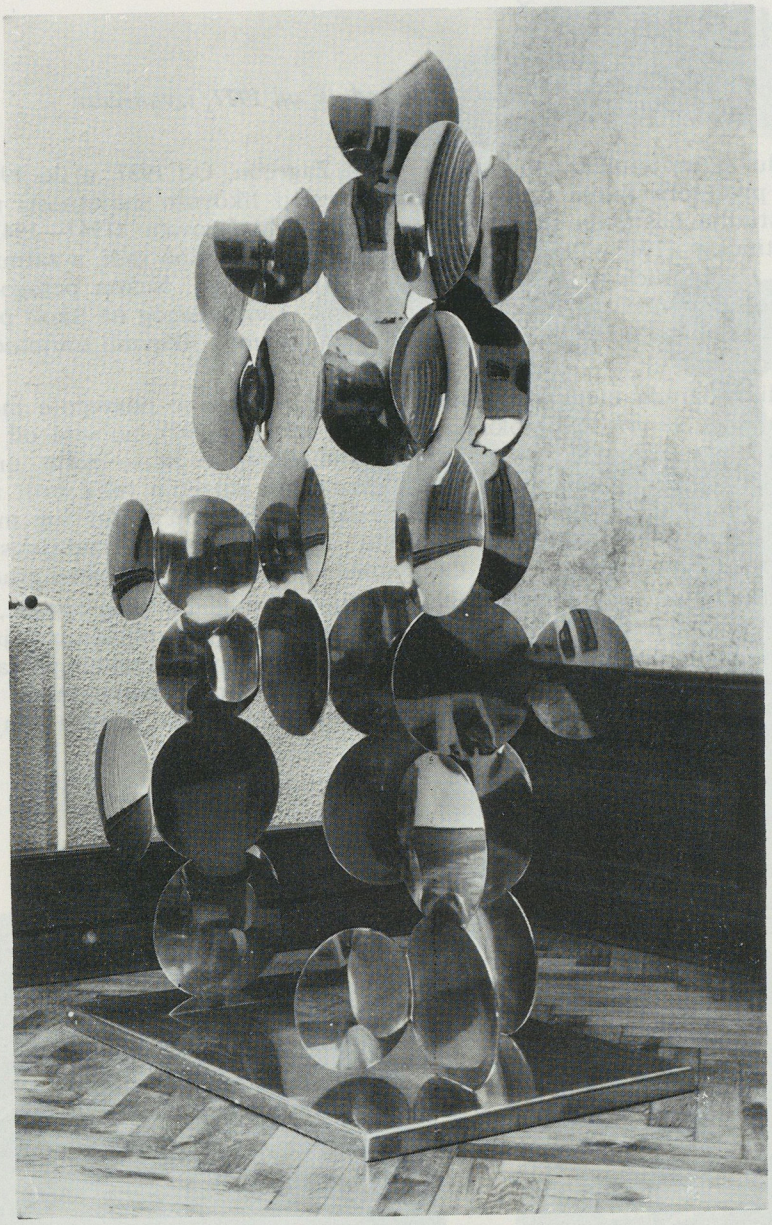

turi »Bik« (iz 1950) i još čvršće u skicama za spomenik Marxu i Engelsu (1950—1953), koji zbog izazvanih reakcija nije nikad izveden. Pedesete godine su u znaku serije aktova, torza i glava, koji definiraju njegova dotadašnja traženja. Negaciju skulpturalnog volumena iskazuje serijom »Razvijene površine« (1960—1964), a ciklusom »Svjetlosni oblici« ostvaruje nizove vibrantnih membrana svodeći skulpturu gotovo na granicu materijalnog. Upravo prilikom rada na tom ciklusu počinje se koristiti nerđajućim čelikom, kojim kasnije oblikuje »Spomenik revoluciji« u Kamenskom (1958—1968), na Petrovoj gori, ali i još neke javne spomenike.

Nagradu »Vladimir Nazor« za životno djelo dobio je 1980.

M. G.

ŽELIMIR JANEŠ

Kipar i medaljer. Sisak, 12. XII 1916. Član suradnik od 1977, izvanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1983.

Srednju školu za umjetnički obrt završio je u Zagrebu. Od 1937. a do 1941. studira kiparstvo kod profesora Frane Kršinića na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Po završetku studija nastavlja specijalku kod Ivana Meštrovića (1941—1942), te kod Antuna Augustinčića (1945—1946). Nekoliko godina samostalno radi, a zatim (1950) postaje suradnik F. Kršinića u njegovoj majstorskoj radionici. Nakon petogodišnjeg rada u Kršinićevoj radionici djeluje od 1955. do 1961. kao pedagog na Školi primijenene umjetnosti u Zagrebu, a od 1961. profesor je na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Od 1960. godine (izrada medalja »Vladimir Nazor«) Janeš se posvećuje medaljama i plaketama. Umjetnik se vrlo rano okušao u medaljerstvu (1937), no više od dva desetljeća ono je za njega bilo ipak sekundarno. Opredijelivši se za to polje umjetničkog djelovanja, Janeš stvara u relativno kratkom razdoblju izuzetno velik broj radova kojima se svrstava u red naših najznačajnijih medaljera. Intimni svijet tog medija, čije tradicionalne forme često narušava težeći što jačoj i jasnijoj izražajnosti, podiže umjetnik na razinu monumentalnosti, čvrstoćom i tektoničnošću kojom gradi formu.

»Svojom bogatom aktivnošću i kompleksnošću svog medaljerskog opusa«, naglašava dr. V. Zlamalik, »Janeš je u našem vremenu preuzeo i dostojno vrši ulogu koju je nekad imao Ivo Kerdić. On je ne samo pasionirani likovni kroničar suvremenih zbivanja na političkom, gospodarskom, kulturnom i umjetničkom planu nego istovremeno i nezamjenjiv likovni pedagog, koji je animirao, oduševio i odgojio niz mladih umjetnika za ovu granu sitne plastike«.

Želimir Janeš imao je niz samostalnih izložaba u zemlji: Zagreb, Sisak, Karlovac, Split, Ljubljana, Vinkovci, Našice, Prizren, a sudjelovao je i na međunarodnim izložbama: Pariz, Bagdad, Prag, Bratislava, Köln, Barcelona.

M. G.

135 ISTRA (1969)
bronca, 75 × 71 cm
vlasnik: autor

136 ANTE TOPIĆ MIMARA (1971)
bronca, ∅ 12,8 cm
vlasnik: autor

137 ŠEGRT HLAPIĆ I GITA (1971)
bronca, vis. 18 cm
vlasnik: autor

ZLATKO PRICA

Slikar. Pečuh, 26. VI 1916. Izvanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1981.

Pet godina nakon rođenja seli iz Pečuha s roditeljima u Zagreb gdje pohađa osnovnu i srednju školu. Nakon mature 1936. upisuje se na Akademiju likovnih umjetnosti; studira akt kod prof. Omera Mujadžića, a specijalku završava u klasi prof Ljube Babića (1940). Prvu samostalnu izložbu priređuje u Umjetničkom paviljonu ožujka 1941. Po okupaciji, u srpnju iste godine uhapšen je zbog svojih naprednih opredjeljenja i zatvoren sve do prosinca u ustaškom logoru Danica u Koprivnici. Tokom zatvoreništva, usprkos strašnoj situaciji u kojoj se našao, bilježi zbivanja oko sebe. Iz tih crteža, zabilježbi, nastaje 1947. grafička mapa naslovljena »Ljudi iz logora Danica«. U periodu od puštanja iz logora i bijega u partizane (1943) živi u Samoboru. Na oslobođenom teritoriju ostvaruje u suradnji s Edom Murtićem niz krajnje ekspresivnih ilustracija poeme »Jama« I. G. Kovačića, a prilikom održavanja III. zasjedanja ZAVNOH-a u Topuskom (1944) izrađuje veliku fresku. Istovremeno bilježi crtežom užase rata, veličinu i hrabrost narodnog otpora. Ciklus tih ratnih crteža izlaže na značajnoj »Prvoj izložbi umjetnika partizana« u Splitu. Završetkom rata započinje vrlo intenzivnu izlagačku aktivnost koja traje sve do danas. Za rad Zlatka Price od posebne je važnosti boravak u Indiji (1952), kad se susreće sa staroindijskim freskama čiji je plošni kolorizam odredio značajnu fazu njegova stvaranja. Grafičku mapu »8 litografija u boji« izdaje 1958. kad dobiva izuzetno značajnu nagradu za grafiku na bijenalnoj izložbi »Bianco e nero« u Luganu (1957). U izdanju nakladne kuće L. Detullio iz Milana objavljena je monografija »Prica trentacinque anni di pittura« autora M. Valescchija i C. Massona. Isti izdavač objavljuje 1970. mapu »Opera grafica (1952—1969)«, Zlatko Prica dobitnik je čitavog niza vrlo značajnih nagrada i priznanja, među kojima se posebno izdvajaju »nagrada grada Zagreba« 1960, nagrada »Vladimir Nazor« za 1971, nagrada za slikarstvo 8. zagrebačkog salona 1973, nagrada MASSA »Fiorino d' Oro« u Firenzi, 1977, te 1981. nagrada za životno djelo »Vladimir Nazor«.

M. G.

139 DIPTIH (1983)
ulje na platnu, 110 × 260 cm
sign. ddu: Prica 83.
vlasnik: autor

138 COPPA DI LEITE (1983)
ulje na platnu, 131 × 130 cm
sign. ddu: Prica 83.
vlasnik: autor

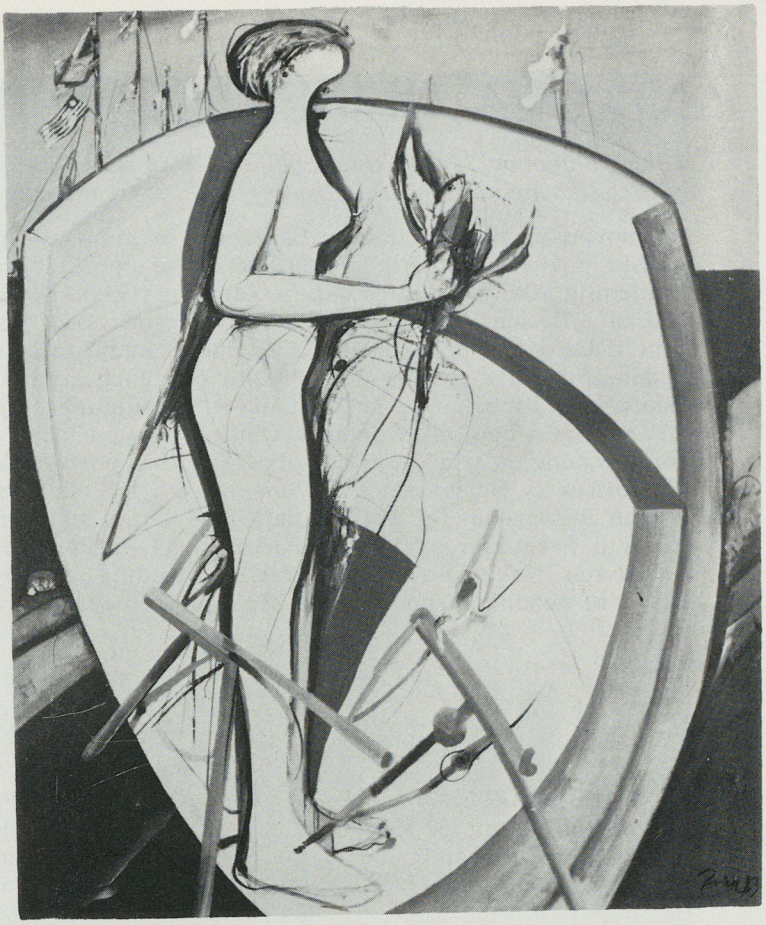

140 SIVO JEDRO (1986)
ulje na platnu, 110 × 130 cm
sign. dlu: Prica 86.
vlasnik: autor

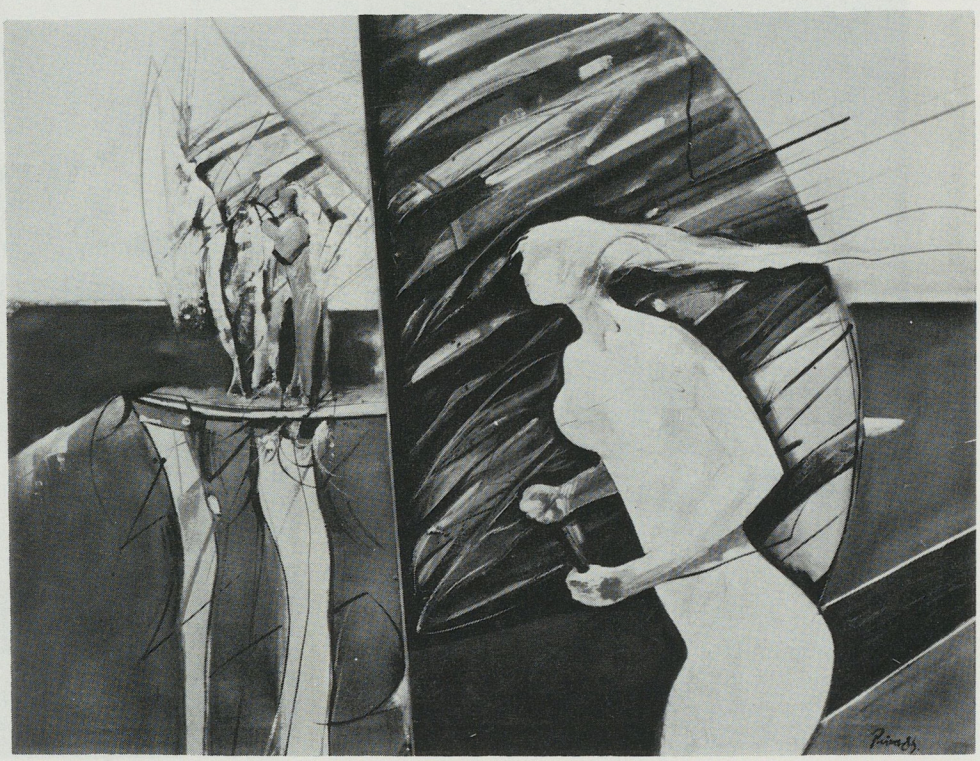

NIKOLA REISER

Slikar. Samobor, 14. X 1918. Izvanredni član od 1977, redovni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1986.

Osnovnu je školu polazio u Samoboru, a gimnaziju u Sisku i Zagrebu. Nakon kraćeg studija povijesti umjetnosti definitivno se opredjeljuje za slikarstvo te se upisuje na Akademiju likovnih umjetnosti u Zagrebu (1939). Đak je profesora Hegedušića, Mujadžića i Becića. Ratom prekinute studije dovršava kod prof. Otona Postružnika. Tokom 1943. odlazi u partizane, u Žumberak, gdje zajedno sa Zlatkom Pricom i Vanjom Radaušem radi u tehnici AGITPROPA okružnog komiteta KPH Pokuplje. Krajem 1944. nalazi se u Topuskom s grupom likovnih umjetnika pri Kulturno-umjetničkom odsjeku ZAVNOH-a, a potom u Šibeniku. Ondje i prvi put izlaže na izložbi slikara partizana. Nakon oslobođenja vraća se u Samobor, slika niz portreta koje izlaže 1946. na izložbi grupe »Šestorice« (s Hermanom, Mrazom, Pricom i Stellom Skopal itd.) u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. Od 1947. nadalje živi i radi stalno u Zagrebu. Dobivši stipendiju za studij u Francuskoj, boravi u Parizu (1949—1950) gdje polazi Academie Julian i kopira u Louvreu. Nakon povratka iz Pariza priređuje veći broj samostalnih izložaba u Jugoslaviji te nekoliko u inozemstvu. Tokom vremena interes mu se proširuje od pejzaža i

142 BIJELA VAZA (1974)
ulje na platnu, 57 × 41 cm
sign. gdu: Reiser
vlasnik: autor

143 CVIJEĆE (1985)
ulje na platnu, 43 × 33 cm
sign. dlu: Reiser
vlasnik: autor

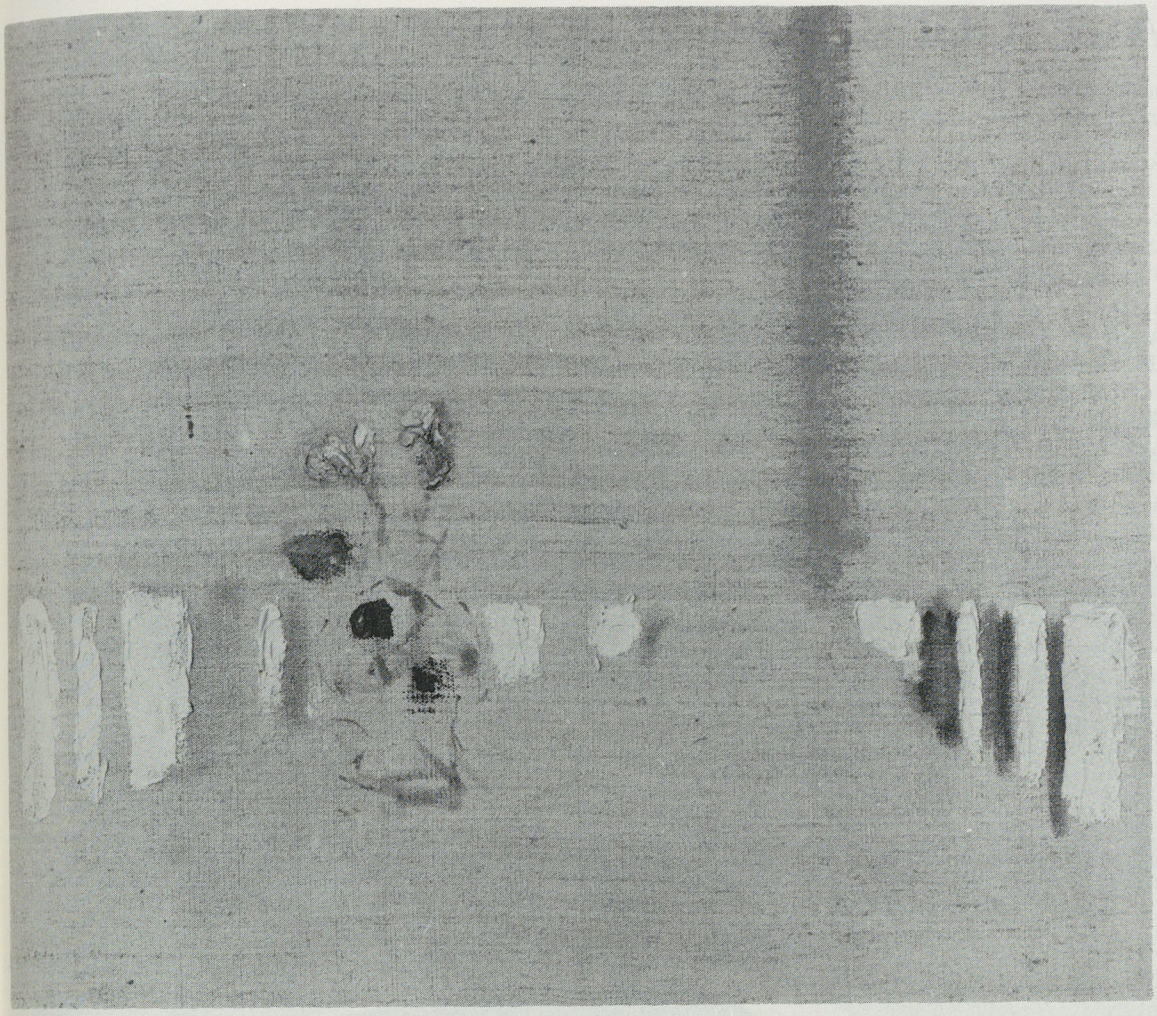

141 PROSTOR (1972)
ulje na platnu, 68 × 81 cm
sign. dlu: Reiser
vlasnik: autor

mrtve prirode k eksperimentu, dok se posljednjih nekoliko godina posvetio cvijeću, odnosno problematiziranju odnosa boje i prostora. Izabran je za profesora slikarstva na Akademiji likovnih umjetnosit u Zagrebu 1969.

M. G.

RAUL GOLDONI

Slikar i kipar. Split, 27. I 1919 — Zagreb, 24. III 1983. Član suradnik Razreda za likovne umjetnosti od godine 1980.

Akademiju likovnih umjetnosti diplomira u Zagrebu 1942. (prof. M. Tartaglia). Nakon rata bio je likovni urednik u Nakladnom zavodu Hrvatske i izdavačkom poduzeću »Mladost«. Bavio se projektiranjem uporabnih predmeta od stakla, likovnom opremom knjiga, uređivanjem interijera i pedagoškom djelatnošću. Bio je dugogodišnji profesor na ALU u Zagrebu.

Rijetki su umjetnici koji svoje oblikovne vizije ostvaruju konceptualnom ozbiljnošću, a da im umjetničko djelo zadrži kristalnu bistrinu poetičnosti i visoke estetske standarde. Goldonijev je pristup realizaciji ideje analitičan, a izvedba je sintetska, bilo da je dizajnirao čašu ili pladanj, oblikovao akt u bronzi ili izveo glavu ždrijepca u staklu. U skulpturama od bojena stakla uspio je najbolje izraziti osjećaj za materijal i boju, rađanje oblika i njegov unutrašnji život. Stakleni kipovi sadržavaju punoću i zrelost plastične misli, gradaciju emocionalne skale od lirskih do ekspresivnih nijansiranja boja koje poput vitraja ovise o kutu slamanja svjetlosnih zraka i njihovu gibanju kroz staklenu materiju. Motivi lubanje, polegnutog torza, janjeće glave, portreta, zadržavaju svoju asocijativnu vezu s predmetom, no značenje nije narativno i gubi se pred izražajnim formalnim svojstvima vanjskog omotača i unutrašnjim životom kojim kip obiluje ispod svoje površine. R. Goldoni naglašava britku napetost ili glatkoću statičnih ovalnih i elipsoidnih masa, ali svoja istraživanja usmjerava u njezine dubine. Živa igra boja i svjetlosnih elemenata prenosi nas u mikrokozmos materije i slikareve emocionalne obuzetosti pred ljepotama koje otkriva i stvara (npr. Lubanja VI, 1973 i Sklop II, 1978).

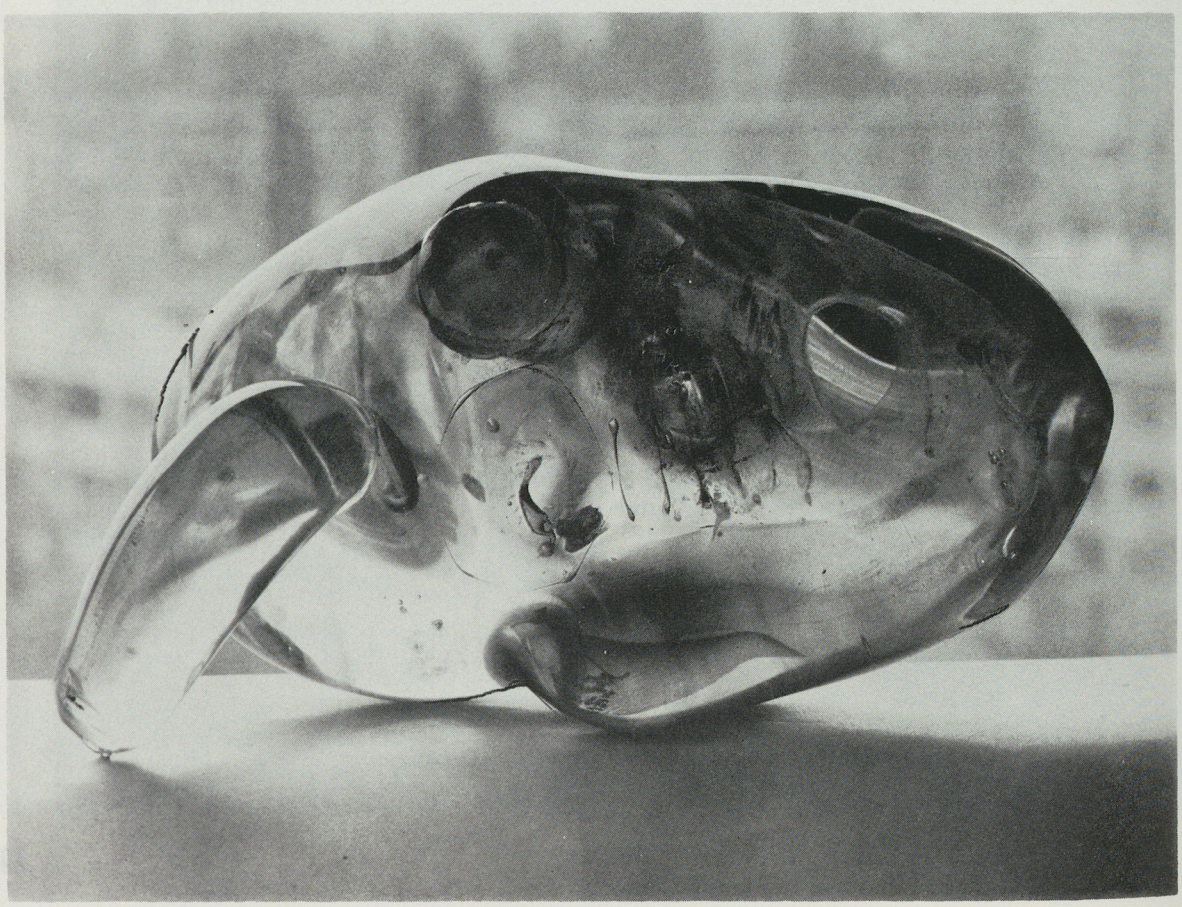

144 ŽIVOTINJSKA LUBANJA S ROGOM II (1975)
iridirano staklo, obojeno, d. 34 cm
vlasnik: Manda Goldoni, Zagreb

145 ZELENI TORZO (1979)
sivozeleno, iridirano staklo
v. 11,5 × š. 25,5 cm
vlasnik: Manda Goldoni, Zagreb

146 GLAVA ŽDRIJEPCA (1979)
sivo staklo s morinama, d. 36 cm
vlasnik: Manda Goldoni, Zagreb

Primio je niz značajnih nagrada i odlikovanja: 1959. Zagreb, II. zagrebački trijenale primijenene umjetnosti, 2. nagrada za projekt stakla; Zagreb, nagrada grada Zagreba za industrijsko oblikovanje; 1968. München, zlatna medalja bavarske vlade za skulpturu u staklu; 1975. Zagreb, godišnja nagrada »Vladimir Nazor«; 1977. Coburg, II nagrada grada Coburga za skulpturu u staklu; 1978. Zagreb, XIII. zagrebački salon, nagrada za skulpturu; 1961. orden rada sa zlatnim vijencem; 1983. zlatna plaketa »Mare nostrum«, Nin.

D. G.

IVAN SABOLIĆ

Kipar. Peteranec, 24. VIII 1921. Izvanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1981.

Polazi obrtnu školu u Zagrebu (1938—1940). Upisuje 1940. Akademiju likovnih umjetnosti (prof. L. Lozica i F. Kršinić). Postdiplomsku kiparsku specijalku nastavlja 1945—1947. kod prof. A. Augustinčića. Izabran je za docenta ALU 1958, na kojoj je od 1968. redoviti profesor, te u dva navrata dekan. Bio je predsjednik Saveza udruženja likovnih umjetnika Jugoslavije (SULUJ), predsjednik Jugoslavenskog komiteta AIAP-a međunarodne organizacije umjetnika, pri UNESCO-u, u Parizu, te član Predsjedništva Savezne konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije 1967—1971. Bio je 1962—1964. predsjednik ULUH-a, te od 1972—1976 član odbora kulturno-prosvjetnog vijeća sabora SRH.

Skulptorski izraz Ivana Sabolića dosegao je visoke oblikovne domete u portretu, figuri i spomeničkoj plastici. Zablistao je I. Sabolić kao istaknuto ime u poslijeratnoj jugoslavenskoj skulpturi monumentalnošću modelacije, općehumanom klasičnom orijentacijom koja sintetizira iskustva naše tradicije i stilskih razdoblja prošlosti. Reprezentativna su mu djela sumarnih figurativnih obilježja u kojima likovi poprimaju univerzalan plastički jezik (»Šampionka«, 1956, »Figura«, 1956, »Trudna žena«, 1956). Značajna su njegova djela kao prilog apstraktnim tendencijama 60-tih godina, u kojima pučke elemente transformira u apstraktan plastični znak (»Muslimanka«, 1957, »Žena s maramom«, 1957, »Žene s koritom«, 1957). Alijeniranu ulogu čovjekove sudbine u svijetu i životnu rezignaciju ostvaruje u povratku na figurativan tretman (»Lutke na vrtuljku«, 1966). Važnost poruke, kao vid svojevrsnog angažmana, prisutan je u groteskoj posjednutoj figuri P. Picassa, 1967. Dosljedan svojoj humanističkoj djelatnosti ostvario je niz značajnih spomenika s tematikom iz NOB-a.

Priznanja: 1948. prva nagrada za reljef na spomeniku kralja Tomislava u Zagrebu; 1950. nagrada vlade NR Hrvatske za skulpturu »Glava starca«; 1960. prva nagrada na natječaju za spomenik u Nišu; 1961. odlikovan Ordenom rada sa zlatnim vijencem; 1964. nagrada grada Zagreba za spomenik na Bubnju (Niš); 1974. nagrada ULUH-a za najbolju skulpturu u 1967. i nagrada za kiparstvo na Prvoj izložbi jugoslavenskog portreta u Tuzli; 1976. odlikovan je ordenom zasluga za narod sa zlatnom zvijezdom; 1960. u izdanju »Naprijed« izlazi mu monografska knjiga.

D. G.

147 KLASIČNO MODERNA (1955/1982)
patinirana sadra, vis. 145 cm
sign. dd: I.S.
vlasnik: autor

148 ŠAMPIONKA I (1956)
patinirana sadra, vis. 157 cm
sign. dd: I.S.
vlasnik: autor

149 POSLIJE SALTO MORTALA (1984/1985)
sadra, 162 × 100 × 82 cm
sign. dd: I.S.
vlasnik: autor

MIODRAG B. PROTIĆ

Slikar. Vrnjačka Banja, 10. V 1922. Dopisni član izvan Radnog sastava Razreda za likovne umjetnosti od godine 1966.

Prelaskom u Beograd 1943. upisuje se u slikarsku školu Mladena Josipovića (profesori: Z. Petrović, J. Bijelić, S. Lukić, F. Radočaj, V. Vitezica). Predanim angažmanom bavi se kritičarskim i teorijskim radom; svestran je njegov doprinos razvoju likovne kulture kao komesara izložbi i savjetnika, te upravitelja Moderne galerije (MSU) u Beogradu.

Protić pripada onim stvaraocima koji svaku svoju plastičnu avanturu intelektualno promišlja i određuje Od svojih slikarskih početaka datiranih u četvrto desetljeće, trajno se opredijelio za onu liniju umjetničkih istraživanja koja počivaju na sezanovskoj strukturalnoj »istini« transformacije predmetnog u racionalizirane kompozicijske odnose. Kroz četiri decenije proteklog slikarskog djelovanja postigao je koherentan opus, unutar kojeg je neprekidno prisutna autorova samosvojna i sukcesivna dosljednost.

U fazi »figurativnog geometrizma«, 1951—1960, svoje predodžbe, ideje i vizualne utiske pretvara u plastične znakove geometrizirane jednostavnosti. Njegujući čistoću forme, prepuštao se specifičnom obrađivanju fakture vidljivim odmjerenim potezima i »tašističkim« mrljama; postigao je u pojedinim ostvarenjima (»Katedrala«, 1953), ekspresivnu izražajnost linearnih struktura. U »Lotosima« teži autonomiji plastične struk-

ture. U Rovinjsko-mediteranskom ciklusu profinjeno spaja racionalno i emotivno. »Crne katedrale«, 1959, nagovješćuju mistične rezultate iduće faze »imaginarnih predmeta i apsolutnog slikarskog prostora«, 1961—1966, u kojoj osjećanje egzistencijalne tjeskobe poprima doživljaj kozmičke nepoznanice. Od 1967. do 1982. znakovi predmetnog postupno iščezavaju i preobražavaju se u čisto plastične simbole krajnje pojednostavljenih geometrijskih formi čija stilizirana ikonografija izlazi iz ranijih tematskih preokupacija (npr. školjka, buket, mjesec).

Primio je ove važnije nagrade: oktobarska nagrada grada Beograda i međunarodna nagrada UNESCO-a na XXVIII. bijenalu u Veneciji (1956); nagrada na I. trijenalu likovnih umjetnosti u Beogradu i zlatna medalja na III Morgan's Paint u Riminiju (1961); prva nagrada »Plavog salona« u Zadru (1974); nagrada NIN-a »Dimitrije Tuco-

150 ŽUTI AKVARIJUM (1973)
ulje na platnu, 196 × 130 cm
sign. dd: M. B. Protić 73
vlasnik: autor

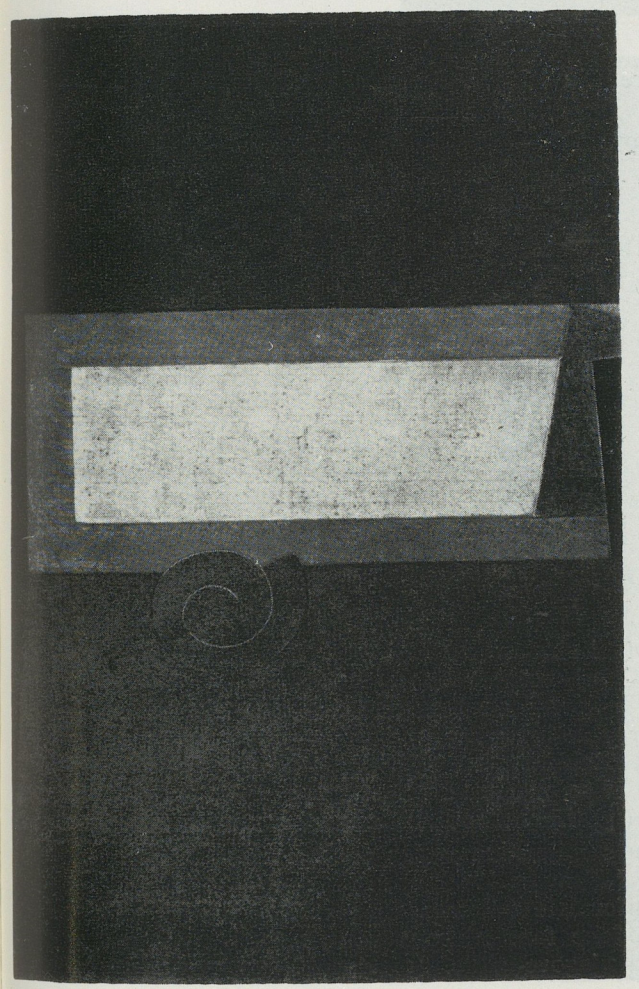

151 POMRAĆENJE MJESECA (1973)
ulje na platnu, 196 × 130 cm
sign. sd: M. B. Protić 73.
vlasnik: autor

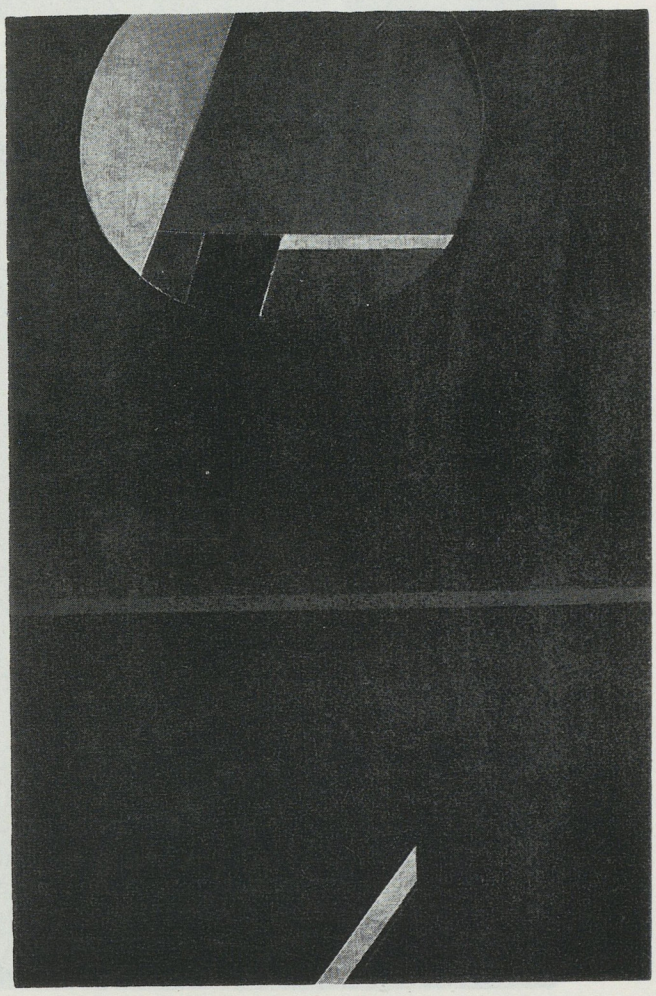

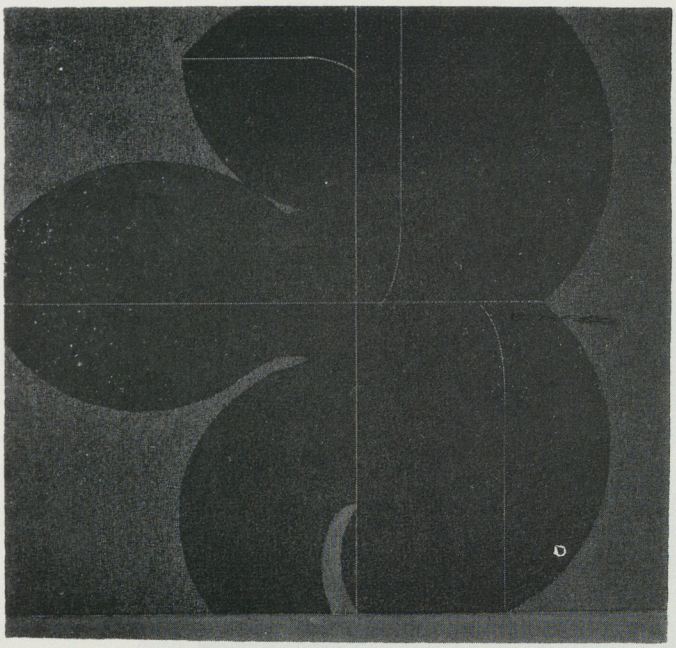

152 LIST SA ŽUTIM I CRNIM (1976)
ulje na platnu, 100 × 100 cm
sign. sd: M. B. Protić 76
vlasnik: autor

vić« za knjigu »Oblik i vreme« (1979); premiju »Slava Raškaj« na Bijenalu jugoslavenskog akvarela u Karlovcu.

Duži studijski boravci u inostranstvu: Pariz 1953—1954, 1957; Italija 1956—1958; SAD 1963.

Živi i radi u Beogradu.

D. G.

BORIS DOGAN

Slikar. Zagreb, 29. X 1923. Izvanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1983.

U rodnom je gradu završio osnovnu školu i gimnaziju. Polovicom 1943. odlazi u partizane gdje počinje ozbiljnije crtati. Pred kraj rata radio u Agitpropu 32. divizije. Školske godine 1946—1947. upisuje se na Likovnu akademiju u Zagrebu gdje su mu profesori D. Beraković, M. Detoni, K. Hegedušić i A. Mezdjić. Dvije godine po završetku studija provodi u »Specijalki« prof. Lj. Babića, a od 1952. surađuje u Majstorskoj radionici K. Hegedušića. U to je vrijeme član grupe »Mart« (1957), a bavi se, osim slikarstvom, scenografijom, primijenjenom grafikom, tapiserijom i keramikom.

Doganov slikarski put kretao se u skadu s mijenama našeg poslijeratnog slikarstva od tendencioznog realizma samog početka (»Ksaver« 1948), opsesije Picassom i Kleeom pedesetih godina, do specifičnog načina informela (»Zelena snaga« 1958). No, u koju god morfološko-stilsku grupu svrstali određene faze njegova rada, uvijek se u prvi plan nameće snažno poetizirana atmosfera njegove slike. Imaginarni, gotovo irealni

153 UŽARENO TLO II (1981)
ulje na platnu, 80 × 100 cm
vlasnik: autor

154 KRIJES (1980)
ulje na platnu, 68,2 × 58 cm
sign. gdu: B. Dogan 80
vlasnik: autor

155 PROBUĐENO TLO (1982)
ulje na platnu, 135 × 135 cm
sign. gdu: B. Dogan
vlasnik: Mladenka Šolman, Zagreb

pejzaži, koji su mu česta tema, »supstancijalizirana su misao o zemlji kao kolijevci bića i svijeta u čijim metamorfozama pratimo gubljenje i nalaženje vlastita prirodnog identiteta« (M. Šolman).

Od 1974. do 1978. potpredsjednik je grada Zagreba, posebno zadužen za pitanja kulture i umjetnosti te je u tom svojstvu zaslužan za održavanje niza značajnih manifestacija i kulturnih događaja održanih u gradu. Dobitnik je više nagrada za ilustraciju (»Grigor Vitez« 1974, »Novo pokoljenje« 1976) te nagrade grada Zagreba za monografsku izložbu u Modernoj galeriji u Zagrebu 1982. Godine 1985, objavljena je monografija »Boris Dogan« autorice Mladenke Šolman.

M. G.

LJUBO IVANČIĆ

Slikar. Split, 18. I 1925. Izvanredni član Razreda za likovne umjetnosti od godine 1977.

Pohađao je osnovnu i srednju školu u Splitu do početka rata. Od konca 1942. sudjeluje u NOB-u. Upisao se na akademiju u Zagrebu (1945). Slikarsku specijalku polazio je kod Đure Tiljka 1949—1951. Ivančić se javnosti predstavio 1954. samostalnom izložbom u Zagrebu. Za asistenta na Akademiji za likovnu umjetnost u Zagrebu izabran je 1961, za izvanrednog profesora 1969, a za redovitog 1975. Voditelj je Majstorske radionice JAZU od 1975.

»Ivančićevi su motivski interesi široki i obuhvaćaju sve tradicionalne žanrove figurativnog slikarstva: portret, figuru, figuralnu grupu, akt, interijer, mrtvu prirodu, pejzaž i vedutu« (I. Zidić). U njima prevladava egzistencijalna pozicija suvremenog čovjeka u svijetu, autobiografsko viđenje i subjektivna interpretacija zavičajnog motiva. Bogatstvo likovnog jezika prevladava nad opisnom naracijom u svim njegovim fazama, a u doživljajnom registru osjećanje tjeskobe, smrti i depresije. Ivančić je izgradio svoj likovni idiom, koji prepoznajemo kao izvorište u našoj tradiciji (Vidović), i poslijeratnim likovnim kretanjima (enformel). Zaokupljenost tragičnom sudbinom čovjekove pozicije u svijetu, osebujnost svijetlog i tamnog koloristićkog spektra, navode nas na povijesne reminiscencije i širi kontekst značenja.

Lj. Ivančić dobitnik je nekoliko značajnih nagrada i priznanja, od kojih izdvajamo: II. nagradu za slikarstvo; Bijenale u Aleksandriji (1955), nagrada grada Zagreba za slikarstvo (1960), »Jakopičeva nagrada« riječki salon (1959), II. nagrada za slikarstvo; Bi-

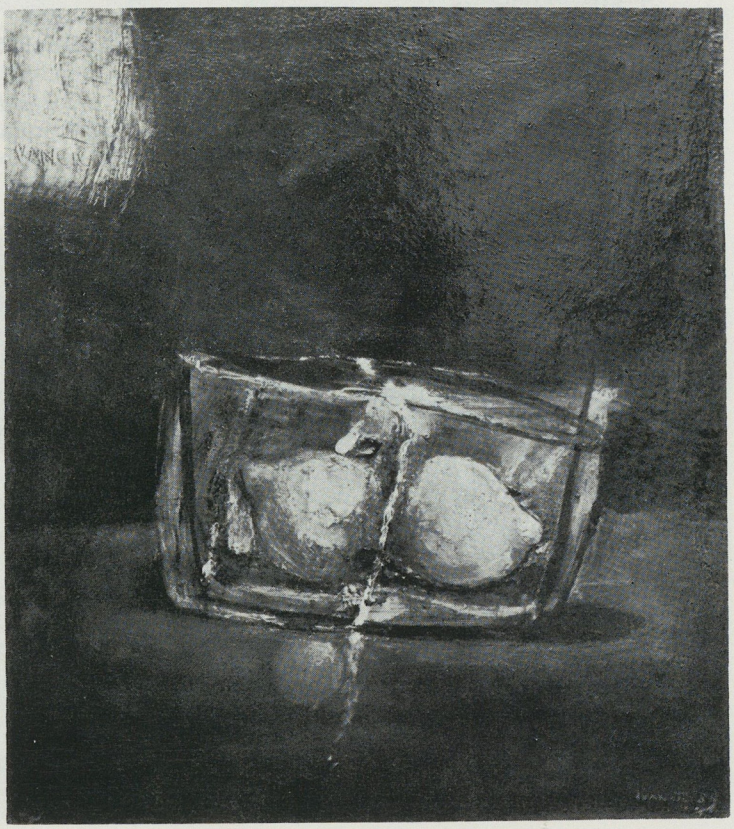

156 LIMUNI (1957)
ulje/papir na lesonitu, 47,3 × 41,3 cm
sign. ddu: Ivančić 57; gore I.: Ivančić Lj.
vlasnik: Nina Ivančić, Zagreb

157 BOR U KIŠI (1967)
ulje na platnu, 53 × 69 cm
sign. dg: I. Lj. 67
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

158 FIGURA (1965)
ulje na platnu, 128 × 236 cm
sign. ddu: Ivančić 65
vlasnik: Moderna galerija, Zagreb

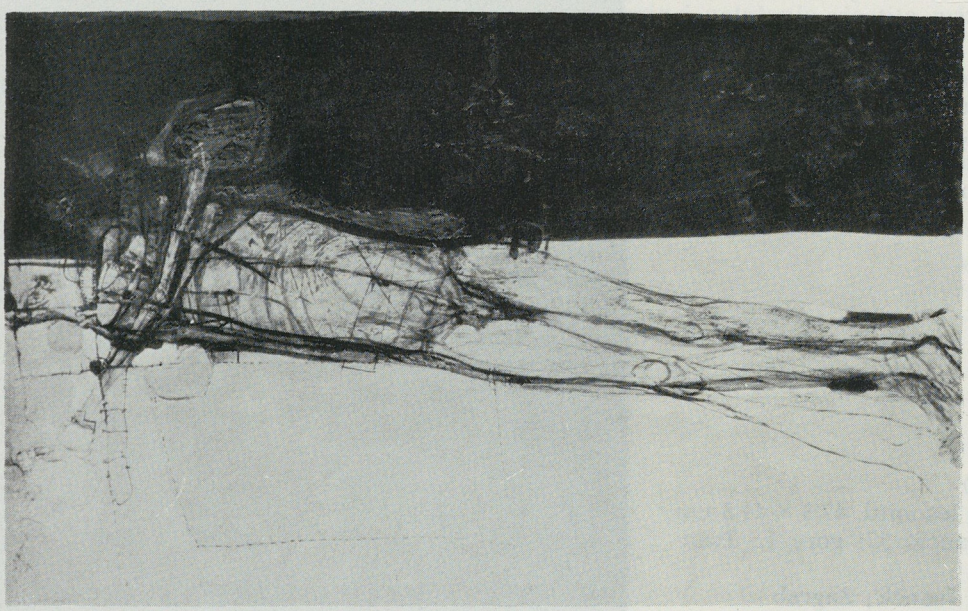

jenale u Aleksandriji (1963), nagrade za slikarstvo na 4, 5. i 8. zagrebačkom salonu (1969), (1970) i (1973), velika nagrada 10. zagrebačkog salona (1975), godišnja nagrada »Vladimir Nazor« (1980), nagrada »Vladimir Nazor« za životno djelo (1984).

Od 1955. do 1974. višekratno je putovao u Italiju, Francusku, Španjolsku, Njemačku, Austriju i Mađarsku.

Radi i živi u Zagrebu.

D. G.

FERDINAND KULMER

Slikar. Cap Martin, 29. I 1925. — Član suradnik Razreda za likovne umjetnosti od godine 1980.

Gimnaziju polazi u Budimpešti, Kalksburgu kraj Beča i u Novoj Gradiški gdje je maturirao. Od 1942. do 1945. godine studirao je slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Budimpešti (prof. R. Burghardt). Studij nastavlja na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu (prof. O. Mujadžić, A. Mezdjić, Lj. Babić, D. Tiljak, J. Miše, V. Filakovac). Od 1948. do 1950. polazi specijalnu slikarsku školu prof. D. Tiljka. Suradnik je Majstorske radionice K. Hegedušića od 1950. do 1957. godine; tada pristupa grupi »Mart«. Izdao Mapu serigrafija (8 listova) u izdanju »Naprijed« 1958. godine. Asistent prof. K. Hegedušiću na ALU u Zagrebu postaje 1961, potom docent te redoviti profesor.

Prošao je niz faza poslijeratne likovne scene, od enformela, akcionog slikarstva i kaligrafskog znakovnog stišavanja geste, do postmodernih slikarskih »obnova« figuracije (tzv. »Nova slika«) i anakronističkih evokacija tradicionalnog likovnog izraza. Kulmer je nemirnim slikarskim duhom istraživao nova idejna i oblikovna zbivanja primjereno svojoj osobnoj poetici i izvorišnim motivskim preokupacijama. Nesumnjivo je on jedan od najzaslužnijih autora koji su obogatili likovnu situaciju u našoj sredini s pojavom obnovljenih ikonografskih estetika i modernih slikarskih postupaka, početkom osamdesetih godina. Ekspresivnim rukopisom Kulmer u novije vrijeme gradi oniričke mitske vizije u kojima posebnu pozornost posvećuje svjetlosnim infernalnim ugođajima i prostornom iluzionizmu.

Izlagao je na niz grupnih izložbi u zemlji i inozemstvu. Od nagrada izdvajaju se: 1966. Sombor, VI. likovna jesen, otkupna nagrada Kabineta grafike JAZU; 1969. Zagreb, IV. zagrebački salon, nagrada; 1970. Zagreb, nagrada grada Zagreba; 1971. Sombor, otkupna nagrada na XI. likovnoj jeseni; 1972. Zagreb; nagrada na VII. zagrebačkom salonu, Rijeka; nagrada »Jugolinije« na III. međunarodnoj izložbi originalnog crteža; 1981. Zagreb, nagrada na XVI. zagrebačkom salonu; 1984. Zagreb, velika nagrada XIX. zagrebačkog salona.

1975. radio je kostimografiju za film »Seljačka buna 1573«.

D. G.

159 SAMOĆA (1983)
ulje na platnu, 195 × 130 cm
sign. ddu: Kulmer 83
vlasnik: autor

161 VELIKA ZAŠTITNICA (1984)
ulje na platnu, 195 × 130 cm
sign. ddu: Kulmer 84
vlasnik: autor

160 PARISOV SUD (1984)
ulje na platnu, 195 × 130 cm
vlasnik: autor

SADRŽAJ

Predgovor	5 — 8
Katalog djela	9 — 121
VLAHO BUKOVAC	10
CELESTIN MEDOVIĆ	12
PAVLE JOVANOVIĆ	14
ALFONS MUCHA	16
BELA ČIKOŠ SESIJA	18
MENCI KLEMENT CRNČIĆ	20
OTON IVEKOVIĆ	22
FERDO KOVAČEVIĆ	24
EMANUEL VIDOVIĆ	26
ROBERT FRANGEŠ-MIHANOVIĆ	28
RUDOLF VALDEC	30
BRANKO ŠENOA	32
MIRKO RAČKI	34
IVO KERDIĆ	36
TOMISLAV KRIZMAN	38
STOJAN ARALICA	40
IVAN MEŠTROVIĆ	42
WLADISLAW SKOCZYLAS	44
VLADIMIR BECIĆ	46
LJUBO BABIĆ	48
JEROLIM MIŠE	51
FRANO KRŠINIĆ	53
MARINO TARTAGLIA	55
MILO MILUNOVIĆ	57
MILIVOJ UZELAC	60
BOŽIDAR JAKAC	62
LEO JUNEK	64
OTON POSTRUŽNIK	66
ANTUN AUGUSTINČIĆ	69
KRSTO HEGEDUŠIĆ	70
ANTUN MOTIKA	72
OMER MUJADŽIĆ	74
KAMILO TOMPA	76
ĐORĐE ANDREJEVIĆ-KUN	78
VJEKOSLAV PARAĆ	80
MARIJAN DETONI	82
EDO KOVAČEVIĆ	84
VANJA RADAUŠ	86
PETAR LUBARDA	88
ISMET MUJEZINOVIĆ	90
FRANO ŠIMUNOVIĆ	92
SLAVKO ŠOHAJ	94
KSENIJA KANTOCI	96
GABRIJEL STUPICA	98
VOJIN BAKIĆ	100
ŽELIMIR JANEŠ	102
ZLATKO PRICA	104
NIKOLA REISER	106
RAOUL GOLDONI	108
IVAN SABOLIĆ	110
MIODRAG B. PROTIĆ	112
BORIS DOGAN	114
LJUBO IVANČIĆ	117
FERDINAND KULMER	119

SLIKARI I KIPARI ČLANOVI RAZREDA ZA LIKOVNE UMJETNOSTI
JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Izdavač
JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Za izdavača
HRVOJE POŽAR

Odgovorni urednik
ANDRIJA MOHOROVIČIĆ

Likovni urednik
VINKO ZLAMALIK

Tehnički urednik
ŽARKA VUJIĆ

Lektor
PETAR ŠIMUNOVIĆ

Korektori
MIROSLAV GAŠPAROVIĆ
DAMIR GRUBIĆ

Autor fotografija
IVICA BUZJAK

Strojoslagar
IVAN KRAJNER

Meteur
KATICA UJLAKI

Rukopis predan u proizvodnju u veljači 1986.

Tiskanje dovršeno u travnju 1986.

Naklada 1000

Tisak i uvez
ZRINSKI — ČAKOVEC